

วรรณกรรมปริทัศน์และแนวคิดพลังถ่วงดุล

ประเด็นการขยายพื้นที่ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด เป็นข้อถกเถียง (Argument) ที่นำไปสู่ความขัดแย้งในการจัดสรรทรัพยากร ระหว่าง การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมปิโตรเลียม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อลดและบรรเทาปัญหามลพิษที่เกิดจากการดำเนินงานของอุตสาหกรรมภายในนิคม ซึ่งส่งผลเสียต่อ สุขภาพของผู้คนในรอบบริเวณ เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในระยะยาว ผลของความขัดแย้งในครั้งนี้ รัฐบาลในฐานะผู้ที่มีอำนาจกำหนดนโยบายสาธารณะ ให้ความสำคัญไปที่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตในอุตสาหกรรม จึงได้อนุมัติให้แผนการเพิ่มขีดความสามารถในอุตสาหกรรมปิโตรเลียมระยะที่ 3 และส่งผลให้มีการพิจารณาขยายพื้นที่นิคมในบริเวณอุตสาหกรรมมาบตาพุด ติดกับพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชน ตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกในระยะที่ 3 (Eastern Seaboard) แม้ว่าการอนุมัติครั้งนี้ อยู่ภายใต้เงื่อนไขให้ต้องทบทวนมาตรการป้องกันมลพิษ และสิ่งแวดล้อม ไปพร้อมกันก็ตาม (ภาคผนวก ก.) เศรษฐ สุขกำเนิดกล่าวไว้ว่า “ไม่ว่าใครจะนำเสนอผลกระทบอย่างไร แต่บัดนี้ภาครัฐกำลังเตรียมถมทะเลในเขตนิคมมาบตาพุดเพิ่มอีก 1,450 ไร่ เตรียมขยายท่าเรือน้ำลึกมาบตาพุด ส่วนปตท.และบริษัทอุตสาหกรรมรายใหญ่หลายรายก็ล้วนมีแผนขยายโครงการขนาดยักษ์กันอย่างคึกคัก” (ประชาไท, 2550, ข่าว มกราคม) การขยายพื้นที่ในครั้งนี้จึงเหมือนเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ไม่หลีกเลี่ยงไม่ได้ มีความสำคัญต่ออนาคตของระบบเศรษฐกิจ การคัดค้านชะลอการขยายพื้นที่ดังกล่าว ก็เพื่อให้มีการบังคับใช้มาตรการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัดกลายเป็นอุปสรรคต่อด้านการพัฒนา

โครงการพัฒนาของรัฐ โดยทั่วไปจะมีฝ่ายที่ได้รับประโยชน์ และฝ่ายที่เสียประโยชน์ ในเวลาเดียวกัน ฝ่ายที่ได้ประโยชน์อาจเป็นคนจำนวนมากและฝ่ายเสียประโยชน์เป็นคนกลุ่มน้อย ถ้าหากใช้หลักการตัดสินแบบเสียงข้างมา (Majority Voting) ฝ่ายแรกย่อมชนะทุกครั้ง วิเฟรโด พारेโต ไม่เห็นด้วยกับเรื่องเช่นนี้ เขากล่าวว่า ถ้ามีคนกล่าวว่าสวัสดิการสังคมดีขึ้น มันมีความหมายแค่ว่า มีคนส่วนใหญ่ดีขึ้น แต่ส่วนน้อยแย่ลง ไม่ได้แปลว่า ทุกคนดีขึ้น หลักการของ พारेโต จึงสนับสนุนให้สร้างระบบชดเชย จากกลุ่มคนที่เป็นฝ่ายได้มายังฝ่ายเสีย เป็นการปฏิเสธ ทฤษฎีอรรถประโยชน์แบบเก่า ที่พิจารณาว่าฝ่ายได้ฝ่ายเสียข้างไหนมากกว่ากัน และสนับสนุนให้ส่วน

น้อยเสียสละเพื่อสังคม อีกผู้หนึ่งให้ความสำคัญไปยังกลุ่มคนส่วนน้อยที่เสียประโยชน์จากการพัฒนาของรัฐก็คือ John Rawls เขาเสนอทฤษฎี Distributive Justice โดยกล่าวว่า นโยบายของรัฐควรใช้หลัก Maximin แปลว่า รัฐต้องสร้างนโยบายที่ทำให้คนด้อยโอกาสที่สุดในสังคมได้ประโยชน์ที่สุด (ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์, 2546) ดังนั้นการพัฒนาแม้สร้างประโยชน์ในกับคนส่วนมาก แต่การละเลยคนกลุ่มน้อยที่เสียประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มคนที่เสียแล้วเสียอีก ย่อมกล่าวไม่ได้ว่า การพัฒนานั้นได้บรรลุเป้าหมาย

บทนี้จะกล่าวถึงความหมายของการพัฒนา วิวัฒนาการของแนวคิดการพัฒนา การพัฒนาในประเทศไทย และวิวัฒนาการของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เหนี่ยวรั้งการพัฒนาในประเทศไทย และแนวคิดพลังถ่วงดุล

2.1 การพัฒนา

ความหมายโดยทั่วไปของการพัฒนาก็คือ การทำให้เกิดความเจริญอย่างมั่นคง มีพื้นฐานที่แข็งแรง มีภูมิคุ้มกันที่ดี มีความสมดุลระหว่าง ความเจริญในด้านต่างๆ คนส่วนใหญ่มีความอยู่ดีมีสุข พอมีพอกิน เกิดความสงบร่มเย็น ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมีน้อย คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี บ้านเมืองมีสภาพแวดล้อมที่ดี ทรัพยากรธรรมชาติไม่ถูกทำลายให้หมดไป มีความสมดุลระหว่างการนำทรัพยากรมาใช้และการอนุรักษ์ (สรรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม, 2549: 9)

2.1.1 ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนาเป็นแนวคิดเชิงความปรารถนา (Normative concept) เป็นการเสนอว่า สังคมควรเป็นอย่างไร ซึ่งต่างกับ แนวคิดเชิงอธิบาย (Positive statement) ที่พยายามนำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วเสนอเป็นทฤษฎีอธิบายความเป็นไปของโลก (Mankiw, 1998 : 26) การพัฒนามีค่านิยมสอดแทรกอยู่เสมอ และค่านิยมนี้เอง เป็นตัวกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนา ค่านิยมจึงเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ การพัฒนามีความหมายอยู่มาถมา และยังสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตาม กาลเวลา (ฉัฐพล ชันธไชย, 2528: 2-3; พงศศิธาน ชุมพล, 2530: 6)

ค่านิยมการพัฒนาจึงมีความหมายครอบคลุม หลายมิติ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม เป็นต้น รวมไปถึงรูปแบบของ การพัฒนา ที่บ้างก็กล่าวว่าการพัฒนา

เป็น สภาวะของการพัฒนาแล้ว (Development state) หรือมองมา การพัฒนาเป็น กระบวนการ (Process) ของความก้าวหน้า ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ตาม เป้าหมาย ที่กำหนดคุณค่าจากค่านิยมเอาไว้ “เป็นกระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของ คนส่วนใหญ่ในอันที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของมนุษย์โดยต่อเนื่อง” (โฆสิต ปั้นเปี่ยม รัษฎ์, 2534: 204) แนวคิดการพัฒนาจึงมีลักษณะเปรียบเทียบ สภาวะหนึ่งกับอีกสภาวะหนึ่ง ของมิติ ต่างๆในการพัฒนา รวมทั้ง สติปัญญาด้วย

ความหมายของการพัฒนาในช่วง ปี ค.ศ. 1970 เป็นการพิจารณาไปที่ ความสามารถในการระบบเศรษฐกิจ ที่ก่อให้เกิดผลผลิตมวลรวมของประชาชาติ (Gross Domestic Products :GDP) ขึ้นไปถึง ร้อยละ 5 - 7 ต่อปี โดยมีนัยว่า กระบวนการเติบโตทาง เศรษฐกิจคือความหมายทั้งหมดของการพัฒนา โดยเชื่อว่า ถ้ารายได้โดยเฉลี่ยต่อบุคคลของ ประชากรในประเทศสูงขึ้น จะส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นไปด้วย นั้น หมายถึงการปรับลด โครงสร้างการผลิตในภาคเกษตรกรรม โดยเพิ่มสัดส่วนใน ภาคอุตสาหกรรม และบริการ ความหมายของการพัฒนาในช่วงเวลานี้ มุ่งเน้นไปที่การ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (ในขณะนั้นประเทศเกษตรกรรม ถูกกล่าวหาว่าเป็นประเทศที่ ขาดการพัฒนา) ในเวลาต่อมาก็พบว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กลับมีความสัมพันธ์ ในทางตรงกันข้ามกับการพัฒนา พบได้ในประเทศที่มีผลผลิตมวลรวมสูง แต่สภาพความ ยากจนรุนแรงขึ้น ประสบปัญหาการกระจายรายได้ การพัฒนามิติ อื่นๆ เช่น ทัศนคติ การเมือง วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม เสื่อมลง

ต่อมา มีการปรับเปลี่ยนความหมายการพัฒนา เพื่อให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น เป็น กระบวนการหลายมิติ ประกอบด้วยการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างสถาบันทางสังคม ลด ความไม่เท่าเทียม ขจัดความยากจน เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบสังคมทั้งระบบ เพื่อก้าวจาก สภาพชีวิตที่ ไม่น่าพึงพอใจไปสู่สภาพที่ดีกว่า ทั้งด้านวัตถุและความรู้สึกนึกคิด โดยการ สร้างสภาวะที่เอื้อ ต่อการพัฒนามนุษย์ สร้างภาวะทันสมัย (ทฤษฎีภาวะทันสมัย : Levy, 1966 ; Black, 1966 ; Rustow, 1967) Myrdal (1968) ที่หมายถึง การที่คนในสังคมมีเหตุผล (Rationality) มีทัศนคติและความคิดที่ไม่งมงาย มีวินัยทางสังคม การคิดและวางแผน ที่ความ เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจและสังคม มีประสิทธิภาพในการผลิต มาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดี ทั้งนี้ ต้องมีการปรับปรุงสถาบันทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีเอกราชและเป็น ประชาธิปไตย เป็นการเพิ่มขีดความสามารถของสังคม การพัฒนาต้องเป็นกระบวนการที่

ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ ถ้าพัฒนาให้เกิดกระบวนการเช่นนี้ได้ ก็ไม่มีความจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนา ทั้งนี้ต้องสามารถวัดผลการพัฒนาได้ ในเชิงปริมาณและคุณภาพ การพัฒนาจึงมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้อง ระหว่างมนุษย์ชาติด้วยกัน ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม หรือกล่าวได้ว่าการพัฒนาต้องมีการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพในทุกมิติที่สำคัญทางสังคม (Jacob, 1971: 9-21) แต่ก็มีที่เสนอว่า ภาวะทันสมัยที่กล่าวข้างต้น ไม่ใช่การพัฒนา แม้ภาวะทันสมัยได้ก่อให้เกิดขีดความสามารถของสังคม แต่ต้องทำภายใต้โครงสร้างพื้นฐานของสังคม ทั้งนี้การทำให้ทันสมัย อาจเป็นเพียงส่วนหนึ่งในกระบวนการพัฒนา และถ้าเป็นเช่นนี้ ภาวะความทันสมัยอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่จำเป็นต้องพัฒนา เช่น การพัฒนาทางวัฒนธรรม หมายถึงการสร้างความรู้สึกร่วม ความเป็นชาติเดียวกัน มีความเชื่อมั่นและยินดีที่จะเสียสละเพื่อชาติ (Porter, 1973, หน้า 253) หรือ การมีคุณภาพและมีพลวัต รักษาสมดุลระหว่างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (เกื้อวงศ์บุญสิน, 2545: 72) และยังคงคำนึงถึงระบบนิเวศ กล่าวคือต้องมีความสมดุลกับประสิทธิภาพในระบบนิเวศด้วย การพัฒนานี้รู้จักกันว่า การพัฒนาแนวนิเวศ (Eco-development) การพัฒนาเศรษฐกิจต้องมีความสอดคล้องกับกฎของนิเวศ การพัฒนาสังคมแนวนิเวศ ต้องครอบคลุมทั้งโลก ทั้งชีวิตผู้คน ที่เป็นวิถีชีวิต และค่านิยม (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2543: 14)

2.1.2 วิวัฒนาการของสังคม และ การพัฒนา

ไม่มีสังคมใดดำรงอยู่ได้อย่างหยุดนิ่ง โดยไม่เปลี่ยนแปลง (แล คิลทวิทเธอร์ตัน, 2530:1) สังคมต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และบางกรณีก็นำไปสู่ความก้าวหน้า ยกตัวอย่างเช่น เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุโรปตะวันตกระหว่างศตวรรษที่ 16 ถึง 19 มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างสลับซับซ้อน มีผลนำมาซึ่งระบบทุนนิยมในปัจจุบัน ทุนนิยมเป็นระบบที่มีศักยภาพในการผลิตนำความก้าวหน้ามาสู่ยุโรป อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงสังคมที่นำยุโรปไปสู่ความก้าวหน้านี้ เกิดจากปัจจัยภายในตัวระบบเอง ก่อให้เกิดความขัดแย้งที่เริ่มจาก “การเปลี่ยนฐานความเชื่อ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องกรรมสิทธิ์ มีชนชั้นใหม่ขึ้น คือชนชั้นกระฎุมพี ที่มีศักยภาพในการประกอบการค้า นำไปสู่การสะสมทุน จนกระทั่งในที่สุดความขัดแย้งที่นำโดยชนชั้นใหม่นี้ นำไปสู่การพังทลายของ ระบบและความเชื่อที่มีอยู่เดิม ปราการที่เคยกีดกันความปรารถนา ได้ถูกทำลาย กลายเป็นระบบใหม่ที่ ครอบคลุมความคิดความเชื่อใน สิทธิ

เสรีภาพ และกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล ได้ก่อสร้างสังคมชนิดใหม่ที่มีความเจริญก้าวหน้าในเวลาต่อมา ดังจะเห็นได้จากงานเขียนของ ริคาร์โด (D. Ricardo) ระหว่างปี ค.ศ. 1817-1819 ในสังคมอังกฤษและฝรั่งเศส ได้ถูกแบ่งออกเป็นชนชั้น เช่น นายทุน กรรมกร และเจ้าที่ดิน โดยที่การแบ่งปันรายได้และส่วนเกินทางเศรษฐกิจระหว่าง สามชนชั้น แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในสังคม ชนชั้นเจ้าที่ดินที่ยังมีอำนาจและผูกขาดกรรมสิทธิ์ที่ดิน มักจะเรียกส่วนเกิน หรือ กำไร จากนายทุนเพิ่มทุกครั้ง ที่ นายทุนขายผลผลิตได้มากขึ้น เป็นสิ่งกีดขวางการสะสมทุนของชนชั้นนายทุน ความขัดแย้งนี้ ทำให้ต้องมีการปรับปรุงกฎหมายที่จำกัดจำนวนธัญญาหารที่นำเข้ามาในอังกฤษ โดยเปิดให้มีการค้าเสรี ในขณะที่อังกฤษถนัดในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม สามารถนำไปแลกเปลี่ยนกับธัญญาหารที่ผลิตจากต่างประเทศ ทำให้ได้ปริมาณข้าวต่อแรงงานหนึ่งหน่วย มากกว่า นำแรงงานนั้นไปผลิตธัญญาหารโดยตรง ต้นทุนการได้ธัญญาหารมาต่ำลง ราคาภายในประเทศก็จะต่ำลงด้วย เจ้าที่ดินไม่สามารถเรียกเก็บค่าเช่าที่ได้ และทำให้อัตรากำไรของนายทุนเพิ่มขึ้น การเคลื่อนไหวของทุน เป็นไปตามกฎการสะสมทุน ถ้าสาขาเศรษฐกิจใดให้กำไรสูงสุด ทุนก็จะมีทิศทางเคลื่อนไปตามนั้น ถ้าอัตรากำไรในภาคอุตสาหกรรมสูง พวกชาวนารวยก็จะเข้ามาลงทุนในอุตสาหกรรม และในทางตรงข้ามก็เป็นเช่นกัน นำมาสู่ความสมดุลในระบบเศรษฐกิจ เป็นไปตามธรรมชาติของการสะสมทุน ในเวลาต่อมา มาลทัส (R. Malthus) กล่าวความสมดุลเช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ การสะสมทุนของนายทุน ทำให้มีการผลิตเพิ่มขึ้นแต่ไม่ได้หมายความว่า จะมีอุปสงค์เพียงพอที่จะทำให้สินค้าที่ผลิตออกมาขายหมด ต้องพึ่งพาชนชั้นที่ที่อำนาจในการซื้อ เพราะคนงานไม่มีอำนาจซื้อ เนื่องจากค่าจ้างอยู่ในระดับพอยังชีพ ถ้ารัฐบาลมีนโยบายขจัดชนชั้นเจ้าที่ดินเพราะเห็นว่าเป็นชนชั้นที่มีการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือยไม่มีประโยชน์ต่อสังคม (Unproductive class) จะไม่เป็นเรื่องที่ดีต่อการสะสมทุนนายทุน เพราะชนชั้นกรรมกรมีความต้องการแต่ขาดกำลังซื้อ ส่วนเกินที่นายทุนได้มักจะออมเพื่อการลงทุนมากกว่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค มีชนชั้นนี้เท่านั้นที่มีพฤติกรรมการบริโภคในสินค้าฟุ่มเฟือย ถ้ารัฐบาลจะแก้ปัญหาการขาดอุปสงค์ ให้รักษาชนชั้นนี้ไว้ โดยการเปิดโอกาสให้ชนชั้นนี้สามารถเรียกเก็บค่าเช่าที่ดินได้ เพื่อมีรายได้ในการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย แนวคิดของมาลทัส เป็นการปกป้องชนชั้นเจ้าที่ดินที่กำลังเสื่อมสลายลง ซิสมอนดี (J. Sismondi) มีแนวคิดไปในแนวทางเดียวกับ มาลทัส กล่าวว่า ทำไมความมั่นคงส่วนใหญ่ที่คนงานเป็นผู้ผลิตจึงถูกแบ่งให้แก่ชนชั้นนายทุน และชนชั้นเจ้าของที่ดิน การแบ่งปันผลผลิตที่ไม่เป็นธรรม ปรากฏให้เห็นในสังคมอังกฤษในขณะนั้น เป็นการต่อสู้ทางชนชั้นของกรรมกรต่อนายทุนเพื่อให้ได้ค่าจ้างที่สูงกว่า

ระดับการยังชีพ ชีวมองคิเห็นว่า ระบบทุนนิยมเป็นสังคมชนชั้น นำไปสู่การต่อสู้ทางชนชั้นในที่สุด (วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2535: 5) นอกจากนั้นการทำให้เป็นเมือง (Urbanization) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง การปกครอง อุตสาหกรรม กิจกรรมทางปัญญาและศิลปะ เกิดระบบการศึกษาที่จัดฝึกอบรมเยาวชนในมีความรู้ความสามารถและใช้เทคโนโลยีใหม่ได้ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2536: 285) ล้วนแล้วเป็นผลจากความขัดแย้งภายในสังคมและนำไปสู่ความก้าวหน้าของสังคม ในประเทศสหรัฐฯ ที่เคลื่อนเอาโครงสร้างสังคมความขัดแย้งทางชนชั้นในยุโรปมาก่อสร้างสังคมในดินแดนใหม่ การเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ไม่เกิดจากการพัฒนา แต่ได้วางอยู่บนพื้นฐานของระบบ Fordism คือการพัฒนาแบบลงลึกโดยอาศัยการพัฒนาตลาดภายในควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต (วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2535: 205) หรือการเพิ่มอำนาจซื้อให้กับคนงาน พร้อมกับลดชั่วโมงการทำงาน เห็นได้ว่าความขัดแย้งและการต่อสู้ระหว่างชนชั้นภายในสังคม ไม่ว่าเป้าหมายของการต่อสู้จะเป็นไปเพื่อ โคนล้มชนชั้น หรือ ประนีประนอมระหว่างชนชั้นก็ตาม เหล่านี้ได้หล่อหลอมผ่านกาลเวลา เป็นพื้นฐานที่ค่อยๆ ก่อให้เกิดโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่ต่อมากลายเป็นตัวอย่างสังคมก้าวหน้าสำหรับประเทศด้อยพัฒนาอื่นๆ

การเปลี่ยนแปลงที่นำยุโรปตะวันตกนี้ไปสู่ความทันสมัยนี้ จึงไม่มีความหมายเดียวกับการพัฒนา การพัฒนามีนัยที่สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมจากปัจจัยภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการนำความรู้ประสบการณ์ที่สะสมในระหว่างการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ประสบความสำเร็จ เช่น ในกลุ่มประเทศยุโรปหรือสหรัฐฯ โดยกำหนดขึ้นมา อยู่ในรูปของทฤษฎีเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาในการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่เป้าหมาย เกิดสังคมก้าวหน้าดังเช่นในกลุ่มประเทศยุโรป การชี้นำกดดัน บังคับ ชักชวน ให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในสังคมที่ถูกกำหนดเป้าหมาย ย่อมส่งผลลัพธ์ที่แตกต่างกันไปตามสภาพพื้นฐานของสังคมนั้นๆ ดังเช่นที่ แรกนาร์ เนิร์คส์ (Ragnar Nurkse) ได้อธิบายวิธีการพัฒนาอาจทำได้ด้วยการเปลี่ยนแปลงรสนิยม โดยเขาได้เสนอแนวคิด ผลของการเลียนแบบ (Demonstration effect) ที่ว่า ประเทศด้อยพัฒนาต่างมีค่าครองชีพที่ถูกกำหนดและเป็นไปตามประเพณี ซึ่งแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงเลยแม้เวลาจะผ่านไปก็ตาม เนื่องจากมีกิจกรรมติดต่อค้าขายกับต่างประเทศน้อยมากและเป็นไปอย่างผิวเผิน และ ประเทศด้อยพัฒนาได้ตระหนักถึงความแตกต่างในมาตรฐานการครองชีพเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วพบว่ามีความแตกต่างกันมาก การค้าเสรี

ระหว่างประเทศทำให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดขึ้น ไม่เพียงแต่ในแง่การค้าขายเท่านั้น ในด้านสังคมและวัฒนธรรมก็จะได้รับการถ่ายทอดมายังประเทศด้อยพัฒนาด้วย การติดต่ออย่างใกล้ชิดนี้กระตุ้นให้ประเทศด้อยพัฒนามีการลอกเรียนแบบมาตรฐานครองชีพในประเทศที่พัฒนาแล้ว ผลของการเรียนแบบเห็นได้จาก การเปลี่ยนชีวิตที่เรียบง่าย บริโภคอาหารที่ผลิตเองได้ในประเทศ ไปมีวิถีชีวิตที่ลอกเลียนแบบประเทศพัฒนาแล้วมากขึ้น เช่น ใช้เสื้อผ้าที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ มีรถยนต์ครอบครัวหลายคัน เป็นต้น ประเทศด้อยพัฒนากำลังมีรสนิยมเลียนแบบความเป็นอยู่ของประเทศพัฒนาแล้ว ที่ร่ำรวยกว่ามาก (ศรีวงศ์ สุมิตร, สาลีณี วรรณชุกร, 2536: 160) และการเลียนแบบนี้ เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้สังคมในประเทศด้อยพัฒนาละเลยพิจารณาปรับโครงสร้างสังคม จากรากฐาน หลงลืมตัวเองเลียนแบบผู้อื่น

นิยามของการพัฒนาจึงเกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่2 สิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1945 และใช้เฉพาะกับประเทศที่ถูกกำหนดว่า ด้อยพัฒนา และมีความสัมพันธ์กับสงครามเย็น (สงครามระหว่างโลกทุนนิยมกับสังคมนิยม) ในช่วงเวลาดังกล่าว มีการแข่งขันกันระหว่างมหาอำนาจตะวันตก นำโดยสหรัฐอเมริกา ที่เน้นการพัฒนาประเทศตามลัทธิเศรษฐกิจทุนนิยมและปกครองในระบบเสรีประชาธิปไตย กับประเทศในค่ายสังคมนิยม โดยที่พวกนิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ในขณะนั้นเชื่อว่าระบบทุนนิยมเป็นสาเหตุของความทุกข์ยากของคนส่วนใหญ่ในโลก มีเป้าหมายโค่นล้มระบบทุนนิยม การป้องกันการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ มีส่วนทำให้เกิดวิชาเศรษฐศาสตร์พัฒนา และการพัฒนาแบบทุนนิยมขยายตัวอย่างรวดเร็ว กว้างขวางออกไปทั่วโลก ในคำปราศรัยเพื่อเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี ของ ทรูแมน ได้อธิบายว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ในโลกยังด้อยพัฒนา จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นในฐานะที่เป็นหัวใจสำคัญต่อความเจริญรุ่งเรืองและสันติภาพ (อภิชัย พันธเศรษฐ, 2544: 478) มีการกำหนดว่าประเทศใดยากจน โดยพิจารณาจากสิ่งทีระบบทุนนิยมวัดได้ นั่นก็คือผลผลิตมวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Products) กล่าวคือ ถ้าผลผลิตมวลรวมมีสัดส่วนต่อจำนวนประชากรภายในประเทศต่ำ ให้ถือว่าเป็นประเทศที่ต้องการ การพัฒนา (นราทิพย์ ชูติวงศ์, 2522: 14) ดังนั้น การพัฒนา จึงหมายถึงการนำพา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ไปสู่การเป็น ทุนนิยม โดยมีนัยยะเพื่อสกัดกั้นไม่ให้ลัทธิคอมมิวนิสต์ ยิ่งไปกว่านั้นยังไม่ปรากฏว่ามี การพัฒนา เพื่อนำประเทศไปสู่การเป็นสังคมนิยม และถ้ากล่าวตามแนวคิดของ Karl marx (1818-1883) การเป็นสังคมนิยมทำได้โดยการโค่นล้มระบบทุนนิยมเท่านั้น (ฉัตร

ทิพย์ นาดสุภา, 2546: 181) กล่าวได้ว่า ความพยายามเปลี่ยนแปลงสังคมในกลุ่มประเทศด้อยพัฒนา เป็นผลต่อเนื่องจาก การที่ระบบทุนนิยมขยายตัวจากยุโรปสู่ภายนอก โดยอาศัยการก่อตัวของตลาดโลก และรูปแบบต่างๆ เป็นระบบอาณานิคมและจักรวรรดินิยม (แลคตินวิทธีร์, 2530: 54) เพื่อให้อยู่ภายใต้ระบบเดียวกัน โดยมีศูนย์กลางอยู่ในประเทศกลุ่มทุนนิยมก้าวหน้า การพัฒนาของกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาที่อยู่ภายใต้การชี้นำจากมหาอำนาจตะวันตก จึงเป็นการพัฒนาจากพื้นฐานสังคมที่มีความหลากหลายไปสู่รูปแบบสังคมที่เชื่อกันว่า เป็นรูปแบบเดียวที่นำความก้าวหน้ามาสู่สังคมได้ดีที่สุด นั่นก็คือทุนนิยม

กระแสการพัฒนาในช่วงแรกก็จัดลำดับความสำคัญไปที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 พบว่าประเทศที่กำลังพัฒนาต่างๆ มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราที่น่าพึงพอใจ แต่ยังคงปรากฏปัญหาความยากจน การทำงานต่ำกว่าระดับและการว่างงาน รวมทั้งปัญหาช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ปัญหาเหล่านี้ เป็นสัญญาณเตือนว่า การมุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ไม่น่าเป็นสิ่งที่เพียงพอต่อการพัฒนาประเทศอีกต่อไป ในปี ค.ศ.1965 เอช.ดับเบิลยู ซิงเกอร์ (H.W. Singer) เขียนบทความชื่อ “การพัฒนาสังคม: กุญแจในการสร้างความเจริญเติบโต (Social Development; Key Growth Factor)” เรียกร้องให้การพัฒนาประเทศมุ่งสู่การพัฒนาสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาด้าน สุขภาพอนามัย การศึกษา และโภชนาการ โดยเขากล่าวว่า ปัญหาของประเทศด้อยพัฒนาไม่ได้อยู่ที่ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่อยู่ที่การพัฒนา ซึ่งหมายถึง การสร้างความเจริญเติบโตควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงสถาบันต่างๆ ที่ต้องเกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เช่น ต้องมีการเปลี่ยนแปลง ด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณพร้อม ไปกับ การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ นับตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1970 ทิศทางการพัฒนาจึงหันจาก การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มุ่งสู่เรื่องการจัดจ้างงาน (Employment) ความเท่าเทียม (Equity) และการขจัดความยากจน (Poverty eradication) รวมถึงการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ในลักษณะของการเป็นกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนา เป็นกระแสการพัฒนาประเทศนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 และเป็นทศวรรษแห่งการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรม เหตุเพราะความหลากหลายในสังคมอุตสาหกรรมทำให้เกิดอาชีพใหม่ๆ นั้นหมายถึงอัตราการจ้างงานที่เพิ่มสูงขึ้น

ในทศวรรษที่ 1970 ขบวนการสิ่งแวดล้อม (Environmentalism) ของโลกตะวันตก มีความต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมของสิ่งมีชีวิต ทั้งปวงให้รอดพ้นจากการคุกคามทำลาย

ด้าอันเกิดจาก ระบบพัฒนาอุตสาหกรรมนิยม เทคโนโลยี และการขยายตัวของประชากร เกิดคำสงสัยในแนวทางการพัฒนาตามทางเศรษฐกิจตะวันตก ซึ่งเข้ามาครอบงำชีวิตและระบบเศรษฐกิจมาเป็นระยะเวลายาวนาน ในช่วงเวลานี้เอง ได้มีการนำเสนอความคิดใหม่ที่เรียกว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเริ่มต้นจาก World Conservation Strategy (ของสถาบัน IUCN 1980) ต่อมาในปี 1987 Brundtland Report ของสหประชาชาติ ได้ช่วยให้แนวคิดนี้ แพร่กระจายและเป็นที่ยอมรับไปทั่วโลก อุดมการณ์นี้ช่วยให้เห็นว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและสามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องทำลายสิ่งแวดล้อม (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2538: 2-11)

2.1.3 การพัฒนาเพื่อสร้างสังคมที่ก้าวหน้า

การพัฒนาถูกมองว่าเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน งานที่รู้จักกันดีที่สุดก็คือ แนวทางการพัฒนาห้าขั้นตอนที่เสนอโดย รอสเทอว์ (W.W. Rostow, 1960) ข้อเสนอของเขา กล่าวว่า สังคมทั้งหลายต้องผ่านการเปลี่ยนแปลงตามขั้นตอนเหมือนกัน และมุ่งเน้นความจำเป็นที่ต้องเพิ่มอัตราการสะสมทุน (Rate of capital investment) จนถึงจุดที่การเจริญเติบโตจะเป็นไปโดยอัตโนมัติ โดยต้องกระตุ้นให้เกิดชนชั้นผู้ประกอบการซึ่งจะเป็นกลุ่มนำกระบวนการพัฒนา เป็นกลุ่มคนที่มีความสามารถในการประกอบการและสะสมทุน เป็นบทเรียนที่ประเทศอื่นๆ ต้องนำไปใช้อย่างเป็นทางการและสะสมทุน เป็นบทเรียนที่ประเทศอื่นๆ ต้องนำไปใช้อย่างเป็นทางการและสะสมทุน เป็นบทเรียนที่ประเทศอื่นๆ ต้องนำไปใช้อย่างเป็นทางการและสะสมทุน

ดำเนินการตามการเปลี่ยนแปลงของโลกทุนนิยม (แล ดิลกวิทย์รัตน์, 2530: 21) สมมุติฐานนี้มีข้อชวนให้เข้าใจผิดอยู่ สามประการ หนึ่งการอธิบายว่า สังคมของประเทศด้วยพัฒนาทั้งหลายเป็น สังคม พิวคัล ในบางกรณีอาจมีลักษณะเหมือนระบบพิวคัลในยุโรป แต่ส่วนใหญ่ แล้วโครงสร้างสังคมในกลุ่มประเทศเหล่านี้มีความแตกต่างกันอยู่หลายด้าน ด้วยเหตุนี้เองทำให้ผลลัพธ์ของการผลักดันจากปัจจัยภายนอกเพื่อเปลี่ยนแปลงภายในย่อมส่งผลไม่เหมือนสังคมพิวคัลในยุโรป ความหลงผิดประการที่สองคือ การถือว่าทุกสังคมก้าวหน้ามีวิวัฒนาการที่ตายตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นของสมมุติฐานที่ขาดข้อเท็จจริงมากที่สุด จึงควรถึงว่าสมมุติฐานเช่นนี้เป็นเพียงแค่สมมุติฐานหนึ่งเท่านั้น ประการสุดท้าย แบบจำลองที่เกิดขึ้นในยุโรปสามารถนำมาใช้ได้ แต่ต้องมีการปรับเนื้อหาอย่างรอบครอบ ไม่สามารถนำมาใช้ได้โดยตรง มันสามารถใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการอธิบายกระบวนการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะครอบคลุมกว้างขวาง แต่การเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงสังคมในยุโรปตะวันตกยังมีคุณค่าสำหรับกำหนดทิศทางการพัฒนา

(แล คิลกวิทยาร์คน์, 2530: 26) ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบสังคมหนึ่งไปยังสังคมอีกแบบหนึ่งโดยการพัฒนาอย่างไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญหรือเป็นไปอย่างไร้กฎเกณฑ์ แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของวิวัฒนาการหรือพัฒนาการของสังคมโดยรวม (Eisenstadt, 1986, P 229: แล คิลกวิทยาร์คน์, 2530: 18)

2.2 การพัฒนาในประเทศไทย

แนวคิดเด่นชัดที่ใช้ในการพัฒนาประเทศไทยในช่วงแรก คือ “การพัฒนาไปสู่ความทันสมัย” นำเข้าและสั่งการจากประเทศตะวันตก ในช่วงเวลานั้นมีการต่อสู้ทางการเมืองและการพัฒนาระหว่างสองขั้วมหาอำนาจ ประเทศไทยเลือกอยู่ฝ่ายที่มีทิศทางพัฒนาสู่ความทันสมัย เน้นการสร้างความสำเร็จเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจและบทบาทรัฐ (ฉัตรทิพย์ และคณะ, 2541: 240)

2.2.1 การก่อตัวของทุนนิยม ในประเทศไทย

ทุนนิยมค่อยๆเริ่มกระเทาะระบบเศรษฐกิจไทยตั้งแต่มีการค้าระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2399 หลังจากความพยายามหลายปีของตัวแทนประเทศมหาอำนาจ ประสบความสำเร็จ สนธิสัญญาเบาว์ริง และสนธิสัญญาอื่นๆ ที่ไทยทำกับประเทศตะวันตก ได้ยกเลิกการผูกขาดพระคลังสินค้าโดยพระมหากษัตริย์ ส่งผลกระทบต่อบริษัทเศรษฐกิจไทย เริ่มมีพ่อค้านายทุนเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากไทยได้อย่างเสรี เป็นช่วงเวลาที่เริ่มต้นที่ระบบเศรษฐกิจไทยเชื่อมต่อกับทุนนิยมโลกอย่างแนบแน่น แม้ประเทศไทยจะไม่เคยตกอาณานิคม แต่ทำให้ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจหันเหไปตามผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจอย่างเลี่ยงไม่ได้ และเนื่องจากระบบเศรษฐกิจไทยต้องหันเหไปตามนโยบายของประเทศมหาอำนาจที่เป็นผู้นำทุนนิยมโลก จึงทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยต้องรับเอาวิธีการผลิต แบบทุนนิยมเข้ามา ครอบคลุมวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2007: 3-31) การผลิตในลักษณะการแบ่งงานกันทำเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งในระบบทุนนิยม ได้เข้ามาปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตดั้งเดิมในระบบเศรษฐกิจไทยที่ไม่ได้ผลิตเพื่อขายเพื่อหากำไร แต่ละครั้วเรือนจะผลิตของจำเป็นแทบทุกอย่าง แต่การผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองตลาดในยุโรปและตลาดในประเทศมหาอำนาจ มีผลทำให้การผลิตพอยังชีพแตกสลาย และเมื่อรายได้ของประเทศต้องพึ่งพาสินค้าออกเหล่านี้มากขึ้น จึงทำให้ระบบ

เศรษฐกิจไทยต้องพึ่งพาสถาปัตยกรรมต่างประเทศเพิ่มขึ้นตามลำดับ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2007: 3-33) แต่ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 นายปรีดี พนมยงค์ ได้พยายามเสนอแผนการเพื่อปฏิรูประบบแผนเศรษฐกิจไทยขนาดใหญ่ ชื่อว่า “เค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ” เติมนำแนวทางของนักเศรษฐศาสตร์ชาตินิยมชาวเยอรมัน เฟอเดอริค ลิสต์ (Federick List) เพื่อให้ประเทศสามารถผลิตสิ่งของได้ชนิดที่อุตสาหกรรมและเกษตรกรรมพอเพียงพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยมีสาระและมีผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล เช่น การตั้งสหกรณ์ การปฏิรูปที่ดิน การประกันสังคม เป็นต้น เสนอให้มีการโอนที่ดินและที่ดินเป็นของรัฐ เพื่อให้มีการจัดการใช้แรงงานในประเทศอย่างเต็มที่ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545: 94) แต่ไม่เป็นที่ยอมรับโดยผู้ที่มีอำนาจ และเกิดความขัดแย้งทางการเมืองขึ้นในขณะนั้น เค้าโครงการเศรษฐกิจนี้จึงไม่สามารถนำออกมาปฏิบัติให้เป็นจริงได้ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็คือ หนึ่ง ยกเลิกภาษีรัฐูปการหรือ ภาษีที่เก็บแทนการเกณฑ์แรงงาน และ สอง สร้างสถาบันเศรษฐกิจจำแนกออกเป็นสามประเภทได้แก่ รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจส่วนตัวของคณะราษฎร และ ธุรกิจภายใต้อุปถัมภ์ของคณะราษฎร (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2007: 3-35) นโยบายเศรษฐกิจของคณะราษฎรไม่ได้ทำลาย ฐานเศรษฐกิจของกลุ่มขุนนางเก่า เป็นเพียงการสร้างกลไกเศรษฐกิจขึ้นมาแข่งกับธุรกิจเอกชน และคณะราษฎรยังใช้คนจีนเป็นผู้บริหารรูปแบบเศรษฐกิจนี้จึงถูกเรียกว่า ทุนนิยมโดยรัฐ (State Capitalism) (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2007: 3-37)

รูปแบบการผลิตในระบบเศรษฐกิจค่อยๆ เปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อยังชีพ ไปสู่การผลิตเพื่อทำกำไรในระบบทุนนิยม แต่ความสัมพันธ์การผลิตของสังคมยังไม่ได้เปลี่ยนแปลง พันธนาการของระบบเดิม หรือ ระบบศักดินายังฝังรากลึก ชนชั้นกระฎุมพีหรือชนชั้นพ่อค่านายทุน ส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพา และผู้ที่เข้ากุมอำนาจรัฐใหม่ต้องพึ่งพา ระบบราชการเดิมที่อยู่ในระบบศักดินา แต่ในที่สุด ระบบราชการเดิมประกอบด้วยกองทัพและพลเรือนก็เข้าไปสู่การมีอำนาจรัฐเสียเอง และการที่ไม่สามารถหรือทำลายโครงสร้างศักดินาที่แฝงอยู่ในโครงสร้างและกลไกของระบบราชการเดิม ทำให้ระบบเศรษฐกิจการเมืองของไทยยังไม่สามารถ ทำให้ประชาชน มี สิทธิเสรีภาพ ภราดรภาพ ได้มากไปกว่านี้ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2521: ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2007: 3-38)

ที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของไทยก็คือ ธุรกิจของคนจีน ภายในประเทศขยายตัวขึ้นมาก มีการรวมตัวกันเป็นสมาคมเพื่อรักษาผลประโยชน์

ทางธุรกิจ และที่ใหญ่ที่สุด ก็คือ สมาคมพาณิชย์จีนหรือหอการค้าจีนในปัจจุบัน เป็นการรวมตัวกันของนักธุรกิจชาวจีนทุกประเภท ส่วนกลุ่มพ่อค้าไทยก็มีการรวมตัวเช่นกัน โดยการพยายามก่อตั้ง หอการค้าไทย (Siamese Chamber of Commerce) เพื่อสร้างรากฐานในการทำธุรกิจให้แก่คนไทย และบุตรหลายของคนไทย ส่งเสริมธุรกิจการค้าของสมาชิก บำรุงพ่อค้าคนไทยปลูกฝังให้คนไทยนิยมทำการค้า ซึ่งต่อมาได้ก่อตั้ง วิทยาลัยการพาณิชย์ขึ้น (ฉรรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2007: 3-39) ความแตกต่างกันก็คือ หอการค้าจีนเกิดขึ้นเพื่อต่อรองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ส่วนหอการค้าไทยเกิดขึ้นเพื่อให้ความรู้ในการทำธุรกิจ อย่างไรก็ตามเมื่อถึงสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ธุรกิจของคนจีนจำนวนมากก็ถูกบังคับให้โอนหุ้นเป็นของรัฐ หรือเป็นของผู้มีอำนาจในคณะรัฐบาล ทูตนิคมที่กำลังก่อตั้งขึ้นก็ถูกดึงเข้าไปอยู่ภายใต้ อำนาจรัฐที่มีอำนาจ ศักดินาภายใต้ระบอบราชการ (ฉรรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2007: 3-40) ความสามารถในการทำธุรกิจของคนไทยเป็นข้อกังวลที่ถูกกล่าวไว้ในปี พ.ศ. 2454 ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 “เมื่อพูดถึงว่า ถ้ามีคนทำงานต่างประเทศคือ จีน เป็นต้นทวีปมากขึ้นในประเทศสยามอีกแล้ว และพวกคนไทยเราทำการหนักสู้พวกเขาไม่ได้ ทั้งการค้าก็ไม่ถนัดด้วยเช่นนี้ ต่อไปภายหน้า อำนาจเงินก็ยิ่งจะมีมากขึ้นทุกที ค่าเงินของเราน้อย และไม่ทำการค้าขายกว้างขวางออกได้เอง ปัญหาสำคัญใหญ่จะเกิดขึ้นว่า จะทำประการใด อำนาจของเราจึงจะมีน้ำหนักถ่วงกลานอยู่เสมอไปได้อย่างเดี๋ยวนี้ เมื่อคิดไปถึงอำนาจของบ้านเมือง จะต้องอาศัยกำลังและอาศัยความมั่งคั่งบริบูรณ์แห่งทรัพย์ของราษฎรเป็นใหญ่ยิ่งกว่า”(พระยาสุรียานุวัตร, 2547: 126) ไม่เพียงมีนัยว่ากำลังทรัพย์ของรัฐสยามเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะต่อต้านอำนาจเงินที่เกิดจากการค้าขายของนักธุรกิจชาวจีน ยังสะท้อนให้เห็นลักษณะโดยทั่วไปของคนไทย ที่ไม่รู้จักทำธุรกิจอีกด้วย นอกจากนั้นพระยาสุรียานุวัตรยัง กล่าวต่อว่า แม้ว่าวิถีการสะสมความมั่งคั่งจากการค้าขายแล้ว ยังไม่เพียงพอ ต้องคำนึงถึงการ แบ่งปัน การแลกเปลี่ยน การบริโภค และ ภาษี จึงจะแก้ปัญหาที่กล่าวไว้ได้

ในปี พ.ศ. 2487 เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่สนับสนุนกองทัพญี่ปุ่นก็ หมดอำนาจตามลงไปด้วย หลังจากนั้นก็มี การเปลี่ยนรัฐบาลมาอีกหลายชุด จนกระทั่ง พลโท ผิน ชุณหะวัณ ทำรัฐประหาร และ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ได้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ก็ได้ผ่อนปรน กับชาวจีนเพื่อสร้างฐานเสียงทางการเมือง ต่อมาในปี พ.ศ. 2492 พรรคคอมมิวนิสต์จีน เข้ากุมอำนาจและจัดตั้งรัฐบาลในประเทศจีน บรรดาคนจีนในเมืองไทยเกิดความแตกแยก บางก็สนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์

บางก็สนับสนุนพรรคก๊กมินตั๋ง มีการเคลื่อนไหวแย่งชิงอำนาจในองค์กรและสมาคมต่างๆ ของชาวจีน โดยเฉพาะหอการค้าจีน ซึ่งเป็นองค์กรของชาวจีนที่มีอิทธิพลมากที่สุด ทั้งทาง เศรษฐกิจและการเมือง จอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งนอกจากอยากใช้ลัทธิชาตินิยมอยู่แล้ว ยังเป็นผู้นำในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ได้อาศัยจังหวะนี้ ขจัดอิทธิพลของคนจีน และเป็นเครื่องมือต่อต้านคอมมิวนิสต์ด้วย โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและการ กระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ขึ้นมา โดยเห็นว่า คนจีนเป็นตัวการในการเผยแพร่ลัทธิ คอมมิวนิสต์ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2007: 3-44) แต่การบีบให้ ธุรกิจของคนจีนหดตัวโดย การจำกัดบทบาท ทำให้คนจีนหันมาประสานผลประโยชน์กับ อำนาจปกครอง โดยการ เชิญให้ผู้มีอำนาจไปเป็นประธานหรือ กรรมการบริษัทเป็นการตอบแทน วิธีสร้างความ กลมกลืนด้านผลประโยชน์ ฝ่ายอำนาจปกครองก็เห็นว่า สามารถเข้าไปควบคุมการดำเนิน ธุรกิจของคนจีนได้อย่างใกล้ชิด แต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็คอยช่วยให้ ธุรกิจนั้นๆ มีกำไรสูงๆ ดังนั้น จึงเป็นการใช้อำนาจการปกครองเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์สร้างอภิสิทธิ์ในการทำ ธุรกิจกับนักธุรกิจชาวจีน ธุรกิจของชาวจีนจึงได้เติบโตและขยายตัวภายใต้การคุ้มครองของ บุคคลในคณะรัฐบาลสืบต่อมา (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2007: 3-45)

กล่าวโดยสรุป ตั้งแต่ ช่วงเวลาหลัง สนธิสัญญา เบาวริง มีผู้ที่เข้าร่วมหา ประโยชน์จากทรัพยากรก็คือ ชาวต่างชาติ และผลประโยชน์ที่ถูกแบ่งปันนี้ก็มิได้เพิ่ม อำนาจต่อรองให้กับชนชั้นล่าง ยังไม่สามารถสร้างอำนาจเพื่อกดดันต่อรองผลประโยชน์ใดๆ ได้ แม้ภายหลังการเปลี่ยนแปลง พ.ศ.2475 ที่สังคมที่ดูเหมือนเปลี่ยนไปใช้ระบบ ประชาธิปไตย แต่ผู้ที่สามารถช่วงชิงโอกาสในการเข้าถึงอำนาจการเปลี่ยนแปลง (อำนาจ รัฐ) ก็ยังเป็นระบบราชการเดิม ที่ยังอุดมไปด้วยค่านิยมแบบศักดินา มีเพียงชนชั้นเดียวที่ สามารถสร้างอำนาจออกแรงกดดันต่ออำนาจรัฐได้เป็นคนจีน หรือคนนอกวิถีการผลิตใน ระบบศักดินา และเพื่อต่อต้านคนนอกวิถีการผลิต ค่านิยมในระบบศักดินาได้เริ่มเผยให้เห็น อำนาจที่ยังคงอยู่ ผ่านลัทธิชาตินิยม ที่มีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้นำ การรวบรวม ผู้คนที่อยู่ในประวัติศาสตร์วิถีการผลิตเดียวกัน ใช้ลักษณะร่วมกีดกันคนที่มาจากวิถีการ ผลิตที่ต่างออกไป เป็นลักษณะอย่างหนึ่งในระบบศักดินา นั่นก็คือ การเหยียดหยามชนชาติ (จิตร ภูมิศักดิ์, 2543: 37) แต่การประสานผลประโยชน์ ระหว่าง ชนชั้นปกครองกับนัก ธุรกิจคนจีน ค่อยๆ ให้เห็นชัดว่า ชนชั้นล่างมิได้รับผลประโยชน์จาก การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2475 เลย การเข้ามาของทุนนิยมในประเทศไทยจึงเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มคนเพียงไม่กี่กลุ่ม

เป็นการพัฒนาที่ไม่สม่ำเสมอ พัฒนาได้เฉพาะบางส่วนของประเทศที่ติดต่อกับภายนอก (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545: 98)

2.2.2 การพัฒนาและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา

การใช้งบประมาณสะท้อนให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาของประเทศนั้นๆ และ เป็นการแสดงให้เห็นว่าการจัดงบประมาณสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม มากเพียงไร มีสามารถใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาของชาติและ ประชาชนได้หรือไม่ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2550: 5-5) การจัดสรรงบประมาณมักขึ้นอยู่กับ บทบาทการตัดสินใจ ของ กลุ่มคนบางกลุ่ม ได้แก่ นักการเมือง ข้าราชการ สื่อมวลชน และกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ การต่อรองงบประมาณขึ้นอยู่กับว่า กลุ่มใดจะมีอิทธิพลและ อำนาจต่อรองการกำหนดนโยบายได้มากน้อยเพียงใด การสร้างอำนาจต่อรองมีหลายวิธี ตั้งแต่การใช้เหตุผล ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ การกดดัน การให้ คุกให้โทษ การควบคุมกลไกทางเศรษฐกิจและการเมือง หรือ แม้แต่การใช้อำนาจสั่งการ หรืออำนาจบังคับบัญชา นี่เป็นลักษณะทั่วไปในทุกประเทศ แต่ในกรณีของประเทศไทย ยังมีอิทธิพลภายนอกประเทศอีก เช่น ธนาคาร โลก และ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายการค้าการลงทุน และการ กำหนดนโยบายของไทย มาก (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2550: 5-46)

ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาเริ่มต้นอย่างเป็นทางการตั้งแต่ สนธิสัญญามิตรภาพและการค้า (Treaty of Amity and Commerce) ในปี พ.ศ.2356 ในขณะ นั้นสยามมองว่าประเทศสหรัฐอยู่ห่างไกลและไม่มีแผนการเข้ามายึดภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ และหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ได้พัฒนาความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง กับผลประโยชน์อันซับซ้อนทางเศรษฐกิจและความมั่นคง สหรัฐอเมริกาเปรียบเสมือนเสา หลักในการประกันเอกราชของไทย และได้กลายเป็นพันธมิตรที่สำคัญในภูมิภาค เป็น ประเทศกันชนจากนโยบายการแผ่ขยายอำนาจ โดยเปิดเผยของเวียดนามและจีน คอมมิวนิสต์ และค่านิยมที่นิยมตะวันตก มีประวัติการปรับตัวอย่างระมัดระวังและตั้งใจ ปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยเพื่อเข้าร่วมกับระบบเศรษฐกิจโลกที่เน้นด้านตลาด การ เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างไทยกับสหรัฐเกิดขึ้นในช่วงสงครามและเงื่อนงาย หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง จากการที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้าเป็นพันธมิตร

กับญี่ปุ่นปล่อยให้ญี่ปุ่นยกทัพผ่านประเทศเข้าโจมตีอังกฤษทางมาลายู และสิงคโปร์ ทำให้
อังกฤษที่ไม่ได้เตรียมตัวในแนวรบด้านนี้ และถือว่าไทยเป็นประเทศคู่สงคราม ในขณะที่
ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เอกราชทูตไทยในประเทศสหรัฐ ไม่ยอมรับสัญญาระหว่างรัฐบาล
ไทยกับญี่ปุ่นและได้จัดตั้งกระบวนการเสรีไทย เพื่อทำงานกับพันธมิตรเมื่อสงครามยุติลง
รัฐบาลใหม่ก็ประกาศว่า การประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเป็น โหมะ
สหรัฐฯยอมรับสถานะภาพของไทย แต่รัฐบาลอังกฤษไม่ยอมรับ แต่ด้วยความช่วยเหลือของ
สหรัฐทำให้ไทยรอดพ้นจากการเป็นประเทศกึ่งอาณานิคมของอังกฤษไปได้ ปัญหาเงิน
คอมมิวนิสต์ที่กำลังแผ่อำนาจขึ้นในภูมิภาคทำให้สหรัฐส่งเอกอัครราชทูต ฟิลิป ซี.เจสตัป
เข้ามาดูข้อเท็จจริง และต่อมาได้ลงนามในโครงการแลกเปลี่ยนการศึกษาของ ฟูลไบรท์
และมีข้อตกลงในการให้ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ ในระหว่างปี พ.ศ. 2489-2529
สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือไทยคิดเป็นมูลค่าประมาณ 1 พันล้านดอลลาร์ (กุสุมาลย์
มูทชากลิน, สัจฉวี สายบัว, ติระพร บุณนาค, 2536: 21-38)

หลังจากที่ พรรคคอมมิวนิสต์เข้ายึดการปกครองประเทศจีนได้ ในปี พ.ศ. 2492
(ค.ศ. 1949) ทำให้สหรัฐฯ ในฐานะประเทศผู้นำทุนนิยม หวาดกลัวต่อการขยายตัวของ
คอมมิวนิสต์ และได้พยายามทุกวิถีทางที่จะสกัดกั้นมิให้ลัทธิคอมมิวนิสต์แพร่ขยายตัวเข้า
มาให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้ว่าจะต้องสนับสนุนรัฐบาลเผด็จการก็ตาม ความ
เคียดแค้นและเข้มแข็งของรัฐบาลเผด็จการสามารถต่อต้านคอมมิวนิสต์ได้ ซึ่งมักจะเป็น
รัฐบาลทหาร ด้วยเหตุนี้เองรัฐบาลสหรัฐจึงสนับสนุน รัฐบาลไทย ภายใต้การนำของ จอม
พล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งในขณะนั้นแรงสนับสนุนจากภายในมีกำลังไม่เพียงพอที่จะรักษา
อำนาจทางการเมืองของตนไว้ได้ ความร่วมมือกับสหรัฐอย่างเต็มที่ ทำให้ประเทศไทย
กลายเป็นฐานที่มั่นในการต่อต้านการขู่ขามของคอมมิวนิสต์ ในภูมิภาคนี้ โดยมี
ผลตอบแทน คือความช่วยเหลือด้าน การทหาร ตำรวจ เศรษฐกิจ โดยมีเงื่อนไข สอง
ประการคือ หนึ่ง จะให้ความช่วยเหลือตามที่รัฐบาลไทยร้องขอและรัฐบาลสหรัฐยินยอม สอง
ประเทศไทยต้องลดอุปสรรคที่กีดขวางการค้าระหว่างประเทศ และ ป้องกันมิให้ธุรกิจเกิด
การผูกขาดและจำกัดการแข่งขัน(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ, 2533, ปฏิภากร คุ่มเดช, 2538: 42) และเงื่อนไขประการที่สองนี้เอง ที่ขัดกับ
นโยบายชาตินิยมของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่การค้าการลงทุนของสหรัฐฯ ใน
ประเทศไทยยังน้อย จึงยังไม่พัฒนาไปเป็นความขัดแย้งที่รุนแรง และเป้าหมายหลักของ
สหรัฐฯ ก็คือ ต่อต้านคอมมิวนิสต์

หลังจากจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจการปกครองเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 ต่อมาในเดือน ธันวาคม ปีเดียวกัน ก็ล้มปวดย และได้เดินทางไปรักษาตัวที่ สหรัฐฯ เป็นในฐานะแขกส่วนตัวของ ประธานาธิบดี ไอเซนเฮาว์ (จำลอง, 2525: 97; ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2550: 7-1) การปรึกษากันระหว่าง จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับผู้นำ สหรัฐอเมริกา โดยประเด็นการหารือก็คือ การต่อต้านคอมมิวนิสต์และความร่วมมือทาง เศรษฐกิจ และที่สำคัญต้องพัฒนาเศรษฐกิจตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญอเมริกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2533, ปฎิมากร คุ่มเดช, 2538: 42) เพื่อใช้ประเทศไทยเป็นฐานในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองอีกครั้งหนึ่งใน ปี วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 และได้รวมอำนาจทางการเมือง การปกครอง และอำนาจการตัดสินใจ ในนโยบายทางเศรษฐกิจไว้ทั้งหมด (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2550:7-2) และการพัฒนาเพื่อจำกัดอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ ได้เริ่มต้นขึ้นในประเทศ ไทย โดยใช้ทั้งการชักชวนให้เชื่อว่า คอมมิวนิสต์เป็นภัยต่อทุกสถาบันในสังคม โดยกล่าว ว่า ทันทิที่คอมมิวนิสต์เข้าปกครองประเทศไทย จะไม่มีชาติ ศาสนา สิทธิ เสรีภาพ ทรัพย์สิน ลูกเมีย และ ความเป็นตัวเอง (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2520: 90) และ การปกป้อง การเข้าแทรกซึมของลัทธิคอมมิวนิสต์ อาศัยการพัฒนาในระบบประชาธิปไตยปรับปรุง ความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น หลักการพัฒนาเศรษฐกิจได้ถูกบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ไม่สามารถยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงได้ง่าย (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2550: 7-3) สหรัฐอเมริกายังได้สร้างความมั่นใจว่าจะช่วยเหลือรัฐบาลไทยเพื่อป้องกันการชุกชุมจาก คอมมิวนิสต์พิจารณาได้จากคำกล่าวของ นายคิส รัสก์ในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2505 ว่า”เห็น ว่าการชำระไว้ซึ่งเอกราชและบูรณภาพของไทยมีความสำคัญต่อผลประโยชน์ของสหรัฐ” (กุสุมาลย์ รัชตะนันท์, สัจฉรวี สายบัว, ศิระพร บุณนาค, 2536: 28)

การมีอำนาจเบ็ดเสร็จ ของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้บั่นทอนอำนาจต่อรองของ กลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการนำประเทศไปสู่ทุนนิยมอย่างเร่งรัด เปิด โอกาสให้มีการลงทุนจากต่างประเทศโดยสะดวกได้รับผลตอบแทนสูง โดยยกเลิก พระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ.2499 เพราะเห็นว่า สามารถทำให้เกิดการตั้งสหภาพเพื่อ ต่อรองได้ เหตุผลของการยกเลิกก็คือ “เป็นบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสม เปิดช่องให้เป็น เครื่องมือของให้เกิดความริ้วฉานระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ทำลายความเห็นใจ และการ

ประนีประนอมระหว่างกัน กับทั้งเป็นโอกาสให้ตัวแทนคอมมิวนิสต์ อาศัยบทบาทผู้นำทำให้เกิดความระส่ำระสายในการประกอบอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เป็นภัยร้ายแรงแก่การดำเนินงานเศรษฐกิจ” (เด่นพงษ์ พลละคร, 2515: 57, ฌรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2550: 7-3) นอกจากนั้นยังได้จัดตั้ง สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นมาเพื่อวางแผนการพัฒนาและติดตามการดำเนินการอย่างใกล้ชิด จึงทำให้ ในช่วงแรกของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ระหว่างปี พ.ศ. 2510 – 2514 ปรากฏว่ามีผลผลิตมวลรวมเฉลี่ยถึงร้อยละ 7 ต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2520, หน้า 4-2, ฌรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2550, หน้า 7-5)

ภายใต้การตกลงว่าด้วยความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการ (Economic and Technical Cooperation Agreement) เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2493 กดดันให้รัฐบาลไทยต้องยกเลิกนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม โดยเปลี่ยนหลักการมายึดถือนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยม มีผลให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ต้องออก พระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม พ.ศ. 2497 เพื่อส่งเสริมการลงทุนของเอกชน โดยมีเป้าหมายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศด้วย ทำให้สหรัฐฯ มีบทบาทและอิทธิพลในการกำหนดกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยอาศัยชนชั้นปกครองและกลุ่มขุนนางวิชาการ (Technocrats) เช่น ในการวางแผนเศรษฐกิจมหภาคของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509 ในส่วนของแผนแม่บท (Master plan) ของการกำหนดมาตรการส่งเสริมการลงทุนเอกชนเป็นไปตามรายงานของ นาย ยอร์จ ไบต์เซล (George B. Beitzel) ทำให้มีการร่าง กฎหมายส่งเสริมการลงทุน และในเอกสารของธนาคารโลก ยังระบุว่า เจ้าหน้าที่ธนาคารโลก มีบทบาทสำคัญในการร่างกฎหมายฉบับนี้ด้วย โดยยืนยันว่ากฎหมายฉบับที่แสดงความจริงใจของรัฐบาลไทยที่จะส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก เพราะสิ่งสำคัญที่นักลงทุนชาวต่างชาติ เกรงกลัว ก็คือ การถูกโอนและยึดกิจการเป็นของรัฐ เป็นอุปสรรคในการส่งเงินและผลประโยชน์กลับประเทศแม่ และภายหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2500 รัฐบาลไทยเริ่มดำเนินการถ่ายโอนการผลิตไปสู่ภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมบทบาทเศรษฐกิจในภาคเอกชน ตามข้อเสนอแนะของธนาคารโลก

การขยายตัวของระบบทุนนิยม โลกก็คือ การลดต้นทุนการผลิตและแสวงหาช่องทางการลงทุนสำหรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ต้องย้ายโรงงานการผลิตไปยังประเทศกำลังพัฒนา และประเทศไทยก็มีการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติเป็นอย่างดี กระบวนการนี้เป็นผลมาจากลัทธิป้องกัน หรือ กีดกันทางการค้าในประเทศที่ผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน การ

ลงทุนของสหรัฐฯ เป็นการลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนทางการทหาร นับว่าเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจให้แก่ประเทศไปพร้อมกัน ความช่วยเหลือของสหรัฐฯ มีจำนวนมาก เห็นได้จากคำปราศรัยของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2506 ความช่วยเหลือดังกล่าวมีมูลค่าประมาณ 5,650 ล้านบาท รวมไปถึง การส่งผู้เชี่ยวชาญมาช่วยประเทศไทย ส่งคนไทยจำนวน 3,286 คน ออกไปศึกษาต่างประเทศด้วย นอกจากนั้น ยังมีความช่วยเหลือในรูปแบบอื่นๆ อีก เช่น การให้กู้เงินก้อนใหญ่ตามโครงการก่อสร้างในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เงินกู้เหล่านี้รัฐบาลนำมาใช้ในโครงการพัฒนาทั้งสิ้น ยังมีการช่วยเหลือโครงการระหว่างประชาชนกับประชาชนที่เรียกว่า โครงการอาสาสมัครอเมริกัน เพื่อให้อาสาสมัครอยู่ร่วมกับประชาชนอย่างใกล้ชิด รวมทั้งการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการศึกษา ที่รู้จักกันว่า “ความตกลงฟูลไบรท์” ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะบริหารแผนการศึกษา มีการให้ทุนนักศึกษาและอาจารย์ไทยไปศึกษาในสหรัฐฯ

ในปี พ.ศ. 2493 รัฐบาลได้จัดตั้ง สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นที่ปรึกษารัฐบาลใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหา การเงิน การคลัง และเศรษฐกิจทั่วไป นับได้ว่าเป็นการดำเนินงานที่เป็นก้าวสำคัญที่นำไปสู่การ วางแผนเศรษฐกิจโดยสมบูรณ์ในเวลาต่อมา จุดเปลี่ยนที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งเกิดขึ้นในสมัยจอมพล สฤษดิ์ ในปี พ.ศ. 2500 โดยเน้นไปที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจ เป็นไปตามหลักการของ นิโ-คลาสสิก ที่เน้นให้เอกชนดำเนินการทางเศรษฐกิจเป็นหลัก รัฐบาลเป็นเพียงผู้สนับสนุนช่วยเหลือ และจะไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการทางเศรษฐกิจของเอกชน เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทย อย่างมาก ยุคแห่งการพัฒนาชาติเกิดขึ้นจากความช่วยเหลือของสหรัฐฯ ซึ่งเข้ามาในภูมิภาคนี้ ด้วยจุดประสงค์ที่จะปิดล้อมลัทธิคอมมิวนิสต์ เข้ามาช่วยเหลือไทยใน การกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ พร้อมกับชูคำขวัญ การพัฒนาชนบท อีกด้วย เพราะการสร้างโครงสร้างพื้นฐานใหญ่ๆ มิได้มีเป้าหมายทางเศรษฐกิจแต่เป็นไปเพื่อความมั่นคงของชาติเป็นหลัก

โครงการพัฒนาการของรัฐสำหรับประเทศไทย เป็นรายงานของ คณะผู้เชี่ยวชาญธนาคารโลก ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2502 เป็นโครงการที่มีบทบาทในการโน้มน้าวให้รัฐบาลไทยหันมาใช้นโยบายเปิดประเทศมากขึ้นสำหรับการลงทุนจากต่างประเทศโดยสะดวก รวดเร็ว และรัฐบาลไทยนำเงินกู้มาลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้พร้อม เพื่อผนวกระบบเศรษฐกิจไทยเข้าสู่การแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศอย่างเหนียวแน่น เห็นได้จาก รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ สรุปว่า “ประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอเมริกา ประสบความสำเร็จในการชักนำระบบเศรษฐกิจไทยเข้าสู่วงจรระบบทุนนิยมโลก และ

ความสัมพันธ์ ระหว่างเมืองดาวบริวาร (Satellites) กับเมืองแม่ก็นับว่าจะกระชับและแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น” เห็นได้ว่า ธนาการ โลกเป็นองค์กรที่ทำให้การลงทุนของสหรัฐฯ ในประเทศกำลังพัฒนาย้ายขึ้น สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศมหาอำนาจทุนนิยม ดำรงอยู่และเติบโตได้ด้วยพลังของทุนและการขยายตัวของทุน ซึ่งประกอบด้วยแหล่งปัจจัยการผลิตและแหล่งระบายสินค้าสำเร็จรูป ประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคก็เป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับการขยายตัวของสหรัฐฯ หากประเทศไทยกลายเป็นคอมมิวนิสต์ โอกาสในการขยายทุนก็จะหมดไป ด้วยเหตุนี้ สหรัฐฯ จึงไม่ลังเลที่จะสนับสนุนเผด็จการหรือรัฐบาลทหารที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย (ปฏิมากร คุ่มเดช, 2538: 62)

การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจในสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นับว่าเป็นไปถูกต้องตามหลักวิชาการและเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย มีเจตจำนงในการเร่งรัดพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ (ปฏิมากร คุ่มเดช, 2538: 70) ภาคการเกษตรในชนบทถูกถือว่าเป็นเพียงส่วนที่ต้องพัฒนาขึ้นเพื่อหนุนช่วยภาคอุตสาหกรรมทันสมัย ไม่ได้มีความคิดจะพัฒนาชนบทเพื่อชาวชนบทอย่างแท้จริง

2.2.3 การใช้อำนาจในสังคมกับการพัฒนา

แม้ว่าจะเกิดการพัฒนารูปร่างขั้นพื้นฐาน (Infrastructure) อย่างมาก คนที่อาศัยอยู่ภาคกลางและคนกรุงเทพเท่านั้นที่ได้รับผลประโยชน์ ส่วนคนที่อาศัยอยู่ภาคอื่นๆ ห่างไกลจากการบริการพื้นฐานไม่มีโอกาสได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานี้เลย สาเหตุที่ทำให้ภาคกลางและกรุงเทพได้รับการพัฒนามากก็เพราะ ระบบเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้มีการพัฒนาไปสู่การผลิตเพื่อตลาด (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2550: 42) เมื่อมีการเร่งรัดพัฒนาตามแนวทางของอเมริกา จึงมีความพร้อมรับการพัฒนาแบบทุนนิยมมากกว่าภูมิภาคอื่นๆ ทำให้การแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ไม่เกิดขึ้นในภาคกลางและกรุงเทพ (ธานินทร์ กรัยวิเชียร, 2520: 77) การพัฒนาที่ขาดสมดุลระหว่างเมืองกับชนบทนี้ ทำให้เกิดความแตกต่างทางรายได้อย่างมาก และส่งผลให้เห็นชัดในอีกไม่ถึงสิบปี ช่องว่างของรายได้ระหว่างในเมืองกับชนบทมีกว้างมาก ประมาณ 2.5 เท่าในปี พ.ศ. 2524 เป็น 4 เท่าในปี พ.ศ. 2535 ระหว่างปี พ.ศ. 2524-2537 รายได้เฉลี่ยของครอบครัวผู้มีรายได้สูงสุด เป็นร้อยละ 10 ของครอบครัวทั้งหมดเพิ่มเป็น 3 เท่า ขณะที่รายได้ของผู้ที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 10 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงช่องว่างระหว่างรายได้ของครอบครัวรายได้สูงสุดกับต่ำสุด ขยายตัวออกจาก

17 เท่า เป็น 37 เท่า ครั้งหนึ่งของรายได้ที่เพิ่มขึ้นในช่วงเศรษฐกิจเฟื่องฟูเป็นของประชากรเพียงร้อยละ 10 ของประเทศ และได้กลายเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีระดับการกระจายรายได้ที่เลวมาก ในปี พ.ศ.2537 ไทยได้อันดับ 5 ในกลุ่มประเทศที่มีการกระจายรายได้เร็วที่สุด คือ ประเทศกัวเตมาลา บลาซิล ฮอนดูรัส ชิลี โคลอมเบีย และเม็กซิโก (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2545: 113) หลังจากนั้นการพัฒนา ได้ปรับให้มีการลดความไม่สมดุลระหว่างเมืองกับชนบทลง

จากบริบทขั้นต้นแสดงให้เห็นภาพรวม และสาเหตุของการพัฒนาที่ขาดความสมดุลในประเทศไทย ระบบเศรษฐกิจไทยไม่ได้เข้าสู่การเป็นทุนนิยมพร้อมกัน เริ่มจากภาคกลางที่ใกล้ชิดกรุงเทพ ศูนย์การปกครองและขยายตัวออกไป ความสำเร็จจากการพัฒนาแบบวางแผนกำหนดจากข้างบน (Top-down) เข้ากันได้ดีกับวิถีคิดของ รัฐศักดินา ที่ยังอยู่อย่างต่อเนื่องในระบบราชการ กลายเป็น วัฒนธรรมการพัฒนา คือ ต้องกำหนดลงไปเลยว่า จะพัฒนาด้านใดบ้าง โดยมีประเทศสหรัฐอเมริกาหาอำนาจทุนนิยมเป็นต้นแบบ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาอย่างเร่งรัดเช่นนี้ไม่ได้ทำให้ทุนนิยมไทยเป็นอิสระจากรัฐได้เหมือนประเทศต้นแบบ มีการพึ่งพาอำนาจรัฐเพื่อผูกขาดธุรกิจ ยิ่งไปกว่านั้นจิตสำนึกแบบรัฐศัคนาก็ยังไม่หมดไป (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2550: 80) ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับข้าราชการ เจ้าของที่ดิน นายทุน ชาวบ้านมีทั้งความกตัญญู และความกลัว แม่โอรส และขมขื่น ที่ถูกเอาเปรียบ ก็ไม่กล้าแสดงความเป็นปฏิปักษ์โจ่งแจ้ง มีความไม่พอใจและเก็บกดเอาไว้ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2550: 59) ความคิดเกี่ยวกับอำนาจและบารมี ของกลุ่มผู้ปกครองในอดีต บารมีและอำนาจแสดงออกจากการใช้ชีวิตที่หรูหราและเพราะบารมีในความคิดของผู้คนในรัฐศัคนาเท่ากับคุณความดี ที่ได้สร้างสมไว้ ทำให้เกิดความชอบธรรมในการเป็นผู้มีอำนาจ ความสัมพันธ์ระหว่าง บุญ อำนาจ และทรัพย์ ยังอยู่ท่ามกลางความคิดของผู้คน การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ไม่ได้เปลี่ยนแปลงความคิดเช่นนี้ จึงมีอุดมคติเกี่ยวกับการปกครองว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างบุญบารมี รัฐบาลในอุดมคติคือ รัฐบาลที่มีเมตตาและแทรกแซงเข้าไปในชีวิตพลเมืองมากๆ ผู้คนในหน้าที่ได้รับผลดีจากการพัฒนาจึงไม่มีใครรังเกียจรัฐบาลที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จ ที่เปี่ยมล้นไปด้วยความกรุณา นอกจากนี้ เรื่องบุญ อำนาจ ทรัพย์ ยังเป็นการยอมรับว่า สถานภาพที่ไม่เท่าเทียมกันโดยปริยาย (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2536: 64) การยอมรับโครงสร้างสังคมที่แบ่งคนออกเป็นลำดับชั้นเป็นเรื่องถูกต้อง ดีงาม เพราะทำให้เกิดระเบียบ ความมั่นคง และความสงบสุข ทำให้คนไทยยอมรับการใช้อภิสิทธิ์และยอมรับความไม่เป็นธรรมต่างๆ ได้ง่าย การเรียกร้องสิทธิ

ต่างๆ ของประชาชนจึงเกิดขึ้นไม่บ่อย และไม่ได้รับการสนับสนุนจากสังคมมาก สังคมแบบมีลำดับชั้น จึงส่วนหนึ่งของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เพราะวิถีคิดที่เห็นว่า ความไม่เสมอภาคเป็นเรื่องถูกต้อง ทำให้คนไทยเฉยเมยต่อความไม่เป็นธรรมที่มีอยู่ในสังคมในแทบทุกมิติของสังคม ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย โครงสร้างทางการเมืองและนโยบายทางการเมือง โครงสร้างเศรษฐกิจ และนโยบายทางเศรษฐกิจ ในความสัมพันธ์ระหว่างชั้น เพศ หรือระหว่างคนต่างสถานภาพ ในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนชีวิตประจำวัน ซึ่งเมื่อระบบทุนนิยมขยายตัวขึ้น การแข่งขันทรัพยากรเป็นไปอย่างรุนแรง ก็ทำให้คนในระดับล่างเกิดปัญหาการสูญเสียทรัพยากร หรือการไม่มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรที่มีความรุนแรงขึ้น โดยปราศจากสิทธิอันชอบธรรมในการเรียกร้องความเป็นธรรมจากรัฐและสังคม การชุมนุมประท้วงเพื่อสร้างอำนาจต่อรองของกลุ่มที่เสียเปรียบในสังคม จึงเป็นการกระทำที่คนไทยไม่ได้ให้ความสนับสนุน โดยกล่าวหาว่า เป็นการใช้เสรีภาพเกินขอบเขต เสี่ยงภาพพจน์ของชาติ และเป็นอุสรรคต่อการลงทุนจากต่างชาติ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548: 61)

ในประวัติศาสตร์ตะวันตก ประชาธิปไตยกับทุนนิยมเป็นสิ่งที่คู่กันมาตลอด แต่ในประเทศไทยประชาธิปไตยกับทุนนิยมถูกพัฒนาแยกจากกัน การรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ถือว่าเป็นผู้สืบทอดแนวคิดอำนาจนิยมดั้งเดิม ที่อาศัยหลักความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ นำไปสู่ความหมายว่าประชาธิปไตยแบบไทย และมุ่งไปที่บทบาทของรัฐบาลในฐานะตัวแทนเจตนาของประชาชนในการกำหนดทิศทางและนโยบายที่สำคัญๆ ของชาติ เพราะอุดมการณ์ของรัฐไทยเกิดจาก การรวมกันของ อุดมการณ์ 2 แบบ คือ

1. อุดมการณ์ว่าด้วยเสรีภาพและความมั่งคั่ง ซึ่งเป็นอุดมการณ์หลักของประเทศ ถูกขยายความด้วยความสูงสุดแห่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. ลัทธิเจ้าขุนมูลนาย หรือลัทธิเจ้านายและลัทธิผู้นำ ซึ่งเป็นการดึงความเชื่อด้านการปกครอง สมัยศักดินามาประยุกต์ใช้ในการปกครองประเทศแบบพ่อขุน (ปฏิมากร คุ่มเดช, 2538: 145)

2.3 การเคลื่อนไหวในสังคม (Social movement)

การเคลื่อนไหวของกลุ่มที่ต้องการให้หยุดทบทวนการขยายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ก็มีวิวัฒนาการเช่นกัน จาก บริบทข้างต้นเห็นได้ว่า ในช่วงของการเร่งรัดพัฒนาทุนนิยม กลุ่มเคลื่อนไหวเช่นนี้ไม่สามารถแสดงศักยภาพในการกำหนดทิศทางสังคมได้เลยอันเนื่องมาจาก บรรยายกาศทางการเมืองไม่ได้เป็นประชาธิปไตย แต่หลังจากปัญหาเรื่องลัทธิคอมมิวนิสต์เริ่มคลี่คลาย การเคลื่อนไหวทางสังคมก็มีบทบาทและมีวิวัฒนาการปรับเปลี่ยนตลอดเวลาเช่นกัน สามารถสร้างแรงกดดันต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาของรัฐได้โดยไม่อาศัยตัวแทนทางการเมือง

การเคลื่อนไหวทางสังคมหมายถึงการกระทำของกลุ่มคนที่มีเป้าหมายบางอย่างร่วมกัน เพื่อผลักดันสังคมเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่ต้องการ มีความแตกต่างกับการรวมหมู่ในรูปแบบอื่นก็คือ ความต่อเนื่องของการกระทำต่อมีระยะเวลาอันพอสมควร มีการระดมผู้เข้าร่วมที่มีอุดมการณ์หรือเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงสังคมในแนวเดียวกัน ไม่ใช่การรวมตัวกันเฉพาะกิจหรือการทำงานร่วมกันภายในสถาบัน องค์กร การพัฒนากระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทยเริ่มต้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ.2520 เป็นต้นมา แมื่อก่อนหน้านั้นจะปรากฏหลักฐานที่แสดงให้เห็น ถึงการหยุดงานของ คนงานรถรางในระหว่างปี พ.ศ. 2464-2465 แต่การเคลื่อนไหวที่ชัดเจนขึ้น เกิดช่วงหลังการเปลี่ยนแปลง 2475 มีความร่วมมือกันระหว่างคนงานกับปัญญาชน โดยร่วมกันก่อตั้ง “สมาคมคนงานรถรางแห่งสยาม” ขึ้นในเดือนตุลาคม พ.ศ.2475 (กรรมชฎา พูนพิช, 2541:118-121, นภาพร อติวานิชพงษ์: 8) การเคลื่อนไหวที่สำคัญในยุคเริ่มแรก ก็คือ ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเผยแพร่ความคิดสังคมนิยมของปัญญาชน ในช่วง ปี พ.ศ. 2490 โดยมีแกนนำสำคัญ ได้แก่ สุภา ศิริมานนท์ และกุหลาบ สายประดิษฐ์ (นภาพร อติวานิชพงษ์, 2528: 108) และต้องหยุดการเคลื่อนไหวลง เนื่องจากประเทศไทยตกอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลเผด็จการต่อเนื่องยาวนาน โดยเฉพาะหลังที่ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองอย่างเด็ดขาด และหลังจาก รัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร ที่รักษาอำนาจทางการเมืองต่อเนื่องจาก จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถูกโค่นอำนาจ ทำให้สังคมไทยมีบรรยากาศทางการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตยขึ้นมาอย่างฉับพลัน และกระแสความคิดสังคมนิยมแบบ Marxist ได้รับความนิยมสูงในหมู่ปัญญาชน ก่อให้เกิด ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่สำคัญ สาม กลุ่ม คือ หนึ่ง ขบวนการนักศึกษา สอง ขบวนการกรรมกร สาม ขบวนการชาวนา ที่มีลักษณะเป็นชนชั้นในแนวทางของสำนัก Marxist ขบวนการกรรมกรประกอบด้วย คนงานในธุรกิจเอกชนและรัฐวิสาหกิจ โดยรวมตัวกันจัดตั้งองค์กร

คือ สหภาพแรงงาน ทำหน้าที่เคลื่อนไหวในยุคนี้ ประเด็นในการเคลื่อนไหว มีตั้งแต่เรียกร้อง ผลประโยชน์ใกล้ตัว เรื่อง ขึ้นค่าจ้าง สวัสดิการ เป็นต้น จนไปถึงประเด็นทางเศรษฐกิจการเมืองเช่น คัดค้านการขึ้นราคาน้ำตาล ข้าวสาร และเข้าร่วมกับขบวนการนักศึกษา ขับไล่อเมริกา และขับไล่อัตถุ์ผู้นำที่พยายามหลบเข้าประเทศหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ส่วนขบวนการ ชาวนา ได้ก่อตั้ง “สหพันธ์ชานาชาวไร่แห่งประเทศไทย” รูปแบบการเคลื่อนไหว คือ เดินทางมา ชุมนุมประท้วงรัฐบาลที่กรุงเทพฯ เพื่อให้แก้ไขปัญหาชานาชาวไร่ในเรื่องต่างๆ

หลังเกิดการรัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ขบวนการเคลื่อนไหวของ นักศึกษา กรรมกร และชานา ถูกรัฐบาลปราบปรามอย่างรุนแรง หลังการประท้วงต่อต้านการกลับเข้าประเทศของ จอมพล ถนอม กิตติขจร ทำให้มีนักศึกษา กรรมกร และชานาส่วนหนึ่ง เข้าร่วมกับพรรค คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งมีฐานที่มั่นอยู่ในเขตป่าภาคเหนือ อีสาน และได้ เปลี่ยนแปลง รูปแบบการเคลื่อนไหวจากชุมนุม โดยสงบ มาเป็นการต่อสู้ด้วยอาวุธ อย่างไรก็ตามภายหลังความ ร่วมมือระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กับขบวนการนักศึกษา เกิดข้อขัดแย้งทางความคิดขึ้น นักศึกษาเห็น ว่าพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมีแนวทางไปในทิศทางเดียวกับ พรรคคอมมิวนิสต์จีน มีการ ลอกเลียนแบบการวิเคราะห์วิธีการผลิต และการปฏิวัติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสังคมไทย และยังเห็นว่า วิธีการบริหารของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยไม่มีความเป็นประชาธิปไตย ทำให้ นักศึกษา ที่เข้าร่วมถอนตัวจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในเมืองตามเดิม และเป็น สาเหตุให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยตลอดจนอุดมการณ์ปฏิวัติสังคมนิยมล่มสลายในที่สุด จากนั้น จึงมีการแสวงหาทางเลือกใหม่ในการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย ตลอดจนเปิด โอกาสให้เกิด ขบวนการเคลื่อนไหวในแนวทางอื่นๆ ขึ้น เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน

นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา เกิดองค์กรพัฒนาเอกชน ในแนวขบวนการเคลื่อนไหว ทางสังคมเพิ่มขึ้นมากมาย เช่น องค์กรพัฒนาด้านสลัม เด็ก ผู้หญิง สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน มี รูปแบบการประสานงานเป็นเครือข่าย เพื่อณรงค์แก้ไขปัญา และผลักดันนโยบายของรัฐร่วมกัน เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่แตกต่างจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเดิม ลักษณะ เด่นของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่นำโดยองค์กรพัฒนาเอกชน คือ มีชนชั้นกลาง เช่น คนหนุ่ม สาวที่มีการศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนขบวนการ ต่อสู้ร่วมกันในประเด็นต่างๆ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม การฟื้นฟู วัฒนธรรมชุมชน สิทธิผู้บริโภค เป็นต้น (นภาพร อติวานิชย พงษ์:8)

ในช่วงปี พ.ศ. 2528 เกิดสถานการณ์แย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ระหว่างคนจนในชนบทกับนายทุนเมือง จากประกาศนโยบายป่าไม้แห่งชาติของรัฐบาล ได้มีการเพิ่มพื้นที่ป่าเป็นร้อยละ 40 ของทั้งประเทศ โดยให้เป็นป่าอนุรักษ์ ร้อยละ 15 และป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ 25 และยังสามารถเปิดโอกาสให้บริษัทเอกชนเช่าใช้พื้นที่การขยายตัวของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม การแบ่งทรัพยากรธรรมชาติในภาคอีสาน เช่น ลำน้ำเสียวเค็ม กรณีเขื่อนปากมูล กรณีโครงการจัดสรรที่ทำกินแก่ผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและแนวทางการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน โดยมีประเด็นสำคัญคือ เปลี่ยนจากการใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองการวิเคราะห์ปัญหาชนบทมาใช้แนวคิดวัฒนธรรม และให้ความสำคัญต่อทำงานรณรงค์เชิงนโยบาย (สุนทรี เชนกิง, 2546: 49, นภาพร อติวานิชยพงษ์: 12)

หลังเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2535 ปัญหาสืบเนื่องมาจากนโยบายการพัฒนาของรัฐ ได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในชนบทที่ยากจน และด้วยโอกาสรุนแรงมากขึ้นจนต้องลุกขึ้นมาต่อสู้ โดยรวมตัวเป็นเครือข่ายประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่ได้รับความเดือดร้อนจากผลกระทบของโครงการหรือนโยบายการพัฒนาของรัฐ เรียกว่า สมัชชาคนจน มีทั้งหมด 7 กลุ่ม ได้แก่ 1). กลุ่มปัญหาเขื่อน 2). กลุ่มปัญหาป่าไม้ 3).กลุ่มปัญหาจากโครงการรัฐ 4).กลุ่มผู้ป่วยจากการทำงาน 5).กลุ่มปัญหาชุมชนแออัด 6).กลุ่มปัญหาเกษตรกรรมทางเลือก และ 7).กลุ่มปัญหาประมงขนาดเล็ก (ประภาส ปิ่นตอกแต่ง, 2541: 70, นภาพร อติวานิชยพงษ์: 12)

ลักษณะการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ของ สมัชชาคนจน มีจุดประสงค์เพื่อมุ่งเรียกร้องต่อรัฐ โดยไม่ผ่านระบบตัวแทนการเมือง ไม่สนใจเข้าสู่อำนาจรัฐ ประเด็นการต่อสู้เรียกร้องไม่จำกัดเฉพาะผลประโยชน์ของชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง แต่เป็นการเสริมสร้างสิทธิให้ผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ เน้นความเข้มแข็งของประชาสังคม (สุธี ประศาสน์เศรษฐ์, 2540: 94-98, นภาพร อติวานิชยพงษ์: 13) และประเด็นในเรื่องผู้เข้าร่วมสมัชชาคนจนไม่มีลักษณะเป็นชนชั้นเดียว ถูกเสริมด้วยความเห็นที่ว่า เป็นลักษณะร่วมของพันธมิตรที่มาจากกลุ่มคนที่หลากหลายด้านผลประโยชน์ ค่านิยม หรือ ความเชื่อ ด้วย (ประภาส ปิ่นตอกแต่ง, 2541: 70, นภาพร อติวานิชยพงษ์: 13) นอกเหนือจากนี้ยังมี ขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนกลุ่มอื่นๆ เกิดขึ้นอีก เช่น กลุ่มคัดค้านการสร้างท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย กลุ่มต่อต้านการสร้างโรงไฟฟ้า บ่อนอก-หินกูด กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งมีบทบาทในการคัดค้านการส่งช้างไทยไปสวนสัตว์ประเทศ ออสเตรเลีย เป็นต้น

2.4 แนวคิดพลังถ่วงดุล (The concept of Countervailing Power)

ผู้เสนอแนวคิด พลังถ่วงดุล คือ จอห์น เคนเนต กัลเบร็ท (John Kenneth Galbraith) เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1908 ในประเทศแคนาดา หลังจากศึกษาด้านการเกษตรจนจบที่ โตรอนโต (Toronto) และปริญญาเอก ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย (University of California) เขาได้เข้าทำงานเป็นนักวิจัยด้านสังคมศาสตร์ที่ Cambridge และสอนอยู่ที่ มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย และ ที่ ปรินซ์ตัน (Princeton) ในระหว่างช่วงเวลาสงคราม เขาได้ดูแลกิจกรรมการควบคุมราคาในภาวะสงคราม (Headed the wartime price control activities) ที่สำนักงาน การบริหารราคาแห่งอเมริกา (American Office of Price Administration) และหลังจากนั้นก็เป็นผู้อำนวยการ สำนักกลยุทธ์การสำรวจเป้าหมายในการทิ้งระเบิด (U.S. Strategic Bombing Survey) และ สำนักงานนโยบายความมั่นคง (The office of Security Policy) เขายังได้รับเหรียญอิสระภาพ และประกาศนียบัตรจากประธานาธิบดีเพื่อเชิดชูคุณงามความดีที่เขาได้รับใช้ประเทศชาติ และยังรับหน้าที่เป็นเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศอินเดีย ระหว่างปี ค.ศ. 1961-63

แนวคิดพลังถ่วงดุล เริ่มจากบริบทในช่วงศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เป็นเป้าหมายการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมีอิทธิพลมาก อาจเป็นเพราะปัญหาหลักทางเศรษฐกิจในขนาดนั้นก็คือ ความยากจน มีระดับการจ้างงานที่ต่ำ จึงไม่มีมาตรการอื่นใด ที่จะจำกัดปัญหานี้ได้ดีไปกว่า การเพิ่มกำลังการผลิตโดยอาศัยแรงงานและทรัพยากร นักเศรษฐศาสตร์ได้เสนอรูปแบบการแข่งขันเสรี เพื่อต้องการแก้ปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร และกระจายไปสู่ผู้มีความต้องการมากที่สุด โดยมีกลไกตลาดเป็นเครื่องมือ การเพิ่มประสิทธิภาพโดยการแข่งขันในตลาดเสรีนี้ได้กลายเป็นเป้าหมายที่นักเศรษฐศาสตร์ได้ยึดถือกันมาตลอดโดยปราศจากเหตุผล (Galbraith, 1967: 38) แต่สำหรับนักธุรกิจและนักปรัชญาการเมือง กลับมองว่ารูปแบบการแข่งขันอย่างเสรี ไม่ได้เป็นวิธีแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ แต่กลับเป็นการแก้ปัญหาการใช้อำนาจในทางที่ผิด เป็นปัญหาทางการเมืองมากกว่าจะเป็นแนวคิดทางเศรษฐกิจ แนวคิดตลาดเสรี เป็นหลักการของนักคิดเสรีนิยม ที่เชื่อว่า ตลาดเสรีสามารถให้ความยุติธรรมในการจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจได้มากกว่าการที่จะถูกควบคุมโดยกลุ่มคนบางกลุ่ม (ฉัตรทิพย์, 2518) เพราะถ้ามีเพียงบางกลุ่มมีอำนาจในการควบคุมการใช้ทรัพยากรดังกล่าวพวกเขาก็มีแนวโน้มจะใช้อำนาจจัดสรรทรัพยากรในทางที่ผิด ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

บทบาทของอำนาจในสังคมเป็นเรื่องน่าสนใจ ทุกคนอยากมีอำนาจ แต่ในขณะเดียวกัน ก็กลัวรังเกียจอำนาจ การมีสิทธิพิเศษในการควบคุมการกระทำบางอย่างที่ส่งผลกระทบต่อรายได้หรือทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นสิ่งที่ไม่มีใครกล้ายอมรับว่าตนเองกำลังแสวงหาและต้องการครอบครอง สิทธิพิเศษนี้ มักมีการใช้คำสละสรวยเพื่อเบี่ยงเบนในทำนองที่ว่าไม่ต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น แต่ความพยายามในการปฏิเสธการมีอำนาจเช่นนี้ กลับไม่ได้มีหมายความว่า สาธารณะชนรังเกียจอำนาจ เพราะการมีอำนาจให้คุณค่ามากมาย พิจารณาจากความสำเร็จในการบริหารธุรกิจ ถ้าเพียงวัดกันจากรายได้จำนวนมากก็ไม่ทำให้รู้สึกเกรงใจ แต่สำหรับนักธุรกิจที่มีอำนาจบารมี จะอยู่ในฐานะที่เหนือกว่านักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จด้านรายได้เพียงอย่างเดียว โดยการมีบารมีดังกล่าว แสดงได้จากความสามารถในการชักจูงโน้มน้าวผู้อื่น ได้อย่างไม่ยาก และอำนาจบารมีก็มีความสัมพันธ์กับขนาดของธุรกิจ ยิ่งธุรกิจมีขนาดใหญ่ครอบคลุมกิจการในระบบเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง การตัดสินใจของบุคคลที่เป็นเจ้าของธุรกิจนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อ จำนวนการจ้างงาน ราคาของสินค้าที่ส่งผลกระทบต่อลูกค้า และผู้คนจำนวนมาก เช่น โครงการลงทุนขนาดใหญ่ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน การที่บุคคลมีอำนาจเช่นนี้ จึงเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือในสายตาของสาธารณะชน แต่ในขณะเดียวกัน บุคคลที่มีอำนาจกลับไม่เคยประกาศว่าเขาได้ผลประโยชน์จากการตัดสินใจเช่นนี้เลย แม้ว่าวิธีการบริหารธุรกิจในปัจจุบันไม่ได้ให้อำนาจการตัดสินใจกับเจ้าของแต่เพียงผู้เดียวในการกำหนดทิศทางเป้าหมายขององค์กร การบริหารของธุรกิจสมัยใหม่อยู่ในรูปของคณะกรรมการ แต่กรรมการบริหารคนอื่นๆที่ขึ้นชมเจ้าของธุรกิจผู้มีบารมี ก็พร้อมที่จะเห็นพ้องกับทิศทางการตัดสินใจดังกล่าว การตัดสินใจที่ไม่ได้ใช้อำนาจไม่เป็นที่น่าประทับใจเท่ากับการใช้อำนาจ ความน่าประทับใจนี้เทียบได้กับการใช้ความเฉลียวฉลาดเลย เมื่อเป็นเช่นนี้ บุคคลที่เป็นเจ้าของอำนาจไม่ว่าจะเป็นอำนาจในภาคเอกชน หรือในภาครัฐ มักจะไม่รู้สึกว่ามีอำนาจเหนือกลไกตลาด เพียงแค่คิดว่า มันเป็นแค่เพียงจิตสำนึกในการกุมบังเหียนทิศทางการดำเนินการทางธุรกิจ มากกว่า จะรู้สึกตัวเองกำลังใช้อำนาจในการบรรลุเป้าหมาย

การขึ้นชมผู้มีอำนาจในสังคมเป็นพฤติกรรมที่น่าสนใจ แต่เมื่อใดที่การตัดสินใจของใครซักคนในสังคมขาดอิสระ โดยที่การตัดสินใจนั้นถูกจำกัดโดยอำนาจของผู้อื่น กลับเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความแตกต่างกันมาก เรื่องเช่นนี้ถือว่าเป็นการใช้อำนาจในทางที่ผิด ไม่มีใครชอบให้มีการใช้อำนาจแบบนี้ อำนาจจึงกลายเป็นปัญหาที่สังคมกลืนไม่เข้าคายไม่ออก สังคมมีทั้งการขึ้นชมและความเกลียดชังอำนาจไปพร้อมกัน และนี่เองเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ซึ่งต้องการอำนาจและแสวงหา มักจะต้องปกปิดความปรารถนาของตน แต่ถึงกระนั้นก็ตาม เมื่อช่วงความรู้สึกของสังคมต่ออำนาจแล้ว การมีอำนาจมีคุณค่ามากพอที่จะแสวงหาเสมอ

แนวคิดเสรีนิยม เห็นว่าการใช้อำนาจแควงเศรษฐกิจเป็นเรื่องน่ากังวล การที่นักธุรกิจถูกรบกวณโดยอำนาจเท่ากับว่า เขารู้สึกว่าเขาขาดเสรีภาพในการประกอบการ เป็นเสมือนผู้ที่กำลังถูกปกครอง ถ้าเมื่อใดที่นักธุรกิจรู้สึกเช่นนี้ เขาก็มักจะบอกว่า รัฐกำลังใช้อำนาจในทางที่ผิด และการถูกปิดกั้นโดยอำนาจของผู้อื่นเป็นเรื่องที่ดูจะไร้เหตุผลและไม่น่าให้อภัย นี่ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งว่าทำไม สังคมจึงได้มีการปกป้องต่อต้านการใช้อำนาจของผู้อื่น

การแก้ปัญหาประสิทธิภาพในการจัดสรรและใช้ทรัพยากรโดยอาศัยตลาดเสรีอย่างเคร่งครัด โดยการใช้อำนาจรัฐเข้ามากำกับดูแลอาจทำให้ปัญหาการใช้อำนาจแย่งไป แม้ว่าโอกาสที่เอกชนจะใช้อำนาจในแควงเศรษฐกิจมีน้อยมาก และไม่จำเป็นที่จะต้องให้รัฐเข้ามาจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าในตลาดไม่มีธุรกิจใดๆที่มีขนาดใหญ่จนเป็นอันตรายต่อ ราคาสินค้า การจ้างงาน ไม่มีบุคคลใดบุคคลที่สามารถสร้างผลกระทบต่อ ผู้บริโภค ผู้ผลิต หรือค่าจ้างของแรงงาน ในการแข่งขัน ธุรกิจที่ตั้งใจจะเอาเปรียบผู้บริโภค จะถูกจำกัดโดยคู่แข่งที่ไม่เอาเปรียบผู้บริโภคและมีอยู่มากในระบบการแข่งขัน ในด้านค่าจ้างก็เช่นกัน ถ้าธุรกิจใดกดค่าจ้างต่ำกว่าระดับการจ้างในตลาด ลูกจ้างก็จะย้ายเข้าไปสู่ธุรกิจที่ไม่ได้เอาเปรียบค่าจ้าง ดังนั้นในระบบที่ปล่อยให้มีการแข่งขัน จะไม่มีธุรกิจใด สามารถเอาเปรียบ ผู้บริโภคและลูกจ้างได้ ธุรกิจจะมีอำนาจเพียงเล็กน้อยในการทำให้ผู้อื่นไม่พอใจ เพื่อที่จะลดการใช้อำนาจของเอกชนหรือโอกาสที่จะใช้อำนาจในทางที่ผิด จึงต้องเอาการตัดสินใจของรัฐออกจากระบบเศรษฐกิจในมากที่สุด ไม่จำเป็นที่รัฐต้องเข้ามาควบคุมการใช้อำนาจในภาคเอกชน ถ้ามันไม่ได้อยู่ในรูปแบบที่อันตราย ประสิทธิภาพในระบบเศรษฐกิจเกิดขึ้นได้อย่างสูงสุด โดยปราศจากการแทรกแซง จากรัฐ นั้นหมายความว่า การแทรกแซงของรัฐจะทำให้ประสิทธิภาพลดลง ไม่ว่าจุดประสงค์ในการแทรกแซงจะร้ายหรือดี ก็ตาม นั้นหมายถึงต้องไม่รวมอำนาจที่แฝงตัวมาในรูปของ สวัสดิการด้วย รัฐที่สุขสบายไม่จำเป็นต้องมีกระทรวงสุขสบาย

ในส่วนของเอกชน นักธุรกิจยอมรับอำนาจที่เกิดขึ้นจากการทุ่มเททำงาน แต่กลับรังเกียจอำนาจที่ไม่เกี่ยวข้อง อื่นๆ นักธุรกิจจึงต่อต้านการเข้าแทรกแซงจากภาครัฐ เพื่อป้องกันการแทรกแซงจากรัฐ นักธุรกิจจึงยึดกับรูปแบบตลาดแข่งขันเสรี ที่เชื่อว่าสามารถขจัดอำนาจทั้งจากผู้ประกอบการที่มุ่งผูกขาดตลาดและรัฐ ออกไปได้ แม้จะเข้าใจว่านักธุรกิจต่างก็มุ่งแสวงหาอำนาจเหนือตลาดแต่ก็ยังคงเชื่อว่า ถ้ายึดมั่นในรูปแบบการแข่งขัน อย่างจริงจัง สามารถช่วยขจัดปัญหาของอำนาจได้

เป็นที่น่าประหลาดใจอย่างยิ่งที่การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต โดยอาศัยรูปแบบการแข่งขันกลายเป็นความคิดที่หลายคนยึดติดกันมาอย่างต่อเนื่อง และในความเป็นจริงกลับไม่มีรูปแบบการจัดสรรทรัพยากรใดๆที่ไม่ส่งผลกระทบต่อและไม่สร้างปัญหาอื่นๆตามมาเลย

การแข่งขันอย่างเสรีในตลาดสามารถแก้ปัญหาในเรื่องของอำนาจได้ก็เฉพาะอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าผู้ประกอบการต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เช่น สามารถปรับราคาลงได้ เมื่อความต้องการน้อยลง นั้นเท่ากับ ผู้ประกอบการได้ค้นหาวิธีเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สามารถตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงนั้นได้ และถ้าผู้ประกอบการรายใด ไม่สามารถทำได้ ภายใต้การแข่งขันอย่างเสรี ก็จะมีผู้ประกอบการรายอื่นที่ทำได้ ความต้องการของสังคมจึงได้รับการตอบสนองด้วยประสิทธิภาพของผู้ประกอบการอยู่เสมอ รูปแบบเช่นนี้จึงไม่มีใครสามารถควบคุมความต้องการของ สังคมได้และมีการแข่งขันกันอย่างเสรี แต่ความจริงในการดำเนินธุรกิจ ที่อาศัยรูปแบบการแข่งขัน ดำเนินอยู่ได้ในช่วงเวลาที่สั้นมาก

ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เป็นตัวแปรที่ทำให้เงื่อนไขเรื่องการปรับตัวของผู้ประกอบการ ห่างจากความเป็นจริง เมื่อกระบวนการผลิตได้ถูกพัฒนาจนเกิดประสิทธิภาพผ่านรูปแบบการแข่งขันแล้ว กระบวนการผลิตนั้นก็จะเป็นของผู้ผลิตเพียงรายเดียว (หรือน้อยราย) จนไม่มีผู้ใดสามารถคิดค้นพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพจนเข้ามาแข่งขันได้อีก รูปแบบการแข่งขันก็จะสิ้นสุดลง ตลาดก็จะกลายเป็นของผู้ที่มีประสิทธิภาพในการผลิตมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจที่ใช้ทรัพยากรจำนวนมาก ส่วนมากจะเป็นธุรกิจที่มีการลงทุนขนาดใหญ่ เพื่อแสดงให้เห็นกระบวนการพัฒนาไปสู่ตลาดที่มีผู้ผลิตเพียงรายเดียว จะพิจารณาทฤษฎีที่มีจำกัด และถูกใช้เป็นปัจจัยการผลิต สองตัวด้วยกัน คือ ทุน และ แรงงาน

ในขณะที่มีการแข่งขันอย่างเสรี ทุนจะถูกใช้โดยผู้ประกอบการเพื่อสนับสนุนการผลิต การแข่งขันเป็นกลไกที่นำไปสู่การค้นหาประสิทธิภาพในการผลิต และผู้ประกอบการที่ทำการผลิตได้ดีที่สุดก็จะรับการตอบสนองจากผู้บริโภคมากที่สุด เนื่องจาก สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีกว่า ในราคาที่ถูกลงกว่า เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้ผลิตรายอื่นที่ขาดความสามารถให้การค้นหาวิธีการผลิตที่ดีขึ้นก็จะต้องออกจากการแข่งขันไป แต่ถ้าสมมุติว่าเมื่อมีผู้ผลิตรายอื่นที่คิดว่าตนเองสามารถค้นคิดเทคโนโลยี ทำให้วิธีการผลิตดีกว่ามีประสิทธิภาพมากกว่า จะเข้ามาแข่งขันในตลาด ซึ่งสามารถเข้าได้อย่างเสรี เขาต้องก็ต้องหา ทุน เพื่อทำการผลิต

กิจการที่สามารถรวบรวมทุนได้จำนวนมากอยู่ในรูปของธนาคาร มักจะไม่ค่อยพิจารณาผู้ผลิตรายใหม่ที่จะเข้ามาแข่งขันในตลาดที่มีผู้ประกอบการที่ทำการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่แล้ว เนื่องจากมีความมั่นใจในตัวผู้ผลิตรายเดิมที่สามารถต่อสู้ในตลาดจนประสบความสำเร็จในการค้นหาวิธีการผลิตที่มีประสิทธิภาพ มีลูกค้าที่ใช้สินค้าและบริการอยู่มากมาย ธนาคารมักเลือกปล่อยเงินกู้ให้กับธุรกิจดังกล่าว นำทุนไปใช้เพื่อใช้ในการพัฒนาวิธีการจัดการ หรือขยายตลาด ย่อมมีความเสี่ยงน้อยกว่าที่จะปล่อยเงินกู้ให้กับธุรกิจใหม่ๆ ทุนถือว่าเป็นทรัพยากรที่อยู่อย่างจำกัด จึงถูกจัดสรรให้กับธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ ในด้านของแรงงานก็เช่นกัน ธุรกิจที่มีประสิทธิภาพในผลิต มักมีผลกำไรมากเพียงพอที่จะดึงดูดแรงงานจากคู่แข่งด้วยค่าจ้างที่สูงกว่า โดยเฉพาะแรงงานมีฝีมือ นั่นหมายความว่า แม้ไม่มีการกีดกันการเข้ามาแข่งขันของรายใหม่อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่การที่ทุนและแรงงานถูกใช้ไปกับการขยายธุรกิจเก่าที่ดำเนินกิจการคืออยู่แล้ว จึงเท่ากับ รายใหม่จะไม่มีทุนและแรงงานเพียงพอที่จะเข้ามาแข่งขันในตลาด ด้วยเหตุนี้ทำให้จำนวนผู้ที่แข่งขันในตลาดมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นและลดลงเรื่อยๆ จนบางครั้งมีผู้ผลิตเพียงรายเดียว

อย่างไรก็ตาม แม้รูปแบบการแข่งขันมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การมีผู้ผลิตเพียงรายเดียว แต่ก็ได้รับความชอบธรรมของการเป็นผู้ผลิตเพียงรายเดียวด้วยแนวคิดการประหยัดด้วยขนาด (Economy of Scale) แต่ในความเป็นจริงแล้ว ไม่มีผู้ผลิตรายใดสามารถผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการทั้งหมดของสังคมได้ อย่างไรก็ตามเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ตลาดก็ย่อมมีผู้ผลิตมากกว่าหนึ่งราย (Oligopoly) แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่า เป็นรูปแบบของการแข่งขันอย่างเสรี เพราะผู้แข่งขันในตลาดแต่ละรายต่างก็ตระหนักว่าการแข่งขันจะลด อัตรากำไรของทุกคนลง และการที่มีผู้แข่งขันน้อยราย ต้นทุนในการเจรจาเพื่อกำหนดราคาขายจึงไม่มาก ตลาดผู้แข่งขันน้อยรายจึงมีแนวโน้มที่จะรวมมือกันตั้งมาตรฐานในการกำหนดราคาสูงกว่าจะตั้งหน้าแข่งขันซึ่งกันและกัน (Galbraith, 1967: 58)

ความเป็นจริงที่ปรากฏจากการดำเนินงานได้ทำลายทฤษฎีระบบทุนนิยม ที่ฐานคิดอยู่ที่การแข่งขันอย่างเสรีในตลาดจะทำให้สังคมได้ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรสูงสุดลง ในทฤษฎีกล่าวไว้ว่าต้องมีผู้ประกอบการอยู่มาก จนไม่มีใครมีอิทธิพลมากพอที่จะควบคุมกำหนดราคาและความต้องการในตลาดได้ (Galbraith, 1967:53)

ผู้แข่งขันในตลาดจะลดลงจากผลของการแข่งขัน จนมีผู้ผลิตน้อยรายที่ต่างคนต่างพยายามจะหาความร่วมมือกันกำหนดราคา ยิ่งไปกว่านั้นการแข่งขันที่มีผู้ชนะเพียงรายเดียว ตลาดจะถูก

ผูกขาด ราคาของสินค้าหรือบริการก็ไม่ได้ถูกกำหนดโดยสังคมอีกต่อไป ไม่มีกระบวนการที่ผลักดันให้ผู้ประกอบการต้องค้นหาประสิทธิภาพการผลิตอีกต่อไป เพราะไม่มีการแข่งขัน (Galbraith, 1967: 56) หรืออธิบายอีกทางหนึ่งก็คือ ในทุกๆกรณีสามารถบอกได้ว่า ราคาและปริมาณในการผลิตมีการบริหารจัดการ และไม่ได้มีความสัมพันธ์ใดๆกับฐานคิดของระบบทุนนิยมเลย และการแข่งขันไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพโดยรวมต่อสังคม (Galbraith, 1967: 57)

แต่สิ่งที่ดูเหมือนจะทำให้หน้าอายุที่สุดก็คือ การทำให้ดูเหมือนว่า ยังคงมีการแข่งขันเกิดขึ้นในตลาดตลอดเวลา การกระทำเช่นนี้ อาศัยช่องทางผ่านสื่อโฆษณาต่างๆ เรื่องเช่นนี้จะเห็นได้ชัดเจนขึ้น ถ้าพิจารณาโดยแยกการผลิตออกจากการค้า การปล่อยให้มีการแข่งขันเพื่อค้าขายสินค้าอย่างเสรี มีการออกโปรโมชันเพื่อดึงดูดลูกค้า ในขณะที่การผลิตยังคงผูกขาด เหล่านี้อาจทำให้ดูว่ามีการแข่งขันเกิดขึ้น แต่มันก็ไม่ได้มีความหมายเกี่ยวกับการแข่งขันตามแนวคิดของตลาดเสรี ในทางกลับกันการแข่งขันในด้านศิลปะการโฆษณากลับเป็นเหมือนเครื่องมือที่ช่วยให้สังคมเข้าใจผิดคิดว่า มีการแข่งขัน มีประสิทธิภาพในการผลิต และได้บริโภคสินค้าในราคาที่เหมาะสม (Galbraith, 1967:60)

ธรรมชาติในการแข่งขันนำผู้ชนะมาสู่ผู้บริโภครายเดียว (Monopoly) เหตุนี้จึงแทบจะเป็นเพียงตัวอย่างเดียวที่ยอมรับกฎการแทรกแซงและควบคุมรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนขนาดใหญ่ที่ใช้ทรัพยากรมาก และเนื่องจากผู้ผลิตเพียงรายเดียวมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของสังคมได้ทั้งหมด โดยต้นทุนที่ต่ำกว่าการมีคู่แข่งในตลาด ด้วยเหตุผลที่ว่า การผลิตปริมาณมากทำให้เกิดความประหยัดโดยขนาด (Economy of scale) หรือ แม้กระทั่งการผลิตสินค้าที่ใช้เครื่องมือคล้ายๆกัน ก็ทำให้เกิดการประหยัดโดยขอบเขต (Economy of scope) ในกรณีนี้ต้องมีการกำกับ ซึ่งควรถูกกำกับดูแลโดยรัฐ (Galbraith, 1967: 63) อย่างไรก็ตามไม่ว่าสังคมจะได้ประโยชน์จากการประหยัดโดยขนาด หรือ โดยขอบเขต มันก็ได้้นำระบบเศรษฐกิจไปสู่การผูกขาดตลาดอย่างชัดเจน การที่มีกลุ่มคนเพียงไม่กี่คนควบคุมการผลิตขนาดใหญ่ได้สร้างความกังวลต่อสังคมในเรื่องการใช้อำนาจเสมอ มีการนำเสนอให้กิจการผูกขาดเป็นของสังคม หรือ เสนอให้มีกฎหมายต่อต้านการผูกขาด (Sherman Anti-trust Act) (Galbraith, 1967:64) ซึ่งนั่นก็เท่ากับการละเลิกอุดมการณ์ของเสรีภาพทางเศรษฐกิจที่เป็นพื้นฐานในระบบทุนนิยม

ถ้าพิจารณาไปที่ต้นทุนเพื่อคงสภาพการแข่งขันในตลาด จะเห็นได้ว่ามีสูงมาก การเพิ่มขึ้นของตัวเลขงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายต่อต้านผูกขาดเพิ่มขึ้นจาก

435,000 ดอลลาร์ ไปเป็น 1,325,000 ดอลลาร์ในปี ค.ศ. 1941 (Galbraith, 1967: 65) และผลจากการบังคับใช้กฎหมายปกป้องการผูกขาดนี้ทำได้แค่เพียงเปลี่ยนสภาพจากตลาดที่มีผู้ผลิตรายเดียวไปเป็นแค่ตลาดผู้ผลิตน้อยรายเพื่อให้สังคมเห็นว่ายังคงสภาพการแข่งขันไว้เท่านั้น (Galbraith, 1967: 66) ต่อมาได้มีความพยายามอย่างมากของหลายฝ่ายที่จะหามาตราการป้องกันการมีอำนาจในการควบคุมการจัดสรรทรัพยากร เห็นได้จากการจัดให้มีโครงการที่เรียกว่า “A Full and complete study and investigation [of] the concentration of economic power in, and financial control over, production and distribution of goods and services”. แต่การศึกษาครั้งนี้ไม่ได้ให้ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ในการป้องกันอำนาจใดๆเหนือระบบเศรษฐกิจเลย และหนึ่งในความเห็นของคณะกรรมการในการศึกษาที่น่าสนใจคือ “เรามีความรอบครอบเพียงพอที่จะเชื่อว่า เราสามารถที่จะละทิ้งวิธีการใดๆก็ตามที่สามารถแก้ปัญหาที่ใหญ่โตเช่นนี้ไว้ก่อน แต่จากข้อมูลที่รวบรวมได้จากการศึกษาสามารถบอกได้ว่ามีอะไรบางอย่างจะต้องทำ ถ้าสิ่งนั้นสามารถรักษาอิสระภาพของผู้คนไว้ได้” (Galbraith, 1967:70) การถกเถียงเรื่องของอำนาจในระบบเศรษฐกิจดูเหมือนจะไม่มีทางเลือกอื่นใดเลย ระบบเศรษฐกิจจึงถูกตั้งคำถามใหม่ว่า ไม่ว่าจะระบบจะเป็นอย่างไร ถ้าตราบเท่าที่ระบบนั้นได้สร้างความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีที่ส่งผลออกมาอยู่ในรูปของ ราคาที่ต่ำลดลง มีผลผลิตมากมาย และอื่นๆ ก็น่าจะเพียงพอ แต่กัลเบร็ท เห็นว่าการมุ่งที่ผลลัพธ์เพียงอย่างเดียว กำลังจะละเลยผลกระทบที่ตามมาที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามามีอำนาจควบคุมระบบเศรษฐกิจทั้งหมด (Galbraith, 1967:71) และสิ่งที่ยากจะกล่าวก็คือ กัลเบร็ท ไม่สามารถอธิบายให้ชัดได้ว่า ทำไมทฤษฎีการแข่งขันที่นำไปสู่การควบคุมการจัดสรรทรัพยากรโดยกลุ่มคนเพียงไม่กี่คน และไม่นำนำความพอใจมาสู่สังคมโดยรวมกลับ กลับเป็นระบบที่ทำงานได้อย่างดี ในความเป็นจริงนั้นเป็นเพราะการแข่งขันในตลาดนี้ไม่ได้นำผู้บริโภคซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในระบบตลาดเข้ามา การที่ตลาดถูกจัดสรรแบ่งโดยผู้ประกอบการจำนวนน้อยราย จึงดูเหมือนจะเพียงรูปแบบการแข่งขันเดียวในทางเลือกที่เป็นไปได้ อำนาจในภาคเอกชนถูกตรวจสอบด้วยผู้ประกอบการด้วยกัน หรือเรียกได้ว่าเป็นการแข่งขันเพียงด้านเดียวในระบบตลาด นั้นหมายความว่า การควบคุมระบบเศรษฐกิจพิจารณาจากการที่ผู้ผลิตต่างแข่งขันกันเอง รูปแบบการแข่งขันในตลาดจึงน่าจะถูกพิจารณาใหม่ เพราะตลาดมิได้มีเพียงผู้ผลิตเท่านั้น

ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำในปี ค.ศ. 1929 ได้สร้างประสบการณ์ ที่ทำให้หลายคนต้องทบทวนความจริงที่เกิดขึ้นกับความเชื่อที่ว่า รูปแบบการแข่งขัน โดยปล่อยให้ตลาดเป็นผู้กำหนดราคา มีการลดราคาเมื่อความต้องการลดลง โรงงานสามารถปลดคนงานได้เมื่ออัตรากำไรถดถอย กิจกรรมการผลิตจะสร้างกำลังซื้อ และสามารถหลีกเลี่ยงวิกฤติทุนนิยมได้ ทั้งนี้เพราะระบบสามารถปรับตัวเข้าสู่

ภาวะสมดุลใหม่ได้เอง แต่ในความจริงปรากฏว่า ระบบเศรษฐกิจไม่มีการปรับตัว ยังคงไม่มีการจ้างงาน ไม่มีกำลังซื้อ และไม่มีแนวโน้มดีขึ้น (Galbraith, 1967:76) ประสบการณ์เช่นนี้ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกหวาดกลัวต่อสภาวะถดถอยที่ส่งผลอย่างกว้างขวาง เป็นความรู้สึกร่วมที่ทุกคนรับรู้ได้ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแนวคิดในด้านการแข่งขันเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำรัฐเข้าไปมีส่วนในระบบเศรษฐกิจ ตามแนวคิดของ เคนส์ (Keynes) ใครก็ตามที่ได้พบเห็นสภาพตกต่ำทางเศรษฐกิจ ไม่มีการจ้างงาน ไม่มีกำลังซื้อ บรรยายภาพโดยทั่วไปไม่มีความหวัง ความยากจนอยู่ทุกหนทุกแห่ง ทุกคนยอมปรารถนาให้ใครซักคนทำอะไรก็ได้ทุกวิถีทางเพื่อให้หลุดพ้นจาก สภาพไร้ความหวัง แนวคิดด้านเสรีนิยมจึงถูกท้าทายด้วยความจริงเช่นนี้ เห็นได้จากคำหาเสียงของพรรคการเมืองอเมริกาที่บอกว่า “เราจะไม่เข้าไปแทรกแซงระบบการแข่งขัน ตราบเท่าที่ว่าระบบเศรษฐกิจยังไม่ได้เข้าสู่สภาวะถดถอย” (Galbraith, 1967: 90) การให้ระบบเศรษฐกิจฟื้นตัวจากภาวะถดถอย โดยอาศัยรูปแบบการแข่งขันเป็นกระบวนการที่อาศัยเวลานานมาก ในความพยายามที่จะแบ่งธุรกิจใหญ่ๆ ที่ครอบคลุมตลาดเป็นหน่วยเล็กๆ และกว่าที่จะมีผู้ประกอบการอื่นเข้ามาแข่งขัน ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสภาวะถดถอยรอไม่ได้อีกต่อไป (Galbraith, 1967: 91) การเข้าไปกำหนดทิศทางหรือวางแผนทางเศรษฐกิจเหมือนลัทธิคอมมิวนิสต์ ดูจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ซึ่งในขณะนั้นไม่มีความหมายต่อสังคมเลย แต่แนวคิดของ เคนส์ ได้หาทางออกให้กับปัญหา การแข่งขันในระบบทุนนิยมหรือ ทางเลือกที่กำหนดทิศทางเศรษฐกิจเช่นในระบบคอมมิวนิสต์ นี้ได้ แนวคิดของเคนส์เน้นไปที่ การควบคุมกลไกทางเศรษฐกิจ ผ่านการใช้จ่ายภาครัฐ เช่นการใช้งบประมาณขาดดุล การใช้จ่ายภาครัฐทำได้โดยการสร้างสาธารณูปโภค และมีอิทธิพลต่อการลงทุนของภาคเอกชน เป็นการแทรกแซงที่ดูไม่ขัดกับการมีเสรีภาพในระบบเศรษฐกิจ เพราะผู้ประกอบการในภาคธุรกิจยังสามารถรักษาการตัดสินใจได้ว่า จะผลิตอะไรในปริมาณเท่าไร ตั้งราคาอย่างไร ขายให้ใครขายอย่างไร สร้างโรงงานใหม่ที่ไหน จ้างคนงานเท่าไร ค่าจ้างเป็นอย่างไร การจ้างงานภาครัฐทำให้มีผู้บริโภครายที่ทำงานในภาครัฐ มีกำลังซื้อ การลดภาษี ทำให้บุคคลมีรายได้เพิ่มขึ้นสำหรับการใช้จ่าย แม้เคนส์ไม่ค่อยเห็นด้วยว่ากับความสัมพันธ์ที่ว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นมีส่วนก่อให้เกิดการใช้จ่าย ส่งผลกระตุ้นเศรษฐกิจจากการบริโภคที่เพิ่มขึ้น โดยเคนส์เห็นว่า แม้รายได้บุคคลจะเพิ่มขึ้นแต่มีแนวโน้มที่บุคคลจะออมเงินมากกว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นจึงยังไม่ส่งผลในการกระตุ้นเศรษฐกิจ (ฉัตรทิพย์, 2539: 139) การค่าใช้จ่ายของภาครัฐ จึงมีส่วนสำคัญที่จะช่วยเพิ่มระดับผลผลิตและการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ การสร้างหนี้ของภาครัฐ โดยการกู้ยืมทำให้เกิดการถ่วงดุลจากจากเงินออมที่สิ้นเกิน (Galbraith, 1967: 92) ในหลายกรณี แนวคิดแบบ เคนส์ ช่วยให้สถานการณ์เศรษฐกิจในภาวะถดถอยดีขึ้น

พวกเขาสีริ่นิยมยอมรับแนวคิดของเคนส์ นักธุรกิจแม้รู้ว่ามีการแทรกแซงจากรัฐ แต่พวกเขาก็สามารถรอให้ระบบเศรษฐกิจฟื้นตัวก่อน เพราะระหว่างที่รอ พวกเขายังไม่ได้สูญเสียสิ่งใด ในช่วงเวลานั้นมีการเผชิญหน้าระหว่างวิถีคิดระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เห็นได้จาก ถ้าใครก็ตามที่ค้นหาวีธีดักหนูใหม่ๆ ได้เขามีวิญญาณของผู้ประกอบการ แต่ถ้าใครก็ตามคิดวิธีการที่จะทำให้สังคมดีขึ้น เขาจะกลายเป็นคนสติไม่ค่อยดี ในสายตาของผู้ที่ไม่เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงสังคมมีความสัมพันธ์กับผลประโยชน์ที่จะได้เพิ่มขึ้นและนั่นเป็นวิถีคิดของผู้คนโดยทั่วไปในขณะนั้น (Galbraith, 1967:93)

แนวคิดของ เคนส์ได้ สร้างความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างรัฐกับ ระบบเศรษฐกิจเขาทำให้รัฐบาลกลายเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินธุรกิจ เคนส์ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาสภาวะถดถอยและทำให้พวกเขาสีริ่นมละสายตาจากอำนาจที่เกิดขึ้นจากบทบาทใหม่ของรัฐในระบบเศรษฐกิจ (Galbraith, 1967:94) ก่อนหน้าแนวคิดของ เคนส์ ผู้คนตระหนักเพียงว่า ธุรกิจเป็นผู้กำหนดโชคชะตา แต่ตอนนี้ มีรัฐเข้ามามีส่วนในการกำหนดความเป็นไปแล้ว กลุ่มคนที่ทำงานกระทรวงการคลังมีหน้าที่ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ย กลายเป็นผู้ที่มีความสำคัญมากกว่ากลุ่มคนที่ทำงานธนาคาร กลุ่มคนที่บริหารจัดการการลงทุนในกิจการสาธารณะมีความสำคัญกว่าผู้บริหารระดับสูงในภาคเอกชน

และ แนวคิดของ เคนส์ ยังได้เปิดทางให้มีการใช้จ่ายในด้านบริการและกิจกรรมของรัฐอย่างมหาศาล เป็นผลจากแนวคิดใหม่ที่สำคัญ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสูญเสียของสังคม ถ้าในขณะที่ระบบเศรษฐกิจกำลังจะมีแนวโน้มในการจ้างงานอย่างเต็มที่ การที่รัฐยังใช้แรงงานและทรัพยากรทางเศรษฐกิจอื่นๆ จะเท่ากับค่าใช้จ่ายที่ใช้ในภาคเอกชน หมายความว่าต้นทุนที่ใช้ในการสร้างเขื่อนต้องแลกมาจากการบริโภคหรือการลงทุนด้านเอกชน ดังนั้นถ้าสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนการจ้างงานเต็มที่ในระบบ ระหว่างการลงทุนของรัฐและเอกชน ต้องมีบางอย่างยอมถอยไป แต่ถ้าในช่วงเวลานั้นไม่มีการจ้างงานเลย การที่รัฐจะลงทุนสร้างเขื่อน ก็ไม่จำเป็นต้องแลกกับการบริโภคหรือการลงทุนด้านเอกชน แต่ถ้านำเรื่องการสูญเสียของสังคมมาคิด รัฐได้ช่วยให้ แรงงาน โรงงาน วัตถุประสงค์ ที่ไม่ถูกใช้งาน และจะสูญเปล่าถ้าไม่มีใครนำสิ่งเหล่านี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ เรื่องเช่นนี้ก่อให้เกิดความคิดกลับตาลปัด การใช้จ่ายของภาครัฐจากจุดเริ่มต้นเพียงแค่การเข้ามาระดมทุนให้เกิดการบริโภคในช่วงเวลาที่ กำลังซื่อหายไป กลับกลายเป็นเรื่องยาวในการรักษาผลประโยชน์ของสังคม ภายใต้หลักการเพื่อหลีกเลี่ยงความสูญเสียทางสังคม และกลายเป็นความเชื่ออย่างถาวรว่า รัฐได้รับอนุญาตให้มีการใช้จ่ายได้ในทุกเวลา (Galbraith, 1967:95)

และสิ่งใหม่อื่นๆที่ เป็นผลมาจากแนวคิดของเคนส์ ก็คือ เกิดคำถามในเรื่องการออม ซึ่งครั้งหนึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างแท้จริง และด้วยแนวคิดที่ว่า การออมอย่างมากมีส่วนเกี่ยวข้องกับภาวะถดถอย สำหรับผู้ที่ปฏิเสธไม่เชื่อความสัมพันธ์เช่นนี้ โดยยืนยันว่าการออมเป็นสิ่งดี แม้จะเป็นความคิดที่ไม่ผิดแต่ดูเหมือนว่า เขาจะกลายเป็นพวกคนไม่ดีไปเสียแล้ว

คำถามก็คือ เรื่องการกระจายรายได้ และผลประโยชน์ กฎของไซย์ (Say' law) กล่าวว่าไม่ว่าจะมีการใช้จ่ายหรือการออม มันก็เป็นการลงทุนไปพร้อมกัน (Galbraith, 1967: 95) ซึ่งมันไม่สะท้อนหน้าที่ทางเศรษฐกิจเลย ในทางตรงข้ามผู้ที่เชื่อกฎของไซย์ กลับได้ผลประโยชน์จากแนวคิดนี้ การบริโภคไม่เป็นเรื่องเร่งด่วนสำหรับผู้ที่มีรายได้สูงอยู่แล้ว และมีโอกาสที่จะออมมากกว่าความปรารถนาที่จะบริโภค และจะลงทุนสร้างโรงงาน มีการใช้งานเครื่องจักร ก็ต่อเมื่อเห็นว่าผลผลิตในอนาคตเพิ่มมากขึ้น การออมจึงไม่น่าเกี่ยวกับการลงทุน เรื่องนี้จึงเกี่ยวข้องกับ ที่มาของรายได้ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ ถ้ารายได้จำนวนมากเกิดจากดอกเบี้ยของเงินออมจำนวนมาก มันจะถูกกล่าวหาว่าเป็นสาเหตุของการถดถอย โดยการลดระดับผลประโยชน์หรือดอกเบี้ยที่เกิดจากการออมจะทำให้เกิดการลงทุน นำไปสู่การจ้างงาน และทำให้ระบบเศรษฐกิจมันคง

การเติบโตทางเศรษฐกิจจากแนวคิดของเคนส์ อีกครั้ง หลังสงครามโลกครั้งที่สอง มีบางกลุ่มได้ผลประโยชน์ทางธุรกิจเติบโตอย่างมาก แต่กลับพบปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรมของการกระจายรายได้ ปัญหานี้เกี่ยวข้องกับรายได้ส่วนบุคคลที่พบว่ามีบางคนรายได้เพิ่มสูงขึ้นมากกว่าที่ควรจะเป็น และทั้งหมดนี้เป็นส่วนบกพร่องที่แนวคิดของ เคนส์ ได้ฝากไว้ (Galbraith, 1967: 96) และนี่ก็เพียงพอที่จะบอกถึงสาเหตุว่า ทำไมระบบเศรษฐกิจ ถึงดูไม่มั่นคง

ถึงตอนนี้เห็นได้ว่า การจัดสรรทรัพยากร โดยอาศัยการแข่งขัน ไม่ได้ทำให้เกิดประสิทธิภาพการผลิตสูงสุด ผลประโยชน์ไม่ได้ตกอยู่กับผู้ที่ผลิตที่สามารถผลิตสินค้าตอบสนองความต้องการในราคาที่ถูกลงที่สุด ผลตอบแทนสูงสุดกลับตกเป็นของเจ้าของกิจการที่ผูกขาดตลาดหรือนักขาย นักโฆษณา ที่มีความเชี่ยวชาญ ในเรื่องนี้ ยังได้แสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับปัญหาที่เกิดจากอำนาจผูกขาด อำนาจที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้อื่นตกอยู่กับผู้บริหารสูงสุดในบริษัท และอีกส่วนอยู่ที่ผู้นำสหภาพ ไม่มีเหตุผลใดๆที่บอกได้ระบบเศรษฐกิจที่ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของกลุ่มคนที่มีอำนาจเหล่านี้จะมั่นคง วิฤติเศรษฐกิจในช่วงปี ค.ศ. 1929 เป็นบันทึกความทรงจำที่ย้ำให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่จะเกิดการล้มของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แนวคิดของ เคนส์ รับรองความความ โชคร้ายที่มาพร้อมกับการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจนั้นก็คือ การอนุญาตให้รัฐเข้ามาเป็น

ส่วนหนึ่งในระบบเศรษฐกิจ และทำให้พวกเขารู้สึกว่ามั่นคงเข้ากันไม่ได้เลย (Galbraith, 1967: 98)

ตามความสำเร็จของระบบที่นำไปสู่อำนาจผูกขาดนี้ กลับเป็นตัวอย่างให้กับประเทศอื่นๆ ที่ไม่เข้าใจถึงต้นสายปลายเหตุ นำระบบเศรษฐกิจของตนมาในทิศทางนี้ โดยพื้นฐานแล้วระบบเศรษฐกิจเช่นนี้ไม่ได้สร้างความพอใจแก่พวกเสรีนิยม แต่ในทางปฏิบัติมันได้สร้างความพอใจกับคนส่วนมาก สังคมไม่มีส่วนในการจัดการประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร โดยมีอำนาจที่ไร้เหตุผลครอบงำอยู่ เกิดการแทรกแซงจากรัฐ และความกังวลเรื่องสภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจก็ถูกเก็บซ่อนอยู่ลึกจนมองไม่เห็น สำหรับผู้ที่เข้าใจปัญหานี้จะรู้สึกว่ามันเป็นเรื่องที่ลึกลับที่สุดจะทน

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มองโลกในแง่ดี มีนิสัยรักความสงบ ที่พยายามมองแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์จากรูปแบบระบบเศรษฐกิจดังกล่าว พวกเขาพบว่ามีการค้นพบเทคโนโลยีใหม่ๆอย่างต่อเนื่อง และเทคโนโลยีนี้เองกลายเป็นตัวช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิต สังคมได้บริโภคนวัตกรรมใหม่ๆ จากการที่ผู้ประกอบการลงทุนคิดค้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม การคิดค้นสิ่งใหม่ต้องอาศัยการลงทุนด้าน วิจัยและพัฒนาอย่างมาก ซึ่งการแข่งขันอย่างเสรีในตลาดให้ผลตอบแทนไม่เพียงพอ สำหรับการลงทุนในการวิจัยและพัฒนา การที่ผู้ประกอบการมีอำนาจผูกขาดตลาดทำให้แน่ใจว่าได้จะมีรายได้คงที่จากการดำเนินงาน (Galbraith, 1967: 101) นั่นหมายถึง อำนาจในตลาดเป็นตัวคุ้มครองการลงทุนด้าน วิจัยและพัฒนา เป็นฐานในการคิดค้น เทคโนโลยีนั่นเอง

สำหรับธุรกิจใหญ่ๆที่ ด้วยขนาดที่ใหญ่แล้ว (Economy of scale) สามารถให้ผลตอบแทนต่อสังคมได้โดยมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าการปล่อยให้มีการแข่งขันอย่างเสรี และยังสามารถคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆได้ นั้นไม่ใช่เพราะว่าเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค แต่เป็นเพราะว่าเทคโนโลยี จะช่วยลดต้นทุนในการดำเนินงานได้ อย่างเช่นใน ธุรกิจน้ำมัน ที่เป็นปัญหาเรื่องการใช้ อำนาจ และการผูกขาดตลาด ตั้งแต่กระบวนการขุดเจาะ การขนส่งจนถึงการจัดจำหน่าย ในเวลาที่ผ่านมามีการค้นพบเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ช่วยในการสำรวจ และการดำเนินงานต่างๆ ผลก็คือสามารถลดต้นทุนการดำเนินงานโดยรวมได้ อย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งลดความเสี่ยงในการทำงาน ก่อนหน้าการคิดค้นเทคโนโลยี คนงานต้องเสี่ยงกับอันตรายในการเข้าไปสำรวจและ ขุดเจาะ หาแหล่งน้ำมันใหม่ๆ (Galbraith, 1967: 107)

การโฆษณาเพื่อหาลูกค้าใหม่ๆ หรืออธิบายในรูปของกราฟที่คุ้นเคยกันในการเรียน เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ก็คือเป็นการเลื่อน เส้นอุปสงค์ไปทางขวานั้นเอง ความพยายามเพื่อ เปลี่ยน รสนิยมของผู้บริโภคให้เกิดขึ้นต่อสินค้าของตน เป็นสิ่งจำเป็นขึ้นเรื่อยๆ เพราะผู้ผลิตทุกคน ต่างทำกันเช่นนี้ การโฆษณายังเป็นการหลีกเลี่ยงการแข่งขันที่ราคา (Price Leadership) ถ้า ผู้ประกอบการสามารถทำให้ผู้บริโภคเชื่อว่าสินค้าของเขาเป็นสินค้าที่ไม่สามารถหาทดแทนได้ หรือสามารถตัดสินใจซื้อได้ โดยไม่เสียเวลาตรึกตรองมาก เพียงเพราะเชื่อถือในเครื่องหมายการค้า ของสินค้านั้นๆ นั้นเท่ากับเป็นชัยชนะเหนือคู่แข่งที่เสนอขายสินค้าประเภทเดียวกันในราคาที่ถูก กว่า กระบวนการนี้ในทางเศรษฐศาสตร์จะเรียกว่า Product Differentiation ในการบริโภคสินค้าที่ อาศัยการชวนเชื่อเช่นนี้เกิดขึ้นเฉพาะในสังคมที่มีความมั่งคั่งเท่านั้น พวกเขาพร้อมจะซื้อสินค้าที่ดู เหมือนจะไม่มีค่าจำเป็นใดๆ กับเขาเลย นักโฆษณาและนักขายกลายเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้บริโภค และผู้บริโภคก็คือเหยื่อของการอยู่ดีกินดี ที่กล่าวเช่นนี้เพราะผู้คนที่หิวโหยจะไม่ถูกชักจูงเพียง เพราะโฆษณาว่าขนมปังมันหอมนุ่มแค่ไหน แค่เพียงมันมีราคาที่ถูกและปริมาณมากพอที่ทำให้รู้สึก อิ่มได้เขาก็พึงพอใจแล้ว (Galbraith, 1967:114) การโฆษณาจึงเป็นกิจกรรมที่ไม่เกิดขึ้นในสังคมที่ ยากจน ประเทศที่ร่ำรวยมีแนวโน้มที่จะขายสินค้าที่เกี่ยวข้องกับ ความรู้สึกด้านจิตใจ ไม่ใช่สินค้าที่ จำเป็นต่อชีวิต อย่างเช่น อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย หรือ ปัจจัยสี่นั่นเอง

ผู้คนที่อยู่ในสังคมที่ร่ำรวย หมกหมุ่นอยู่กับการบริโภคเพื่อตอบสนองความพึงพอใจอื่นๆ ที่ไม่ใช่ความต้องการทางร่างกาย จึงไม่มีใครสนใจเรื่องที่ว่า ระบบเศรษฐกิจ ไม่ได้อยู่ในรูปแบบที่ สร้างประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร เนื่องจากระบบเศรษฐกิจได้ยกระดับความเป็นอยู่ของ สังคม ก้าวข้ามเส้นความยากจนและอยู่ห่างจากแนวยากจนขึ้นไปสูงมาก จนสามารถแบกรับราคา ของสินค้าและบริการสูง ที่เกี่ยวข้องกับตลาดผูกขาดได้ แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะละเอียดในเรื่องของ ประสิทธิภาพเสียทีเดียว สังคมยังมีผู้ที่ยากจนอยู่เสมอและคนเหล่านี้เองที่เป็นผู้แบกภาระต้นทุนที่ สูงจากการผูกขาดตลาดไปพร้อมกันกับผู้คนที่มีความสามารถในการบริโภค ความสามารถในการ บริโภคในที่นี้ เป็นผลจากการที่ผู้คนเหล่านี้ได้หลุดพ้นจากการบริโภคตามความจำเป็นของร่างกาย แล้ว ไปสู่การบริโภคที่เกี่ยวข้องในด้านความพึงพอใจ และผู้คนที่มีความสามารถเหล่านี้เองที่ถูก สนับสนุนให้ต้องใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจ ที่ทำเช่นนี้ได้ ก็เพราะระบบเศรษฐกิจมีสินค้าอย่าง มากมายในราคาที่ถูกลงนั่นเอง (Galbraith, 1967:117)

การที่ระบบเศรษฐกิจที่การจัดสรรทรัพยากรอยู่ที่การตัดสินใจของกลุ่มคนที่มีอำนาจเพียงไม่กี่คน ทั้งจะเป็นอำนาจในภาคเอกชนหรือ ภาครัฐ การบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจต้องอาศัยผู้ที่

มีความเฉลิยวณลาดและรอบคอบละเอียดละออมากที่สุด ผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจในภาครัฐต้องทำงานที่เต็มไปด้วยอันตราย ต้องใช้ความกล้าหาญอย่างมากที่ต้องแบกรับผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ เช่นการขึ้นหรือไม่ขึ้นภาษี ยกตัวอย่าง อันตรายที่เกิดจากการขึ้นภาษีนำเข้าสินค้าเกษตรหรืออันตรายจากการไม่ทำอะไร เพราะการตัดสินใจเช่นนั้นอาจหมายถึง ต้นทุนที่จะเกิดขึ้นจากการผลิตในภาคการเกษตรอย่างมหาศาล และอาจไม่เพียงพอที่จะปกป้องการเกษตรให้รอดพ้นจากอันตราย อีกส่วนหนึ่งที่สนับสนุนทำให้การตัดสินใจของรัฐ ซึ่งทำให้การตัดสินใจในเรื่องใหญ่ๆ เหล่านี้ดูไม่ล่อลอบทบาทหรือความสำคัญมาก นั้นเป็นเพราะระบบเศรษฐกิจมีความมั่งคั่งมากเพียงพอจะรับรองการตัดสินใจผิดพลาดได้มากกว่าการตัดสินใจที่ถูกต้อง เรียกได้ว่า ตัดสินใจถูกเพียงครั้งเดียวก็รับผลประโยชน์ครอบคลุมการตัดสินใจผิดพลาดหลายครั้งได้

ความมั่งคั่งไม่เพียงทำให้มีช่องว่างสำหรับการตัดสินใจผิดพลาดมากขึ้น ยังได้แก้ปัญหาในเรื่อง การบริการสาธารณะ ที่มีบางคนรู้สึกว่าเป็นผู้จ่ายเพื่อให้เกิดบริการนั้นๆ แต่กลับไม่เคยใช้บริการนั้นเลย เช่น การศึกษาให้เปล่า ระบบประกันสังคม แม้กระทั่งการที่รัฐให้คำปรึกษาแก่เกษตรกร โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ซึ่งเรื่องเหล่านี้ก็เหมือนกับระบบสวัสดิการภายในประเทศ ที่ไม่สามารถวัดได้ว่าจะส่งผลดีต่อรายได้โดยรวมที่เพิ่มขึ้นในที่สุด (Galbraith, 1967:121)

ในระบบผูกขาด ทำให้นายธนาคารที่เคยอยู่ในฐานะสัญลักษณ์ของ อำนาจทางเศรษฐกิจ ได้ส่งผ่านภาพลักษณ์นั้น ไปสู่บริษัทอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งมีศักยภาพอย่างมากในการสร้างและขยายเงินทุนในระบบการเงิน ความจริงก็คือ สัดส่วนผลผลิตจำนวนมากที่สังคมบริโภค อยู่ในมือกิจการใหญ่ๆ เพียงไม่กี่แห่ง มีอำนาจในการควบคุม ราคาที่ซื้อต้องจ่าย ค่าแรงที่คนงานได้รับ ล้วนแล้วตกอยู่ในกลุ่มคนเพียงไม่กี่คน ประกอบกับ ขนาดที่ใหญ่ของกิจการและประสิทธิภาพการดำเนินงานที่สะสมมานาน กลายเป็นอุปสรรคที่ทำให้เกิดคู่แข่งรายใหม่ได้ยาก โดยพื้นฐานแล้วชีวิตความเป็นอยู่รวมทั้งจิตวิญญาณได้ถูกควบคุมโดยบริษัทขนาดใหญ่ เพียงแต่ไม่ได้อยู่ในรูปแบบของทาส เท่านั้นเอง เหตุการณ์เช่นนี้ปรากฏให้รับรู้ได้ตลอดระยะเวลาในประวัติศาสตร์ เป็นความจริงที่ซ่อนตัวอยู่ในรูปแบบของตลาดแข่งขันเสรี ถ้ามีความพยายามที่จะเรียนรู้ที่จะเข้าใจในเรื่องเหล่านี้ อาจทำให้หลีกเลี่ยงความล้มเหลวทางเศรษฐกิจได้ในภายภาคหน้า (Galbraith, 1967: 123)

ในกระบวนการแข่งขันอย่างเสรี เป็นกระบวนการควบคุมการใช้อำนาจด้วยตัวเอง ผู้ขายที่ขายสินค้าราคาสูงเกินไปจะถูกผู้ขายอื่นทำให้ราคากลับลงมาในระดับปกติ ส่วนนายจ้างที่กดค่าแรงก็จะสูญเสียแรงงานของตนให้กับนายจ้างคนอื่น แต่ในทางปฏิบัติการควบคุมเช่นนี้ก็กลับห่างไกลจาก

แนวคิดเช่นนี้ และถ้าไม่พิจารณาให้ดี สิ่งเหล่านี้ก็ไม่สามารถเห็นได้อย่างง่าย การกระบวนการทางเศรษฐกิจที่ดูเหมือนมีการการแข่งขันได้ถูกแทนที่ด้วยอำนาจของเอกชน แต่ในกระบวนการเดียวกันกับการทำลายระบบการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจได้ก่อให้เกิดกลไกควบคุม ขึ้นมาใหม่ เพียงแต่การแข่งขันไม่ได้อยู่ในด้านเดียวกันกับ ผู้ผลิตด้วยกัน เป็นคู่แข่งที่อยู่ในด้านของผู้บริโภค และผู้ที่ป้อนวัตถุดิบให้กับบริษัทที่ผลิต และเรียก การแข่งขันที่เกิดจากอีกด้านหนึ่ง ซึ่งกัลเบิร์ตเรียกว่าพลังถ่วงดุล (Countervailing Power)

พลังถ่วงดุลนี้ เป็นกระบวนการเดียวกันที่ทำให้เกิดอำนาจผูกขาด ในขณะที่ผู้ผลิตสามารถการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการที่ไม่มีคู่แข่งในตลาด ผู้บริโภคหรือผู้ที่ป้อนวัตถุดิบ ก็จะถูกชักจูงให้รวมตัวกันพัฒนาอำนาจการต่อรองขึ้นมาใหม่ เพื่อป้องกันการเอารัดเอาเปรียบจากการใช้อำนาจของผู้ผลิตที่มีอำนาจเหนือตลาด

อดัม สมิท เสนอรูปแบบการแข่งขันอย่างเสรี ก็เพื่อป้องกันการแทรกแซงจากอำนาจรัฐ ในการจัดการกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นหลักประกันเสรีภาพในการเลือกใช้และจัดสรรทรัพยากรของบุคคลที่ประกอบกันเป็นสังคม แต่ในทางปฏิบัติตลอดระยะเวลาประวัติศาสตร์ของระบบทุนนิยมที่อาศัยกลไกการแข่งขันไม่เคยปรากฏว่า ประสิทธิภาพในการจัดสรรและใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นหรือเกิดจากการแข่งขัน แต่กลับมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึง การผูกขาดตลาดอยู่ตลอดเวลา

ระบบการแข่งขันถูกใช้เป็นกลไกควบคุมการใช้และจัดสรรทรัพยากร โดยปราศจากเครื่องมือควบคุมอื่นๆ เช่น ถ้ามีผู้หนึ่งเสนอขายสินค้าในราคาที่เอารัดเอาเปรียบมากเกินไปก็จะจูงใจให้ ผู้อื่นเข้ามาเสนอขายสินค้านั้นๆ ด้วยราคาที่เหมาะสมกว่าราคาสินค้านั้นก็จะกลับมาอยู่ในระดับปกติ ในเรื่องค่าจ้างก็เช่นกัน ถ้าผู้ประกอบการรายใด กดค่าจ้างให้ต่ำกว่าที่ควร เขาก็จะสูญเสียแรงงานให้กับผู้ประกอบการรายอื่นที่จ่ายค่าจ้างในราคาปกติ ซึ่งการผูกขาด ทำให้มีการกำหนดราคาขาย จากผู้ที่มีอำนาจในการผลิต ในทางเดียวกัน เมื่อตลาดถูกผูกขาด การกำหนดค่าจ้างก็ถูกควบคุมเช่นเดียวกัน สังคมตกอยู่ภายใต้การจัดการ ไม่มีเสรีภาพในการใช้และจัดสรรทรัพยากรใดๆเลย

สมมุติฐานที่จะใช้การแข่งขันเพื่อป้องกัน การแทรกแซงทางเศรษฐกิจจากอำนาจอื่นๆ ของอดัม สมิท เป็นข้อเสนอที่มีเหตุผลและดูจะเป็นวิธีเดียวในการป้องกันการแทรกแซงจากอำนาจอื่นๆ ได้เพื่อคงลักษณะการควบคุมการใช้และจัดสรรทรัพยากร โดยอาศัยระบบการแข่งขัน อาจต้องขยายนิยามการแข่งขัน ขึ้นมาใหม่ ในเมื่อการแข่งขันทำให้เกิดผู้ชนะและเป็นสาเหตุของการผูกขาดตลาด

เนื่องจากผู้ชนะจะได้ทุกอย่างทั้งชื่อเสียง ความสามารถที่เกิดจากประสบการณ์ในการดำเนินงาน ดึงดูดทั้ง ทุน และ แรงงาน กีดกัน ไม่ให้เกิดคู่แข่งใหม่ๆ แต่นั่น เป็นการแข่งขันในด้านเดียว นั่นก็คือ Supply แม้ตาม กฎของซาย์ (Say's law) กล่าวไว้ว่า "Supply Create its own Demand". ทำให้ ละเอียดในส่วนของ Demand ที่มักจะเป็นส่วนที่ถูกกระทำ แต่ Demand ก็เป็นส่วนสำคัญในระบบ ตลาดเช่นกัน ในตลาดผูกขาด แม้ว่า ผู้บริโภคจะดูเหมือนไม่มี ทางเลือก แต่ในความเป็นจริงแล้ว ยัง สามารถเลือกที่จะไม่บริโภคสินค้านั้นได้ เพียงแต่ผู้บริโภคต้องรวมตัวกันสร้างอำนาจต่อรองให้ได้ ในกรณีของแรงงาน สหภาพแรงงาน ถ้ารวมตัวกันได้ก็มี พลังมากพอที่จะต่อรองผลประโยชน์จากการผูกขาดของผู้ประกอบการขนาดใหญ่ได้ เขาเหล่านั้นไม่สามารถกดค่าจ้างให้ ต่ำกว่าระดับปกติได้ เพราะนั่นหมายถึงจะไม่มีใครทำงานให้ รูปแบบการต่อรองเช่นนี้ อาจไม่ตรงกับนิยามจากการแข่งขันในส่วนที่ผู้ประกอบการแข่งขันกันเสนอขายในตลาด แต่นำส่วนประกอบอื่นๆที่ รวมกันเป็นระบบตลาด และต่างฝ่ายต่างรวมตัวกันเพื่อสร้างอำนาจ เพื่อถ่วงดุลซึ่งกันและกัน ก็จะสามารถ ความคุมกิจกรรมเศรษฐกิจไม่ให้ มีอำนาจที่นอกเหนือเศรษฐกิจเข้าแทรกแซง ลักษณะการสร้างอำนาจต่อรองขึ้นมา

อย่างไรก็ตามพลังถ่วงดุลเกิดขึ้นในกระบวนการเดียวกันกับที่นำไปสู่การทำลายการแข่งขันของผู้ผลิตด้วยกัน โดยที่ในขณะที่เดียวกัน ก็ได้สร้างเสริมอำนาจต่อรองให้ผู้ที่อยู่ในฐานะลูกค้าหรือ ผู้ที่ป้อนวัตถุดิบในการผลิต เรียกได้ว่าการผูกขาดด้านหนึ่งของตลาดได้สร้างอำนาจอีกด้านหนึ่ง ขึ้นมา ทั้งสองด้านมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน การที่ผู้ประกอบการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์อย่าง เต็มที่ในตลาดที่ตนเองผูกขาดอยู่ ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่นผู้ขายวัตถุดิบให้ หรือ ผู้ที่ซื้อสินค้าจาก ผู้ประกอบการที่ผูกขาดตลาด ได้พัฒนาอำนาจสำหรับต่อรองแบ่งปันผลประโยชน์จาก การผูกขาด ตลาด

พัฒนาการของอำนาจในระบบเศรษฐกิจมีจุดเริ่มต้นจากการปล่อยให้มีการแข่งขันอย่างเสรี ในด้านการผลิต(Supply) การพัฒนาของอำนาจผูกขาดมีปัจจัยอยู่ที่ว่า ใครเป็นผู้ที่สามารถเข้ายึด ปัจจัยการผลิตที่มีอย่างจำกัดจนหมด(หรือส่วนมาก) จนทำให้คู่แข่งในตลาดไม่สามารถจัดหาปัจจัย การผลิตเพียงพอในการแข่งขัน แต่พัฒนาการของอำนาจในด้านของผู้บริโภค (Demand) กลับมี วิวัฒนาการที่แตกต่างกันออกไป ผู้บริโภคจะต้องมีการจัดการองค์กรแม้จะมีขั้นตอนที่ไม่แน่นอน แต่เพื่อให้เกิดอำนาจการต่อรองจำเป็นที่จะต้องหาหนทาง โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้มีระบบตลาดดู เหมือนจะมีลูกค้าเพียงคนเดียวเช่นกัน อำนาจถ่วงดุลที่เท่าเทียมกันนี้ หมายถึงการกำหนดราคา

เหมาะ เพราะถ้าตกลงกันไม่ได้ก็จะไม่มีการซื้อเกิดขึ้นเลย นั้น หมายความว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจนั้นๆจะต้องหยุดชะงัก ตลาดอาจถูกทำลายลง และอาจนำไปสู่การแข่งขันกันผลิตขึ้นมาใหม่

ในด้านการผลิตเองก็ยังคงประกอบด้วย ผู้ซื้อผู้ขาย หลายหลากเช่นกัน เช่น ในกระบวนการผลิตรถยนต์ ซึ่งใช้เหล็กเป็นส่วนประกอบหลัก ผู้ที่มีอำนาจในการผูกขาดการผลิตเหล็กก็จะมีอำนาจในการกำหนดราคา พลังถ่วงดุลในที่นี้ จึงเป็นการรวมตัวของผู้ผลิตรถยนต์ ซึ่งถ้าไม่สามารถหาเหล็กจากที่อื่นได้ ก็ยังเลือกจะไม่ซื้อ เหล็กเลยก็ได้ ดังนั้น ผู้ผลิตรถยนต์สร้างพลังถ่วงดุลขึ้นมาได้ ในอีกทางหนึ่ง กรณีที่ผู้ผลิตรถยนต์เป็นผู้มีอิทธิพลมาก ผู้ผลิตเหล็ก หรือ ผู้ผลิตส่วนประกอบป้อนอุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์ ก็อาจจะรวมตัวกันเพื่อสร้างพลัง

ในด้านแรงงาน ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในระบบทุนนิยม การผูกขาดทำให้ แรงงานไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงค่าจ้างที่ต่ำได้ปกติได้ แต่ก็สามารถไม่ทำงานให้ได้เช่นกัน ในการจัดการแล้ว ผู้จ้างสามารถหาแรงงานทดแทนได้ เพราะยังมีผู้ที่จำเป็นต้องทำงานอยู่แม้ว่าได้รับค่าจ้างที่ต่ำ แต่ถ้าแรงงานสามารถรวมตัวกันได้ ก่ออยู่ให้รูปของ สหภาพผู้จ้างก็ไม่สามารถกดค่าจ้างกับสมาชิกของสหภาพได้

ในสินค้า อุปโภคบริโภค ธุรกิจขายปลีกขนาดใหญ่ สามารถเป็นตัวแทนของผู้บริโภคทั้งหมดได้ ด้วยการซึ่งจำนวนมากจึงสามารถสร้างอำนาจถ่วงดุลกับ ผู้ที่ผูกขาดการผลิตสินค้าได้ เพื่อลดอำนาจต่อรองของการค้าปลีก ผู้ผลิตสินค้าที่ผูกขาดจึงพยายามที่จะ เข้าควบคุมระบบการกระจายสินค้าด้วย โดยการสร้างบริการเพื่อให้สินค้าตนเองเข้าถึงผู้บริโภคโดยตรง เพื่อลดอำนาจถ่วงดุลที่เกิดจากการค้าปลีก เช่น การร่วมมือกันของ บริษัทผู้ผลิตรถยนต์ กับผู้ผลิตน้ำมัน เป็นต้น อย่างไรก็ตามผู้บริโภคยังสามารถใช้อำนาจที่เกิดจากรสนิยมที่หลากหลายสร้างพลังถ่วงดุลกับกิจการค้าปลีกขนาดใหญ่ได้

การพัฒนาของพลังถ่วงดุลนี้ ต้องอาศัยการบริหารจัดการ การจัดตั้งองค์กรแรงงานเพื่อสร้างพลังถ่วงดุลนี้เป็นขั้นตอนที่แตกต่างกันตามสภาพที่ปรากฏในแต่ละสังคม หรือในแต่ละช่วงเวลา ไม่มีแบบแผนที่แน่นอน เช่น การจัดตั้งสหกรณ์ (ไม่ว่าจะเป็น สหกรณ์ผู้บริโภค หรือ ผู้ผลิตก็ตาม)ยังถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างพลังถ่วงดุล เป็นต้น และไม่สามารถกล่าวได้ว่าการพัฒนา พลังถ่วงดุลจะทำได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่ชุมชนไม่มีความเข้มแข็ง ที่ผ่านมามีภาครัฐไม่เคยมองเห็นบทบาทของพลังถ่วงดุลนี้เลย แสดงให้เห็นจากการที่รัฐได้ละเลยที่จะออก

นโยบายเพื่อพัฒนาพลังถ่วงดุลนี้ อย่างไรก็ตาม รัฐยังเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพลังถ่วงดุลในขณะที่ สภาพการณ์ทางสังคมที่ชุมชนขาดความเข้มแข็ง

ข้อจำกัดในการพัฒนาพลังถ่วงดุลก็คือ การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ในสภาวะเงินเฟ้อ อำนาจถ่วงดุลจะไม่สามารถทำงานได้ โดยพิจารณาตามกฎของเซย์ (Say's law) ณ จุดสมดุล (Equilibrium) หรือใกล้จุดสมดุลจะถูกที่มากกว่ามีการจ้างอย่างเต็มที่ (Full employment) และมักจะใช้ ตลาดโดยทั่วไปและการแข่งขันในตลาด ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกัน ในแต่ละกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเศรษฐกิจจะอยู่ในช่วงเวลาที่รุ่งเรือง หรือตกต่ำ การคิดหาวิถีในการแก้ไขปัญหามันใช้สถานการณ์เศรษฐกิจโดยทั่วไปที่มีความต้องการอย่างเหลือเฟือเพื่อเป็นฐานเสมอ แต่ในทางปฏิบัติ ความต้องการในตลาดและสภาพการแข่งขันมีการเปลี่ยนแปลงความตลอดเวลา และดูเหมือนระบบคิดที่ใช้เพื่อรับมือช่วงเวลาเศรษฐกิจตกต่ำ (Depression) จึงเป็นไปได้ในทิศทางเดียวกันกับสถานการณ์โดยทั่วไป เช่น โดยพื้นฐานแล้วความคิดที่ว่า การแข่งขันถูกใช้อธิบายทุกเงื่อนไขในตลาด ผู้ขายที่ขายเกินราคาก็จะสูญเสียลูกค้า และลูกค้าก็จะมองหาสินค้าที่ราคาต่ำกว่าเสมอ แม้ในสภาวะที่ความต้องการลดลง การลดราคาจะทำให้เกิดความต้องการขึ้นมาอีก ด้วยความคิดเช่นนี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าง ความต้องการ (Demand) และการตอบสนอง (Supply) จะเคลื่อนที่เข้าสู่จุดสมดุล (Equilibrium) เสมอ แต่พฤติกรรมของ ตลาดที่ขาดความต้องการ และ ราคาก็กำลังตกลงกลับมีความแตกต่างกันออกไป เห็นได้ในระบบตลาดที่มีผู้แข่งขัน น้อยราย (Oligopoly) ในขณะที่ไม่มีใครแข่งขันกันตัดราคาอยู่แล้ว สินค้าในตลาดก็ถูกขายหมดจากราคาที่ถูกกำหนด จึงไม่มีความจำเป็นใดๆที่จะต้องแข่งขันกันด้วยราคา เมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ความต้องการลดลง แต่ราคากลับไม่ลดลง รัฐเข้าแทรกแซงการกำหนดราคากลาง แม้การแทรกแซงนี้จะถูกยกเลิกภายหลัง แต่ส่งผลให้มีความต้องการสินค้าเพิ่มขึ้น เพียงแต่ความต้องการที่ไม่ได้วางแผนไว้นี้ เกินความสามารถในการผลิตของผู้ผลิตในตลาด โดยเฉพาะในตลาดของเหล็ก ซีเมนต์ สภาพเช่นนี้ จึงไม่ได้ตั้งใจให้ต้องแข่งขันกันลดราคาเพื่อขายสินค้าให้ได้ (Galbraith, 1967:144)

ความต้องการที่เปลี่ยนแปลงนี้มีผลต่อบทบาทของพลังถ่วงดุล จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า พลังถ่วงดุลเกิดขึ้นได้ในทุกส่วนของตลาด ไม่ว่าจะเป็นผู้ส่งวัตถุดิบ ผู้ผลิต ไปจนถึงผู้บริโภค เช่น ถ้าผู้ผลิตมีอำนาจมาก ผู้ส่งวัตถุดิบก็จะรวมตัวกันจัดโครงสร้างขึ้นมาเพื่อต่อรองกับผู้ผลิต หรือ ถ้าผู้ส่งวัตถุดิบมีอำนาจผูกขาด ผู้ผลิตก็จะร่วมมือกันเพื่อต่อรองผู้ส่งวัตถุดิบ เป็นต้น ในช่วงเวลาที่ความต้องการในตลาดมีมาก แม้ว่าการจัดการองค์กรเพื่อสร้างพลังถ่วงดุลจะอ่อนแอ แต่ก็ยังสามารถสร้างการต่อรองได้ สำหรับในช่วงเวลาที่ ความต้องการในตลาดต่ำ ไม่ว่าจะการจัดการองค์กรเพื่อสร้างพลัง

ถ่วงดุลจะเข้มแข็ง เพียงใด ก็ไม่ส่งผลต่ออำนาจต่อรอง ในกรณีของผู้ซื้อรายใหญ่ก็เช่นกัน แม้จะมีผู้ ที่อยากจะขายสินค้าอยู่แต่ในกรณีที่ผู้ขายปรับตัวให้สัมพันธ์กับความต้องการที่ลดลง ผู้ขายจึงไม่ได้ ตกอยู่ในเงื่อนไข ที่จะต้องขายเสมอไป พวกเขามีทางเลือก (กรณีที่การขายของเขามีปริมาณ ไม่มาก พอที่จะผลิตจนคุ้มทุน Break-even point)

แรงงานเป็นตัวอย่างที่ชัดเจน การต่อรองระหว่าง นายจ้างกับกลุ่มลูกจ้างเพื่อขึ้นค่าจ้าง เรื่อง นี้ นายจ้างตระหนักดีว่าค่าจ้างส่งผลให้ต้นทุนต่อหน่วยที่ผลิตเพิ่มขึ้น และการขึ้นราคาสินค้าจะ กระทบกับปริมาณการขาย ถ้าความต้องการมีความยืดหยุ่นต่อราคาไม่มาก (Elasticity) ซึ่งจะส่งผล กระทบต่ออัตราการจ้างงานในที่สุด ในกรณีที่ความต้องการมีจำกัด และเกิดการนัดหยุดงานของ แรงงาน มันจึงเป็นเสมือนตัวชี้ว่า ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นในกระบวนการผลิตไม่สามารถส่งผ่านไปที่ ไหนๆในระบบได้แล้ว ซึ่งอำนาจต่อรองของแรงงานในฐานะปัจจัยการผลิต ก็คือไม่ขายแรงงาน ให้กับใครเลย ซึ่งส่งผลทำให้การผลิตหยุดชะงัก และถ้าถึงจุดนี้ นายจ้างก็จะไม่ได้อะไร เลย อย่างไร ก็ตามตราบเท่าที่ ความต้องการต่อผลผลิตยังไม่เกินความสามารถในการผลิต นายจ้างมีแนวโน้มจะ ขึ้นค่าจ้างได้ ถ้าไรที่เพิ่มขึ้นมาจากการผลิตที่เพิ่มขึ้น

ความต้องการในตลาดโดยรวม จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพลังถ่วงดุล เห็น ได้ว่ามันจะไม่ได้ผล ในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจเกิดภาวะถดถอย อำนาจต่อรองขาดสมดุล เปลี่ยนด้าน จากผู้ซื้อกลับไปสู่ผู้ผลิต พลังถ่วงดุลจึงทำงานได้ผลดีในขนาดที่ตลาดมีความต้องการที่ไม่ยืดหยุ่น ต่อราคา

ปรากฏการณ์ของพลังถ่วงดุลในระบบเศรษฐกิจ แม้ไม่ปรากฏในทฤษฎีทั้งทางด้าน เศรษฐศาสตร์ และรัฐศาสตร์ แต่ในทางปฏิบัติมันทำงานได้เป็นอย่างดี ดังนั้นในสถานการณ์ที่ ระบบเศรษฐกิจอยู่ในสภาวะปกติ รัฐ ควรมีบทบาทในการกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุน การรวม กลุ่มกันเพื่อสร้างพลังถ่วงดุล และ พลังถ่วงดุลสามารถลด ความวิตกกังวลของสังคมในเรื่องของ สิทธิเสรีภาพ จากการเข้ามาควบคุมของอำนาจอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น การผูกขาดและ การแทรกแซง ของรัฐในด้านเศรษฐกิจ การที่รัฐออกกฎหมายหรือ นโยบาย เพื่อส่งเสริมให้ เกิดการรวมกลุ่มกัน เพื่อสร้างพลังถ่วงดุลไม่ได้ไม่สร้างปัญหา ในการแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยตรง กลุ่มที่ แสวงหากำแนะนำจากรัฐเพื่อสร้างพลังถ่วงดุล และใช้อำนาจจากพลังถ่วงดุล ต่อรองกับผู้ที่มีอำนาจ เหนือตลาด และผู้ที่มีอำนาจเหนือตลาดก็ไม่สามารถยับยั้งรัฐไม่ให้มีการพัฒนาอำนาจถ่วงดุลนี้ได้ (Galbraith, 1967: 150)

ดังที่กล่าวไว้ว่า พลังถ่วงดุลทำงานได้ดีในทุกเงื่อนไขทางเศรษฐกิจเว้นแต่ในภาวะเงินเฟ้อ อย่างไรก็ตาม นโยบายของรัฐก็ยังพบกับ คำถามที่ว่า ที่ไหนกลุ่มใดควรได้รับการสนับสนุนการพัฒนาของพลังถ่วงดุลและทำมันอย่างไร เพื่อตอบคำถามนี้ ต้องมีการถกเถียงกันเพื่อกำหนดว่าอำนาจใดเป็นจุดเริ่มต้นจึงจะสามารถกำหนดได้ส่วนไหนเป็นอำนาจถ่วงดุล ตลอดกระบวนการผลิต ตั้งแต่การหาวัตถุดิบ แปรรูป ไปจนถึงการกระจายสินค้า ถ้าพบว่า ที่ไหนมีกลุ่มเล็กๆสามารถสร้างอำนาจการควบคุมเหนือกลไกตลาดได้ ที่นั่นก็สามารถบอกได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้น ของอำนาจในการกำหนดราคาเป็นส่วนที่หากำไรได้มากกว่าปกติ และ ณ ที่ตรงนั้นก็สามรถบอกได้ด้วยว่ามีกลุ่มใดที่อ่อนแอ อยู่ด้วยเหมือนกัน มีเหตุผลที่เหมาะสมที่รัฐจะออกระเบียบที่ใช้สำหรับโจมตีอำนาจเหนือกลไกตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ณ ที่ที่ขาดอำนาจถ่วงดุล เพราะคิดว่าให้อำนาจเหนือตลาดทำงานโดยปราศจากที่ตะต้องใดๆเลย หรือแม้กระทั่งอำนาจถ่วงดุลมีมากพอที่จะทำลายอำนาจเหนือตลาด ทุกอย่างก็จะกลับมาที่จุดเริ่มต้นก็คือ ตลาดอยู่ในจุดเป็นปกติ เป็นจุดที่ไม่มีใครมีอำนาจเหนือตลาด (Galbraith, 1967:151) บทบาทของรัฐเกี่ยวกับ พลังถ่วงดุลก็ เช่น การออกกฎหมายป้องกันการผูกขาด เป็นต้น

กัลเบร็ท ยกตัวอย่างระบบเศรษฐกิจและการเมืองในสหรัฐอเมริกา ว่ามีความเข้มแข็งขึ้นเป็นผลมาจากการสนับสนุนให้ แรงงานและ เกษตรกร สร้างพลังถ่วงดุล ผู้ที่ทำงานในภาคเกษตรครั้งหนึ่งเคยรู้สึก ว่า ตนเองไม่มีความมั่นคงและรู้สึกว่าเป็นคนกลุ่มด้อยในสังคม โดยที่ทัศนคติเหล่านี้เปลี่ยนไปเมื่อ มีการพัฒนาพลังถ่วงดุล เกิดความรู้สึกมั่นคงและเท่าเทียมขึ้นมาแทนที่ สังคมที่มีความสง่างามใส ดูเหมือนจะเป็นเป้าหมายทางสังคมที่เป็นไปได้ และการสร้างพลังถ่วงดุลยังไม่เปิดโอกาสให้มีการนำสังคมไปสู่การปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจทั้งระบบ (เป็นสังคมนิยม) อย่างไรก็ตามการแข่งขันยังทำให้เกิดจากการค้นคิดนวัตกรรมใหม่ๆ เป็นเป้าหมายหนึ่งที่ช่วยบรรเทาความตึงเครียดของสังคมที่ต้องอยู่บนระบบผูกขาด อย่างน้อยการรับรู้ของสังคม ยังเห็นว่าการแข่งขันอย่างเสรียังคงเป็นวิถีปกติในสังคม อย่างไรก็ตามพลังถ่วงดุลไม่ได้สร้างความพึงพอใจไปเสียทั้งหมด แม้ว่าจะมีการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ช่วยลดต้นทุนในการผลิต ส่งผลให้ผู้บริโภคได้สินค้าราคาต่ำลง แต่การสร้างพลังถ่วงดุลในกลุ่มแรงงานและเกษตรกรอาจส่งผลให้ ราคาของสินค้าสูงขึ้นอันเนื่องมาจาก ความต้องการรักษาอัตรากำไร ของนายจ้าง

สิ่งที่ไม่อาจละเลยได้ก็คือ ยังมีบางกลุ่มท่ามกลางประชากรจำนวนมาก ที่ไม่สามารถรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรเพื่อการต่อรอง กลุ่มคนพวกนี้ไม่มีมาตรฐานการครองชีพต่ำ ไม่มีความมั่นคงใน

อาชีพ และเข้าไม่ถึงระบบสวัสดิการของรัฐ กลุ่มคนเหล่านี้หลบหนีไปจากมุมมองของรัฐ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ต้องการการแบ่งปันจากการพัฒนา ส่วนมากเป็นกลุ่มคนที่ทำงานใน ชนบท (Galbraith, 1967:163)

รัฐใช้อำนาจออก กฎหมายแรงงาน การกำหนดค่าแรงขั้นต่ำ เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาพลังถ่วงดุล ขั้นตอนในการสนับสนุนให้เกิดพลังถ่วงดุลเป็นขั้นตอนเดียวกันกับการสนับสนุนให้เกิดการแข่งขันขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ถ้ามีใครก็ตามมีอำนาจเหนือตลาด พลังถ่วงดุลก็จะเป็นเหมือน กลไกการควบคุมการจัดสรรทรัพยากรด้วยตัวของมันเอง ไม่จำเป็นที่รัฐจะต้องเข้าไปแทรกแซงโดยตรง (Galbraith, 1967:165)

โดยภาพรวมแล้ว การพัฒนาพลังถ่วงดุล ลดความกังวลในการจัดสรรทรัพยากรให้เป็นเรื่องของการแข่งขันได้ แต่ในมุมมองด้านรัฐศาสตร์ กังวลว่า ผู้ที่สามารถพัฒนาสิทธิเสรีภาพของตนเอง ได้ก็คือผู้ที่ได้รับอำนาจเท่านั้น และผู้ที่สูญเสียอำนาจก็ไม่เคยยินดี กับสถานะเช่นนั้นเลย โอกาสที่มากับอำนาจได้สร้างเส้นทางของมันเป็นเอง การแข่งขันเพื่อให้ได้อำนาจ อาจนำไปสู่สถานการณ์ที่อันตราย ซึ่งไม่มีใครล่วงรู้ได้ ดังที่ ผู้นำอุตสาหกรรมคนหนึ่งได้กล่าวไว้ในปี ค.ศ. 1903 ว่า “Organized labour knows but one law and that is law of physical force the law of the Huns and the Vandals, the law of the savage... Composed as it is of the men of muscle rather than the man of intelligence, and commanded by leader who are at heart disciples of revolution, it is not strange that organized labour stands for principles that are in direct conflict with the natural laws of economics.” และเรื่องเช่นนี้ สามารถคาดเดาได้เลยว่า กลุ่มที่ไม่สามารถพัฒนาพลังถ่วงดุลให้แข็งแรงเพียงพอ ปัญหาของเขาจะไม่ได้ถูกแก้ไข เลย ระบบเศรษฐกิจควรจะถูกชี้แนะ ไม่ใช่เพราะความกลัวว่าเราจะขาดเสรีภาพในการจัดสรรทรัพยากร แต่เป็นเพราะประสบการณ์ได้บอกเราเช่นนั้น (Galbraith, 1967:167)

สังคมจะผลิตอะไร จำนวนเท่าไร ในราคาเท่าไร แล้วผลผลิตควรเป็นของใคร ค่าจ้างเท่าไร การจัดการในภาคเอกชนเป็น ผู้รับผิดชอบเรื่องเหล่านี้ในระบบเศรษฐกิจ ยิ่งไปกว่า นั้นเขาจะต้องเป็นผู้ก่อสร้างองค์กรและจัดการ กระบวนการผลิตด้วยตนเอง ไม่ว่าจะตัดสินใจในการประกอบการจะง่ายหรือยากก็ตาม สังคมก็อาศัยการตัดสินใจเช่นนี้ และการตัดสินใจแบบนี้เอง เป็นการแยกนักธุรกิจ ออกจากอาชีพอื่นๆ เช่น ทนายความ อาจารย์ในมหาวิทยาลัย หรือ ข้าราชการ คุณสมบัติของนักธุรกิจก็คือ ความสามารถในการตัดสินใจ นักธุรกิจต้องตัดสินใจ ภายใต้อัจฉริยะมากมาย และ

สถานการณ์ก็เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และกฎการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจ ทำให้เข้าใจได้ว่าการตัดสินใจของนักธุรกิจจะส่งผลดี ต่อสังคม การตัดสินใจไม่ดีของนักธุรกิจส่งผลเสียแค่ตัวนักธุรกิจเอง แต่การตัดสินใจที่ถูกต้องจะส่งผลดี ต่อทั้งตัวนักธุรกิจและสังคมด้วย การเข้าแทรกแซงการตัดสินใจของนักธุรกิจของ รัฐ จึงดูเป็นเรื่องที่ส่งผลเสียต่อสังคม การส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันอย่างเสรีจึงเป็นเรื่องพื้นฐานดั้งเดิมที่นักธุรกิจต้องการ อย่างไรก็ตาม การแข่งขันที่ผู้ชนะมีโอกาสจะรวบรวมทรัพยากรรวมทั้งความรู้ประสบการณ์ในการจัดการไว้แต่เพียงผู้เดียว นำไปสู่ปัญหาการผูกขาด ที่ทำให้สังคมไม่มีการแข่งขัน มาสซ์ โจนส์ ทูนิซมผูกขาด ไม่ใช่ทุนนิยมเสรี และในความจริงแล้ว ปรากฏการณ์ผูกขาดอยู่ทั่วไปเพียงแค่มันยากที่จะมองให้ออก (Galbraith, 1967:182) แต่พลังถ่วงดุลแม้จะแก้ปัญหามผูกขาดได้ แต่การที่สังคมจะผลิตหรือบริโภคอะไร ก็ขึ้นอยู่กับพลังทางเศรษฐกิจไม่ก็อย่าง เช่น สหภาพต่างๆ เช่น แรงงาน เกษตรกร เป็นต้น หรือ การธุรกิจขายปลีกที่ทำหน้าที่แทนผู้บริโภค หรือ กลุ่มพลังที่มีจุดประสงค์ เดียวกัน ถึงแม้ว่า มันจะไม่เหมือนการแข่งขันตามแนวคิดของพวกเสรีนิยม แต่กัลเบรธ ก็เชื่อว่า มันมีความมั่นคง เพียงพอ (Galbraith, 1967: 183)

เมื่อมีการกล่าวถึงระบบสังคมนิยม การบริหารจัดการและวางแผนระบบเศรษฐกิจ จะทำให้สังคมได้ผลประโยชน์อย่างไร กัลเบรธกล่าวว่า สังคมอุตสาหกรรม มีความหลากหลาย ทางอาชีพ และการใช้ทรัพยากร ถ้าจะวางแผนจัดการ จะมีต้นทุนมาก อาจกล่าวได้ว่า เป็นไปไม่ได้เลยทีเดียว ด้วยการให้เหตุผลเช่นนี้เอง ทำให้กัลเบรธ สรุปว่า การวางแผนจัดการเศรษฐกิจ ทำได้เฉพาะสังคมที่ไม่มี ความหลากหลายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนมากเป็นสังคมที่ล้าหลัง มีมาตรฐานการครองชีพต่ำ การตัดสินใจของประชาชนถูกบริหารจัดการ และเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้อธิบายว่า ทำไม ผู้คนที่อยู่ในประเทศคอมมิวนิสต์ จึงมี มาตรฐานการครองชีพต่ำ (Galbraith, 1967: 187)

ในประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย ที่มีมาตรฐานการครองชีพสูง ก็ยังใช้ระบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจ ด้วยรัฐบาลสังคมนิยม ที่ดินทั้งหมดถูกบริการจัดการ โดยรัฐ หรือแม้กระทั่งอังกฤษ หลังจากที่ พรรคแรงงานมีชัยชนะในการเลือกตั้งปี ค.ศ.1945 รัฐจะเป็นผู้ดำเนินการอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เสียเอง และเมื่อพิจารณาไปที่กระบวนการตัดสินใจ เมื่อขนาดของกิจการใหญ่ขึ้นและมีความซับซ้อนมากขึ้น ไม่เพียงแต่จะทำให้การบริหารจัดการลำบาก และมีต้นทุนสูงขึ้น ความกระตือรือร้นในการเป็นสังคมนิยมของอังกฤษ ก็จืดจางตามไปด้วย (Galbraith, 1967: 187) รัฐได้พิจารณาในการเข้าไป บริหารจัดการอุตสาหกรรมบางชนิด เช่น เหมืองแร่ การสื่อสารระหว่างประเทศ การขนส่ง กิจการไฟฟ้า อุตสาหกรรมเหล่านี้จึงคุ้นเคยที่จะบรรลู่เป้าหมายใน

ระบบสังคมนิยมเพียงแค่นั้น ไม่ยุติธรรมที่จะบอกว่า มันเป็นความต้องการที่อยู่ในใจของทุกคน เพราะในอีกมุมหนึ่งก็คือการตัดสินใจในอุตสาหกรรมเหล่านี้ไม่ยาก แต่ในอีกด้านหนึ่ง รัฐบาลแรงงาน ก็ปล่อยให้การผลิตสินค้าประเภท รถยนต์ วิทยุ เสื้อผ้า และ กลุ่มเดียวกัน ให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินงาน เอกชนต้องเป็นผู้ออกแบบ กำหนดกลุ่มลูกค้า เป็นต้น และการผลิตสินค้าประเภทนี้เอง ที่ การตัดสินใจจากตรงกลางเป็นไปได้ยากมาก สมาชิกในพรรคแรงงานจึงไม่ยอมรับภาระเช่นนี้ไว้เอง การแก้ไขปัญหาคือการตัดสินใจโดยอาศัยพลังถ่วงดุลนี้ ใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดสังคม ควรผลิตอะไร เพื่อใคร ก็ยังไม่ได้หมายความว่า ระบบการแข่งขันในทุนนิยมได้ถูกออกแบบมาอย่างไรที่ดี หรือมันไม่ได้ถูกรูดจากฐานของการแบ่งอำนาจการตัดสินใจ มันอยู่รอดได้ก็ เพราะไม่มีการบริหารจัดการชนิดใดเข้ามาแทนที่ได้ ที่ต้องกล่าวถึงเรื่องรูปการตัดสินใจก็เพราะมันได้แสดงให้เห็นบางสิ่งที่สำคัญในทางปฏิบัติ การนำการตัดสินใจออกจากการควบคุมของรัฐ ไม่สามารถทำได้ทั้งหมดอยู่ดี ไม่ว่าวิธีการจะเป็นอย่างไรที่ผลของมันน่าสนใจมากกว่า ในหลายกรณีการตัดสินใจได้ตั้งอยู่บน คุณธรรมของตัวเอง (Merits) ตัวอย่างเช่น ในการผลิตไฟฟ้า เป็นตลาดไม่สามารถรวบรวมผู้บริโภคให้สามารถสร้างพลังถ่วงดุลได้ และที่นี้เองรัฐสามารถเข้ามาบีบคั้นทำหน้าตัดสินใจ ความจริงของการที่รัฐใช้ความสามารถที่มีเพื่อตัดสินใจในกระบวนการผลิตไฟฟ้า และ แจกจ่ายให้ใคร ได้แสดงผลลัพธ์ที่ดี ผลของการกระทำเช่นนี้ ก็มีคุณค่าเพียงพอที่จะทำให้ กิจกรรมการผลิตไฟฟ้าค่อยๆ กลายเป็นกิจการของรัฐอย่างเต็มรูปแบบ

การตัดสินใจจากส่วนกลางได้สร้างปัญหาในการจัดการมาก ทำให้ไม่สามารถผลักให้ พลังถ่วงดุลหรือ การเข้าแทรกแซงจากรัฐออกจาก การควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจของเอกชนได้อย่างสมบูรณ์ เพื่อบรรเทาปัญหาการตัดสินใจในระบบเศรษฐกิจ วิธีการผสมผสานระหว่างการใช้ พลังถ่วงดุลหรือ การแทรกแซงจากรัฐ (Galbraith, 1967: 189)

อย่างน้อยความชัดเจนที่ได้ก็คือ ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม ไม่มีรูปแบบใดทางเศรษฐกิจที่สามารถ ปล่อยให้ระบบทำงานได้ด้วยตัวเองโดยปราศจากการควบคุม และยังไม่มีความจำเป็นใดๆเลยที่ จะต้องพยายามรักษาศักยภาพการผลิตและการจ้างงานให้อยู่ในระดับสูงตลอดเวลา รูปแบบดังกล่าว ไม่มีทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ

บทบาทของการตัดสินใจจากส่วนกลางเพื่อใช้ควบคุมระบบเศรษฐกิจ เป็นที่ยอมรับ หลังจากความสำเร็จในการบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจ ตามแนวคิดของ เคนส์ การที่รัฐตัดสินใจ กำหนด ราคาสินค้า และค่าจ้าง จากส่วนกลางทำได้ในบริบทเฉพาะเพื่อให้แน่ใจว่า สามารถนำไปสู่

การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ในช่วงเวลาเงินเฟ้อ รัฐสามารถใช้นโยบาย เพิ่มค่าใช้จ่ายภาครัฐ หรือ ลดภาษี ซึ่งสามารถสร้างความต้องการได้ ผลก็คือการตัดสินใจที่จะผลิตหรือลงทุนยังไม่ได้ถูกควบคุม โดยที่ การผลิตและการจ้างงานเพิ่มขึ้น ในช่วงเวลาที่มีการเจริญเติบโตสูง มีการลงทุน การจ้างงานอย่างเต็มที่ การตัดสินใจใดๆ ในเรื่องราคาของสินค้าและค่าจ้างไม่ได้ถูกควบคุมโดยรัฐ และรัฐยังสามารถขึ้นภาษีได้สูง รัฐบาลไม่ต้องใช้จ่ายมาก กล่าวได้ว่า รัฐในฐานะที่เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดความต้องการโดยรวม มีรูปแบบในการตัดสินใจอยู่แล้ว (Galbraith, 1967:192) ความซับซ้อน จึงอยู่ที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างการลดภาษีการใช้จ่ายภาครัฐกับความต้องการที่เพิ่มขึ้น เช่น รัฐควรใช้จ่ายเท่าไร หรือ ลดภาษีมากแค่ไหนที่จะทำให้เกิดความต้องการที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ท้าทายการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล

แล้วถ้าแนวคิดของ เคนส์ ทำงานได้ดี ปัญหาในเรื่องของอำนาจเหนือการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจก็ไม่ได้รับการแก้ไข การควบคุมเพื่อให้การผลิตสอดคล้องกับการจ้างงานเต็มที่อยู่เสมอ กลายเป็นความรับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่ของรัฐบาล และมันก็สร้างความกังวลสำหรับบางคน ที่เห็นว่าเป็น อันตรายเทียบเท่ากับลัทธิสังคมนิยมเลยทีเดียวได้ (Galbraith, 1967:193)

สิ่งที่ดูเหมือนถูกลืมก็คือ เคนส์ ได้เสนอแนวคิดวิธีแก้ปัญหาในช่วงเวลาที่ระบบเศรษฐกิจตกต่ำ มีเงินเฟ้อสูง ปราศจากการจ้างงาน แต่ความสำเร็จในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ กลับทำให้แนวคิดของเคนส์ ถูกนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง โดยการสร้างความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจ ผ่านอำนาจรัฐ ภาษีรายได้ส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง กลายเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึง การเคลื่อนไหวของภาครัฐกิจ เอกชน และถูกใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อควบคุมสภาวะการณ์ในระบบเศรษฐกิจ และมาตรการการลดเซชรายได้จากการว่างงานได้สร้างความรู้มั่นคง จากความทุกข์ยากในช่วงเวลานั้น ความรู้สึกมั่งคั่งเช่นนี้ ส่งผลให้ใครก็ตามที่อยู่ในช่วงเวลานั้น มั่นใจที่จะนำรายได้ออกมาใช้จ่าย และนโยบายที่โดดเด่นจากแนวคิดของเคนส์ ก็คือ New deal ที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกานำมาใช้ และการใช้จ่ายของภาครัฐอย่างมากมายเช่นนี้ ได้สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หลังจากนั้นไปอีกสิบห้าปี (Galbraith, 1967: 197)

เมื่อวิกฤติทางเศรษฐกิจได้ผ่านพ้นไป ความต้องการที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจได้ถูกกระตุ้นตื่นขึ้นมาแล้ว ความเชื่อมั่นในการบริโภค ลงทุน อยู่ในภาวะปกติ ช่วงเวลานี้เอง รัฐ สามารถเก็บภาษีเพิ่มได้ เพื่อนำมาใช้หนี้จากค่าใช้จ่ายที่มากมายในช่วงเวลาตกต่ำ หรือสำรองไว้สำหรับช่วงเวลาที่ไมคาดคิด เห็นได้ว่าภายหลังสงครามโลก และวิกฤติตกต่ำ แนวทางการปฏิบัติในระบบ

เศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ปัญหาก็คือ การสนับสนุนให้ระบบเศรษฐกิจมีความต้องการในการบริโภคอยู่ตลอดเวลา โดยปราศจากการกำหนดจากรัฐ และความพยายามในการค้าจุน ระดับของความต้องการในระบบเศรษฐกิจ มากกว่าการเข้าแทรกแซงโดยตรง ทำให้พลังถ่วงดุล ยังทำงานร่วมกับระบบการแข่งขันได้ การตัดสินใจเพิ่มหรือลด ภาษีและการใช้จ่ายงบประมาณ ทำโดยกลุ่มคนผู้ที่ได้รับอำนาจสูงสุด ที่ต่างตระหนักถึงผลลัพธ์ที่น่าชื่นชมของ แนวคิดแบบเคนส์ ถ้านักทฤษฎีของไฮย์ เข้ามาอธิบาย ถึงแนวโน้มการปรับตัวเข้าสู่จุดสมดุล ที่ที่จะมีการจ้างงานอย่างเต็มที่ โดยที่รัฐไม่มีความจำเป็นใดๆ ต้องเข้ามาสนับสนุน แม้การสนับสนุนเช่นนี้จะอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจในระยะยาว และข้อกังวลเช่นนี้ยังอยู่ แต่ทฤษฎีของไฮย์ กลับไม่เป็นที่ต้องการอีกต่อไป (Galbraith, 1967: 199)

ตลอดเวลาที่ผ่านมา ความสำเร็จในการสนับสนุน คำจุนระบบเศรษฐกิจ นำมาซึ่งเสรีภาพในการลงทุน และในทัศนคติของผู้บริโภค และได้เปิดโอกาสให้รัฐสามารถใช้จ่ายในการป้องกันสงครามขนาดย่อยอาจเพิ่มความต้องการในระบบได้มากกว่าทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจ (ที่เป็นสงครามย่อยเพราะสงครามใหญ่ตัวแปรจะเปลี่ยนไปมากกว่านี้มาก) ด้วยเหตุนี้เอง มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจปัญหาในกรณี การเข้ามาควบคุม ระบบเศรษฐกิจ

มีวิธีอยู่มากมายในการค้าจุนผลักดันให้เกิดความต้องการในระบบเศรษฐกิจ บางวิธีก็สามารถทำให้เกิดความต้องการจนถึงระดับที่เกินความสามารถของทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจในขณะนั้นได้ สงครามเป็นตัวอย่างของการใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมหาศาล มีความต้องการเครื่องบิน เครื่องมืออุปกรณ์ ที่อยู่อาศัย ที่เกี่ยวข้องกับการทหาร รวมทั้งสามารถระดมความช่วยเหลือจากต่างประเทศได้ ถ้ารัฐขบขันความต้องการทางเศรษฐกิจโดยใช้งบประมาณไปเพื่อจุดประสงค์ทางทหาร รัฐจะหยุดลดการใช้จ่ายเช่นนี้ไม่ได้ด้วยเหตุผลใดๆ และเมื่อไรที่รัฐใช้จ่ายงบประมาณด้านการทหารมากกว่า กิจการของพลเรือน ความหวังทั้งหมดที่จะทำให้ระดับความต้องการบริโภคในสาธารณะเพิ่มขึ้นก็หายไปด้วย (Galbraith, 1967: 201) ความหวาดกลัวและความไม่มั่นใจในช่วงภาวะสงครามหรือก่อนสงครามทำให้ผู้คนไม่ต้องการออมมีการใช้จ่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าอย่างมาก การลงทุนด้านสินค้าอุปโภคบริโภคจะสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม การเพิ่มระดับความต้องการที่ มากเกินไป มีแนวโน้มนำไปสู่วิกฤติเงินเฟ้อได้เช่นกัน

กัลเบร็ท กล่าวว่า ระบบทุนนิยมเป็นระบบที่ทำงานได้ในทางปฏิบัติ การใช้วิธีจัดการกับทรัพยากร โดยการกระจายการตัดสินใจออกไปเป็นวิธีที่ใช้ได้ดี อันตรายจากการกระจายการ

ตัดสินใจนี้ไม่ได้กล่าวถึงในแนวคิดนี้ เพราะมันไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานะตกต่ำทางเศรษฐกิจ ระบบทุนนิยมถูกท้าทายด้วย ช่วงเวลาถดถอย ภาวะเงินเฟ้อ ไม่เป็นที่สงสัยว่า ในช่วงความตึงเครียดที่เกิดจากเงินเฟ้อ อาจนำไปสู่สถานะถดถอยทางเศรษฐกิจและสามารถสั่นสะเทือนความเชื่อมั่นของผู้คนต่อระบบทุนนิยม นโยบายของรัฐที่ใช้รับมือและป้องกันภาวะถดถอยได้ส่งผลกระทบต่อหลักที่สำคัญในระบบทุนนิยม มีผลกระทบอย่างลึกซึ้ง และเมื่อใดเกิดภาวะถดถอยในระบบเศรษฐกิจ มันจึงเป็นความหวาดกลัวของพวกเสรีนิยม ที่เฝ้าดูอยู่ตลอดเวลา (Galbraith, 1967: 215)

อย่างไรก็ตาม พลังถ่วงดุลไม่สามารถใช้ในตลาดผูกขาดทุกประเภทได้ มีในปี ค.ศ. 2001 มีการทดลองใช้พลังถ่วงดุลในธุรกิจ ขายส่งยา (Wholesale Pharmaceuticals) ผลปรากฏว่า ส่วนลดกลับไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณของการซื้อไม่ว่าร้านขายปลีกยา จะรวมตัวเป็นกำลังซื้อขนาดใหญ่ก็ตาม จากการทดลองสรุปว่า ส่วนลดจะขึ้นอยู่กับว่า ยา ชนิดนั้นมี ยาอื่นทดแทนได้หรือไม่ (Substitute product) (Sara, Sayder, 2001)

2.4.1. อุตสาหกรรมสหรัฐ ต้นกำเนิด พลังถ่วงดุล

แนวคิด พลังถ่วงดุลของกัลเบิร์ต เกิดขึ้นในบริบทของประเทศสหรัฐอเมริกา และสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางของโลก ฉันทามติวอชิงตัน (Washington Consensus) ที่ต้องการให้ทุกประเทศเปิดเสรีทางการค้า แปรรูปรัฐวิสาหกิจ และยกเลิกกฎระเบียบที่ขัดต่อทุนนิยมข้ามชาติ เป็นความคิดริเริ่มจากกลุ่มทุนผูกขาดอเมริกัน ผ่าน IMF และ ธนาคารโลก (ณรงค์, 2547: 15) ที่ได้อาศัยการพัฒนาเป็นเครื่องมือป้องกันระบบทุนนิยมจากการคุกคามจากระบบสังคมนิยม ที่มาในรูปแบบของคอมมิวนิสต์ ในประเทศต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กำลังถูกคุกคามจาก จีน และการพังทลายของระบบทุนนิยมที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ 1929 ทำลายความเชื่อมั่นในระบบการเมืองเสรีนิยมส่งผลให้เกิดความลังเลในการพึ่งพาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และจะส่งผลกระทบต่อ สถาบันอื่นๆ ทางสังคมนิยมอย่างรุนแรง กัลเบิร์ต นำเสนอแนวคิดพลังถ่วงดุล ในขณะนั้นเพื่อช่วยให้ ลัทธิเสรีนิยม ยังคงทำงานต่อไป ในขณะที่สังคมนิยมผ่านสายตาของ กัลเบิร์ต ยังเห็นข้อเสียในระบบทุนนิยมที่ทิศทางการใช้และจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมือของผู้มีอำนาจผูกขาดตลาด แต่กลับส่งเสริมให้ประเทศอื่นๆ เปลี่ยนแปลงระบบของตนเองไปสู่ทุนนิยมที่ให้เสรีภาพกับเอกชนสูง และไทยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี 2493-2519 ใน ระยะแรกจะเน้นความช่วยเหลือ

ทางด้านเศรษฐกิจและการทหาร โดยเน้นการให้ความช่วยเหลือแก่ภูมิภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นหลัก ความช่วยเหลือทางด้าน การทหารมุ่งเสริมสร้างให้ กองทัพไทยมีความเข้มแข็งในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ การมีนโยบายรับ ความช่วยเหลือทางการทหารและเน้นการปราบปรามลัทธิ คอมมิวนิสต์ (ทิพวรรณ, 2534)

การเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ที่มาของระบบเศรษฐกิจสหรัฐ จะทำให้เข้าใจ แนวคิด พลังถ่วงดุลของ กัลเบิร์ต มากขึ้น ในส่วนนี้เอง ช่วยให้ภาพการพัฒนาไปสู่การเป็นทุนนิยม ในประเทศไทยที่มีพื้นฐานทางสังคมที่แตกต่างกันชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำแนวคิด พลังถ่วงดุล เป็นแนวคิดในการศึกษาถึงสาเหตุของการขยายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตา พุดในครั้งนี้

การที่กัลเบิร์ต เสนอพลังถ่วงดุลเพื่อต้องการเลี่ยงการเกิดและใช้อำนาจอื่นๆ ที่ขัด ต่อระบบตลาดเสรี ไม่ว่าจะเป็นอำนาจผูกขาดหรือ อำนาจรัฐ เป็นเพราะเข้าใจลักษณะของ คนอเมริกัน ที่รักเสรีภาพมาก ประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกาปราศจากระบบพิวคัล ไม่มีชน ชั้นซึ่งผลประโยชน์ผูกอยู่กับรูปแบบสังคมยุคก่อน ไม่มีการแบ่งสังคมออกเป็นฝ่าย ปฏิภิกิริยา และฝ่ายหัวรุนแรงเช่นที่ เกิดในฝรั่งเศสหลังการปฏิวัติ ค.ศ. 1789 จึง ไม่มีรากฐาน ลึกสำหรับแนวคิดอนุรักษนิยม คนอเมริกันจึงมักมีแนว โน้มอุดมการณ์แบบเสรีนิยม ปลอดภัย จากความคิดแบบเจ้านาย แสวงหาความสำเร็จทางธุรกิจและความมั่งคั่งทางวัตถุ (ฉัตรทิพย์, 2539, หน้า 192) มีความเชื่อในระบบประชาธิปไตย เสรีภาพ กรรมสิทธิ์เอกชน เชื่อใน ปึงเจกชน (individualism) และการแข่งขัน ชอบความเสมอภาค ไม่ชอบระบบอภิสิทธิ์ เชื่อมั่นในตนเอง ไม่พึ่งรัฐบาลเชื่อว่า โอกาสในเศรษฐกิจและสังคมมีมาก เปิดให้สำหรับทุกคนที่อยากมีชีวิตที่ดีขึ้น ลักษณะเฉพาะเช่นนี้อาจอธิบายได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของชาว อเมริกัน (ฉัตรทิพย์, 2539, หน้า 196) ด้วยลักษณะเช่นนี้ทำให้มลรัฐฝ่ายเหนือที่เป็น เคยเป็น อาณานิคมของอังกฤษ จึงไม่ประนีประนอมกับมลรัฐฝ่ายใต้ในเรื่องทาส นำไปสู่สงคราม กลางเมือง ค.ศ. 1861-64 เป็นการผ่าตัดแก้ปัญหาหลงไปเลยว่า สหรัฐอเมริกาจะเป็น ประชาธิปไตยแห่งชนชั้นกรรมพืออย่างแท้จริง (ฉัตรทิพย์, 2539, หน้า 196) ด้วยลักษณะ เช่นนี้เองแนวคิดพลังถ่วงดุลของ กัลเบิร์ต ในช่วงเวลาหนึ่งจึงมีอิทธิพลต่อ คนอเมริกัน อย่างมาก

อุตสาหกรรมของสหรัฐก็มีลักษณะพิเศษ และกลายเป็นจุดเด่นของอุตสาหกรรม ของอเมริกาในเวลาต่อมา นั่นก็คือมีการใช้เครื่องจักรที่ทันสมัย เนื่องจาก สหรัฐเป็น

ประเทศที่ขาดแคลนแรงงานและขาดแคลนผู้มีฝีมือ ดินแดนของสหรัฐก็กว้างขวางมากทำให้มีความจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรทุนแรง อีกคนอเมริกันชอบทดลองสิ่งใหม่ๆ ประกอบกับไม่มีสมาคมอาชีพซึ่งมักจะขัดขวางการใช้เทคนิคใหม่ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ฝีมือ การใช้เครื่องจักรใหม่ทันสมัยเสมอ ทำให้ผลผลิตของแรงงานสหรัฐสูงมาก (ฉัตรทิพย์, 2539, หน้า 203) ในส่วนนี้เอง กัลเบิร์ต ได้กล่าวถึง ผลประโยชน์ที่สังคมได้รับจากผู้ประกอบการผูกขาดตลาดว่า ทำให้เขาสามารถสะสมกำไรได้เกินขนาดและมากเพียงพอในการคิดค้นเทคโนโลยี และเทคโนโลยีนี้เองทำให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่ทำให้ผลผลิตมีมากมายเหลือเฟือ และมากพอที่จะรับมือกับการล้มเหลวหรือความผิดพลาดของการตัดสินใจในระบบเศรษฐกิจ ถึงกับกล่าวว่า การตัดสินใจที่ถูกต้องเพียงครั้งเดียวก็คุ้มกับความผิดพลาดหลายครั้ง ทราบไคเท่าที่เกิดนวัตกรรมในการผลิตใหม่ๆ ขึ้น ทำให้คนอเมริกันไม่วิตกกังวลรูปแบบของการใช้อำนาจเหนือตลาดมากจนเกินไป \

ลักษณะที่เป็นแบบฉบับนายทุนอเมริกาทั่วไปก็คือ เกิดในสหรัฐ พ่อเป็นชาวนิวอิงแลนด์ เชื้อสายอังกฤษ นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ อยู่ในเมือง ได้รับการศึกษาดี ขยัน และต้องทำธุรกิจผูกขาด หรือ เกือบผูกขาด และการผูกขาดในกรณีของสหรัฐอเมริกา เป็นไปอย่างรุนแรงที่สุดเมื่อเทียบกับในประเทศอื่นๆ กลุ่มผูกขาดมีขนาดใหญ่มาก มีอำนาจทางเศรษฐกิจมาก การผูกขาดเป็นแบบ รวบรวมเข้าตามแนวนอน (Horizontal integration) เช่น รวบรวมทางรถไฟหลายๆสายเข้าเป็นบริษัทเดียวกัน หรือ รวบรวมเข้าด้วยกันเป็นแนวตั้ง (Vertical integration) เช่น บริษัทผลิตเหล็กกล้า รวมกิจการเหมืองแร่ เข้ากับกิจการทางรถไฟ เป็นต้น การผูกขาดเริ่มต้นใน ทศวรรษที่ 1890 พัฒนาจาก วิธีที่เรียกว่า การตกลงรวมตัวกัน (Pool Arrangement) วิธีนี้อยู่ในช่วงก่อน ปี ค.ศ. 1880 และหลังจากนั้น ใช้วิธีที่เรียกว่า การก่อตั้งทรัสต์ (Trust) และพอเข้าปี ค.ศ.1890 การผูกขาดก็ใช้วิธีที่เรียกว่า บริษัทถือครอง (Holding Company) วิธีนี้ บริษัทจะเข้าไปถือหุ้นในหลายๆกิจการ การถือหุ้นปกติจะกระจายไปสู่บุคคลจำนวนมาก บริษัทถือครองจึงไม่จำเป็นต้องถือหุ้นเกินร้อยละ 50 ก็สามารถเข้าควบคุมการบริหารได้ (ฉัตรทิพย์, 2536, หน้า 220)

ปรัชญาที่พัฒนาขึ้นโดยสำนัก Social Darwinism ภายในสหรัฐอเมริกาในช่วงศตวรรษที่ 19 ก็มีส่วนสนับสนุนสร้างความชอบธรรมให้กับการผูกขาดตลาด ปรัชญานี้พัฒนามาจากแนวคิดของ ชาลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin 1809-1882) ที่กล่าวว่า สิ่งมีชีวิตที่เหมาะสมที่สุดจะรอดในกระบวนการวิวัฒนาการ และในสังคมก็เช่นเดียวกัน บุคคลที่

เหมาะที่สุดจะรอดและเจริญรุ่งเรืองในตลาด เหมือนกับที่ เฮอเบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spenser 1820-1903) นักปรัชญาชาวอังกฤษเป็นคนที่เสนอทฤษฎีนี้ ได้กล่าวไว้ว่า การต่อสู้ (Struggle) เป็นกิจกรรมธรรมดาทั่วไปของ มนุษย์ โดยเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ คนที่อ่อนแอกว่า จะพ่ายแพ้ คนที่เข้มแข็งจะรอดและยิ่งเข้มแข็งขึ้น เขาเป็นคนแรกที่ใช้คำว่า ผู้ที่เหมาะสมที่สุดเท่านั้นจะอยู่รอด (Survival of the fittest) สังคมได้ประโยชน์จากการที่ ขจัดผู้ไม่เหมาะสมออกไป และการรอดอยู่ของผู้ที่เข้มแข็งและมีปัญญา ที่เกิดจาก กระบวนการแข่งขันและจะนำไปสู่มนุษย์ที่เป็นอุดมคติ ความก้าวหน้าของสังคมเกิดจาก การแข่งขัน ผู้สนับสนุน สเปนเซอร์ในสหรัฐก็คือ ศาสตราจารย์ วิลเลียม กราฮัม ซันเนอร์ (William Graham Sumner 1840-1910) เป็นนักเศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยเยล เขากล่าวว่า ปัจเจกชนควรมีเสรีภาพเต็มที่ที่จะต่อสู้ แข่งขัน และสนองสัญชาตญาณ แห่งผลประโยชน์ส่วนตัว ไม่ควรจำกัดด้วยการแทรกแซงของรัฐ และปล่อยให้การแข่งขัน ต่อสู้ดำเนินต่อไป ระบบสังคมที่เกิดความไม่เท่าเทียมก็เป็นเพราะมันเพียงสะท้อน กระบวนการวิวัฒนาการที่เป็นไปตามธรรมชาติ ผู้ที่เหมาะสมกว่าย่อมเหนือกว่า ส่วนผู้ที่ไม่เหมาะสมก็ย่อมต้องถอยไป การแทรกแซงเช่นใน สวัสดิการเพื่อลดความไม่เท่าเทียมจะ ส่งผลเสีย เพราะทำให้ผู้ที่ไม่เหมาะสมแพร่พันธุ์ได้มาก (ฉัตรทิพย์, 2536, หน้า 222) และนี่เองอาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งนอกเหนือปัญหาของอำนาจ ที่ทำให้ กัลเบิร์ต ซึ่งเข้าใจลักษณะ ความเชื่อทางสังคมอเมริกา ยังคงต้องการรักษาระบบการแข่งขันไว้ในเศรษฐกิจ

พลังถ่วงดุลที่ กัลเบิร์ตกล่าวว่าเป็นพลังที่ ก่อตัวรวมกันขึ้นมาเพื่อต่อต้านอำนาจ ผูกขาด เริ่มต้นในปี ค.ศ.1867 จากการที่ผลผลิตทางเกษตรตกต่ำ ชาวนารู้สึกว่าตัวเองถูกละทิ้งไว้ข้างหลัง จึงรวมตัวกันจัดตั้ง สมาคม The National Grange of the Patron of Husbandry ขึ้น เพื่อช่วยเหลือกันเอง ให้มีการติดตามความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ การเกษตร ซึ่งหลังจากการจัดตั้ง 8 ปี สมาคมนี้มี สมาชิกถึง 800,000 คน มีความพยายาม จัดตั้งสหกรณ์การตลาดเพื่อจำกัดคนกลาง ต่อต้านพวกบริษัทรถไฟที่ เก็บค่าขนส่งสูง และ ในปี ค.ศ. 1880 ได้มีการรวมตัวกันจัดตั้ง สมาคมระดับชาติ The Alliance ประกอบด้วย สมาคมท้องถิ่นจำนวนมาก มีสมาชิกเพิ่มขึ้นถึง 4 ล้านคน ต่อต้านบริษัทผูกขาดในกิจการขนส่งและอุตสาหกรรม และขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้น โดยในปี ค.ศ. 1889 ผู้นำ The Alliance พบกับ ผู้แทนกรรมกร สมาคม Knights of Labor ทั้งสององค์กรร่วมกันจัดตั้งพรรค The People's Party เพื่อส่งผู้สมัครเข้าแข่งเป็นประธานาธิบดี แต่หลังจากที่ ราคาพืชผลดีขึ้นและ มีการใช้เครื่องจักรในการเกษตรมากขึ้น ชาวนาก็เปลี่ยนตัวเองเป็นนักทุนน้อย ทำให้

กระบวนการเคลื่อนไหวนี้ห่มดพลั้งลงและสลายตัวไป (ฉัตรทิพย์, 2536, หน้า 224) สังคมอเมริกาไม่ยอมรับการต่อต้านของแรงงานที่ใช้ความรุนแรง ดังนั้น The American Federation of Labor (AFL) ซึ่งมีผู้นำ ชื่อ ซามูเอล กอมเปอร์ (Samuel Gompers 1850-1924) จึงใช้วิธีการประนีประนอมและได้รับความร่วมมือจากประชาชนและแรงงานจำนวนมาก ลักษณะพิเศษของ AFL ก็คือ ต่อสู้เพื่อเพิ่มค่าจ้าง ลดชั่วโมงการทำงาน และให้มีสภาพการทำงานที่ดีเท่านั้น ไม่ยุ่งกับการเมืองโดยตรง ต่างกับการต่อสู้ในยุโรป ที่ต้องการยึดโรงงานเป็นของรัฐ และในปี ค.ศ. 1912 AFL มีสมาชิก 2.4 ล้านคน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานมีฝีมือ แต่ก็ยังนับว่ามีสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับกำลังแรงงานทั้งหมดในอเมริกาที่มีอยู่ถึง 25 ล้านคน AFL ยอมรับระบบทุนนิยม และคิดถ้าอยากได้อะไรจากนายทุนต้องเรียกร้องด้วยตัวเอง (ฉัตรทิพย์, 2536, หน้า 229) ลักษณะนี้เองที่ทำให้ กัลเบิร์ต เห็นว่า พลังถ่วงดุลจะทำงานได้ และทำให้การผูกขาดยังดำเนินต่อไปได้ โดยที่รัฐไม่ต้องเข้ามาแทรกแซงและไม่ทำลายเสรีภาพของปัจเจกชน

อย่างไรก็ตามปัญหาใหญ่ของสหรัฐอเมริกา ที่ในขณะนั้นมี 3 เรื่องใหญ่ก็คือ 1) ทำอย่างไรให้ประชาชนมีอำนาจจริงๆ ไม่ให้นักการเมืองมีอำนาจมากเกินไป 2) การผูกขาดตลาดของนายทุน รายได้มีความแตกต่างกันมากระหว่างคนรวยกับคนจน 3) มีการใช้แรงงานหญิงและเด็ก มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อยในโรงงาน ปัญหาสลัม จึงเกิดการเรียกร้องที่นำโดยชนชั้นกลางในเมือง ที่มีอาชีพ นักเขียนอิสระ พนักงานขาย เสมียน ขบวนการใหม่ชื่อว่า ขบวนการก้าวหน้า (The Progressive Movement) การเคลื่อนไหวของ ขบวนการก้าวหน้า ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง เช่น มีการปรับปรุงระบบเลือกตั้ง ให้สามารถหาผู้บริหารมีอาชีพได้ ประชาชนสามารถเสนออกกฎหมายได้เอง (Initiative) ออกกฎหมายแล้วต้องให้ประชาชนแสดงมติ (Referendum) เป็นต้น ในเรื่องการต่อต้านการผูกขาด ประธานาธิบดี ทีโอดอร์ โรสเวลต์ (Theodore Roosevelt 1858-1919) ได้ออกกฎหมายต่อต้านการผูกขาด ครอบคลุมหลายมลรัฐ มีการดำเนินคดีกับบริษัทผูกขาดหลายแห่ง กฎหมาย The Tariff Act 1913 ระบุให้มีการเก็บภาษีบุคคลและนิติบุคคล ตามความสามารถ (Ability to Pay) ความร่ำรวยไม่ได้เกิดจากการกระทำของใครเพียงคนเดียว สังคมก็มีส่วนช่วยให้เกิดความร่ำรวยนั้น จึงมีสิทธิในการเก็บภาษี และเป็นมาตรการที่ลดความแตกต่างของรายได้ที่สำคัญมาก มีการออกกฎหมายคุ้มครองแรงงานหญิงและเด็ก จัดสวัสดิการให้ผู้ยากจนที่ทำงานไม่ได้

สิ่งที่เป็นพื้นฐานทำให้ ขบวนการก้าวหน้า ประสบความสำเร็จ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมอเมริกา ประกอบด้วย สาม สิ่งด้วยกัน สิ่งแรกก็คือ ศีลธรรม ชาวโปแตสแตนท์ กล่าวว่าชาวคริสต์ต้องช่วยให้สังคมรอดด้วย พระในศาสนาคริสต์หลายองค์ได้สนับสนุนขบวนการก้าวหน้านี้ สิ่งที่สองก็คือ อุดมคติในด้านเสรีและเปิดกว้าง (Free and Open Society) สิ่งพื้นฐานสุดท้ายที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็คือ ปรัชญาของสำนักปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ของวิลเลียม เจมส์ (William James 1842-1910) เป็นปรัชญาที่ท้าทายแนวคิดของสำนัก Social Darwinism การที่สำนักของเจมส์ กล่าวว่า ความคิดหรือสถาบันจะถูกหรือผิดต้องผ่านการทดสอบหาข้อเท็จจริงลองและต้องปฏิบัติได้ เช่นนโยบายสาธารณะใดก็ถูกต้องก็ต้องผ่านการค้นคว้าเก็บข้อมูลจำนวนมากเสียก่อนว่าเกิดผลดีอย่างไรจริงๆ มนุษย์สามารถค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อแสวงหาหนทางในการสร้างสังคมที่ดีกว่าได้ ตรงนี้เองที่แตกต่างกับ Social Darwinism ที่กล่าวว่า มีเพียงการแข่งขันเท่านั้นที่จะทำให้สังคมดีขึ้น (ฉัตรทิพย์, 2536: 230) อาจกล่าวได้ว่า ขบวนการก้าวหน้านี้เป็นพลังถ่วงดุลในแนวคิดของ กัลเบิร์ต ถึงแม้ไม่ได้กล่าวชัดว่า พลังถ่วงดุลทำงานอย่างไร แต่ขบวนการก้าวหน้าก็ได้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการทำงาน ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และปรัชญาที่สร้างความชอบต่อการผูกขาดตลาด อยากรู้ก็ตาม กัลเบิร์ต ก็ไม่เห็นด้วยกับการที่ ให้รัฐเข้ามามีอำนาจ โดยการออกกฎหมายป้องกันการผูกขาด ซึ่งเขาเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายนี้ มีต้นทุนในการบังคับใช้สูงมาก ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีพื้นที่มาก จากการรวมรวมมรัฐต่างๆเข้าไว้ด้วยกัน ก่อให้เกิดตลาดขนาดใหญ่ รองรับผลผลิตที่เกิดขึ้นภายในประเทศได้ทั้งหมด ทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศน้อยมาก ในช่วงแรกสหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายโดดเดี่ยว (Isolation) การเร่งพัฒนาจากภายใน โดยการสร้างเครือข่ายคมนาคมและพัฒนาอุตสาหกรรม จัดการปัญหาเรื่องทาส เหล่านี้ทำให้โครงสร้างภายในสหรัฐมีความพร้อมในหลายด้าน เช่น ทางเศรษฐกิจ และทางทหาร ถึงแม้ว่าจะมีความคิดแบบเสรีนิยม ไม่อยากทำให้ประเทศอื่นๆ ต้องตกเป็นอาณานิคมของตน แต่ความวิตกกังวลว่าถ้าตนเองไม่ทำ ประเทศในยุโรปอาจจะรุกเข้ามามากองประเทศต่างๆ ที่ตั้งอยู่ใกล้สหรัฐ เพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าวประกอบกับเหตุการณ์ในช่วงรอยต่อศวรรษที่ 20 สหรัฐได้เข้าครอบครองลาตินอเมริกา หมู่เกาะซามัว หมู่เกาะฮาวาย หมู่เกาะฟิลิปปินส์ เกาะกวม และเปอร์โตริโก ชุกคลองปานามาเชื่อมทะเลสองด้านของสหรัฐเข้าด้วยกัน และได้สิทธิปกครองเหนือเขตคลอง (Canal Zone) และได้เข้ายึดครองและบางครั้งเก็บภาษีชั่วคราวใน

อเมริกากลาง เช่น โดมินีกัน นิการากัว ไฮติ และยี่ดครองบางเมืองของเม็กซิโกด้วย สหรัฐอเมริกาแม้ไม่ต้องการมีอาณานิคม แต่ผลักดันให้ทุกชาติต้องทำการค้าเสรี และเป็นสาเหตุหนึ่งที่สหรัฐฯ ใช้นโยบายเปิดประตูการค้ากับจีน (Open Door Policy) การเข้าเกี่ยวข้องกับดินแดนอื่นๆของสหรัฐฯ เริ่มเห็นลักษณะบางประการที่เป็นจืดว่าเป็นพวกจักรวรรดินิยม ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการที่ สหรัฐฯ ก้าวขึ้นไปเป็นประเทศอุตสาหกรรมอันดับหนึ่งของโลก อำนาจของชาติเพิ่มขึ้นอย่างมาก จนนักการเมืองของสหรัฐฯจำนวนหนึ่ง ต้องให้ให้สหรัฐมีบทบาทเป็นผู้นำโลก และหลังสงครามโลกครั้งที่ สอง สหรัฐฯ เข้ามาเกี่ยวข้องกับโลกเต็มที่ และอย่างถาวร (ฉัตรทิพย์, 2536, หน้า 230)